NAPÚT

Megérkezés Oktáviába

Szondizdat szám

Kotorászás a múlt felé

Te biztosan nem emlékszel rá, Gyuri, mikor találkoztunk először. De az is lehet, én emlékszem rosszul. Az akkor a Wesselényi utcában üzemelő M-Szivárvány szerkesztőségébe jöttél be váratlanul – gondolom, ahogy szoktál. Hogy mikor? Akkor, amikor még volt M-Szivárvány. De hogy miért, már végképp homály fedi – addig nem látok vissza. Az irodalmi dolgok mellett (vagy helyett) könnyen lehet, egy sört akartunk együtt meginni. Mert arra, minden homályon túl, pontosan emlékszem, hogy sört ittunk. És aztán eltűntünk egymás életéből.

Egy időre…

Aztán egyszer, már javában működött a folyóirat és a kiadó, felbukkantál, kiadnád a drámáimat, ha gondolom. Gondoltam. És megjelent az *Azután megdöglünk* drámakötet.

Akkor ismét eltűntünk egymás életéből. Egy időre…

Mert három a magyar igazság, ismét össze kellett találkoznunk valahol. Hogy hol, már nem tudom, hogy mikor, azt sem, de hogy miért, arra kivételesen pontosan kell emlékezzem. Írjak rendszeresen a *Napút*nak, a borító-belsőre – a B2-re. Akkor már gyakorlott borító-belső-külső író voltam, állandó rovatom volt a Körmendi Lajos-féle *Jászkunság*ban (*A for kalára – B1 és B4*) és a Géczi János-vezette *Iskolakultúra* belső fülein. Ajánlatod korrekt volt és egyértelmű. E miatt visszautasíthatatlan (már akkor is életképtelen – és magam felé érdekképtelen – voltam). A korrektség abban nyilvánult meg, hogy azt írok, amit akarok, arról írok, ami éppen érdekel, de te azért majd tájékoztatsz, ha valamivel tematizálod az adott számot (és mindig tematizáltad, emlékezetem szerint…), ha van kedvem, csatlakozzam a várható anyaghoz. A visszautasíthatatlanságot azzal érted el, hogy kerek perec kijelentetted, egy vasad nincs, amivel honorálhatnál ezért, és nem is lesz. Történt ez akkor, amikor a lapok még fizettek, mert tudtak fizetni. Te nem tudtál. De lapot csinálni, mert akartál, tudtál. És én úgy éreztem, a megtisztelő felkérésen túl, hogy nekem támogatnom kell egy olyan orgánumot, amelyik – hajdani szerkesztőm, Száraz Gyuri jeles mondását idézve – nem csak értékfelmutató, de értékfelfedező funkciót is betölt. A kérésben benne foglaltatott bizalom volt a fizetségem hosszú éveken keresztül, amíg a lap print-verziója létezett. Nekem elég volt – nem mérted szűken. (Könyv is született ezekből az írásokból – na-ná, hogy *B2-es páholy* címmel.) Az utolsó *Napút-számban*, magam is meghatódva, elbúcsúztam a rovattól, a laptól, tőled.

Egy időre megint eltűntünk egymás életéből.

Aztán jelentkeztél: Kiadnám egy újabb könyvedet. Milyen könyvemet? Amilyet kiadni akarsz éppen. Miért épp most? Mert befejezem a könyvkiadást. Akkor miért kérsz tőlem mégis kéziratot? Mert a te könyveddel akarom befejezni. És megjelent az *Istenek az árokparton*-prózakötet.

És azt hittem, vége. Lapnak, rovatnak, könyvnek.

Az (eddigi) utolsó lapot már nem te húztad le – neked húzták le a barátaid és egykori munkatársaid, szerzőid. Jeles évszám-fordulódra egy előtted tisztelgő kiadvánnyal fognak meglepni a barátaid. Formátumra olyannal, mint a *Napút* volt. S ha már forma, akkor miért ne egy plusz1 B2-es páholy! Isten éltessen barátom és szerkesztőm!

Folytatás a hátsó borítóbelsőn

NAPÚT

Megérkezés Oktáviába

Szerzők: **Szondi nyolcvan apródja a sok nyolcvan közül**
Szerkesztő: **Lajtos Nóra**
Szerkesztő munkatársak: **Csáji László Koppány**, **Toót-Holló Tamás**
Tördelés: **Szondi Bence**
Nyomdai kivitelezés: **Érdi Rózsa Nyomda**
Borítóterv: **Pászti Péter** kalligráfus
Online-felelős: **Hegyi Botos Attila**

B2-páholy

Zalán Tibor: Kotorászás a múlt felé . . borítóbelsők

Prágai Tamás: Márciusi hó 3
Krisztin Dimitrova: Vitataktika 3

Ádám Tamás: Gyönyörű teher 5
B. Tóth Klára: [Kedves Gyuri] 7
Bába Szilvia: A jeles nyolcvanas 9
Babics Imre: Szondi György 80! 10
Baka Györgyi: A szabadság igézetében 12
Bánfai Zsolt: Szondi Györgynek. 13
Bánki Éva: Hova lettek az apák? 14
Basa Viktor: A megmenekülésünk 15
Báthori Csaba: Esztendők boldogsága 16
Benke László: Köszöntés 17
Benkő Ildikó: látószögek; köszönlek; Háladalom 19
Bertha Zoltán: Napútjáró kultúrmisszió. 21
Bognár Antal: Fix Δ 1866 24
Bokor Levente: [Kedves Gyuri!] 25
Boldogh Dezső: Ajándék 26
Búzás Huba: Egy főszerkesztő, könyvkiadó grandezzái. 27
Csáji László Koppány: Szondiul szófacsart montázskodás 28
Csanda Mária: Átjárások – Műfordítás 30
Csontos Márta: Egy világítótorony fénykapujában 32
Dukay Barnabás: Szép – vagy Igaz 34
Domokos Johanna – Tzveta Sofronieva: Boldog 80. születésnapot kívánunk, Дьорд! 37
Elek Szilvia – Sziklavári Károly: Szondi György köszöntése két szólamban . 42
Faragó Laura: A művészet ministránsa 43
Fodor Miklós: A név: sorsjel 44
Géczi János: Levél a déli városból. 47
Hajós Eszter: Kéregrajzok 48
Halmai Tamás: Zálogba adott szív 49
Halmosi Sándor: Angyalsága 50
Hegedűs Gyöngyi: vályogos kék. 51
Hegedűs Imre János: Mindig derűvel! 52
Hétvári Andrea: Szondiország; Mindigderűvel. . 55
Horváth Ferenc: Szondi György 80. születésnapjára; Pohárköszöntő 57

Hubert Ildikó: [Kedves Ünnepelt! Kedves Gyuri!] 59
Iancu Laura: Nyolc titok a 80 éves Szondi Györgyről. 61
Juhász Anikó: Nyolcvan kő... 62
Kakasy Judit: Zsoltáros köszöntés Szondi György évnapjára 63
Kállay Kotász Zoltán: Az Örömhír története 66
Karsai János: A győző 67
Király Farkas: Kör, forgás 69
Kovács katáng Ferenc: A padlás, A pince 70
Kövér József: Szondi György: RH irodalom 71
Lajtos Nóra: Megérkezés Oktáviába. . . 72
Lakatos-Fleisz Katalin: Keletre nézz . . . 74
Liptay Katalin: Szondi György 80. 75
Lukáts János: Újabb párviaDAL a sikerről, semmi kudarcról! 77
Mirtse Zsuzsa: Szondi 80; Élet, idő . . . 78
Oláh András: keresztútjaink 80
Oláh Tamás: Impromtu 81
Pálfi Ágnes: [Kedves Gyuri] 83
Petőcz András: Az időről, ami halad . . 85
Podonyi Hedvig: 80 éves ÚT a NAP körül 86
Pósa Zoltán: Nyolcvan éves Szondi György, a magyar és a bolgár irdalom hídembere . . . 89
Pozsgai Zsolt: Nyolcvan törpe 92
Prágai Menyhért: Foszlányok 93
Sándor György: KÖSZÖNT: (kis ő) 94
Stanowski Benjamin: Antalógia 95
Stonawski József: Örökzöld őszben. . . 97
Stonawski Tamás: Foglaltság 98
Suhai Pál: Kis Napút-induló; Szemerkélő esőben. 99
Szabó Palócz Attila: A narvál becsülete 100
Szakolczay Lajos: Kultúrák szívében . 102
Száva Csanád: (apanyelvek) 103
Szente B. Levente: Születésnapi köszöntő; Hadd lássuk, hova lépünk 104
Szentmártoni Szabó Géza: Az emberi élet évtizedeiről a nyolcvan esztendős Szondi Györgynek 106
Szondi Eszter: Édesapámnak szeretettel 110
Szörényi László: A (Magyar) Ifjúság Útja 111
Tamási Orosz János: Britanniai Alarik a Pannónia utcában. 113
Thuróczy Gergely: Memoárpótló ökölszabály-tapogatódzás 116
Thuróczy Gergely – ChatGPT: Szondi 80 blues 117
Toót-Holló Tamás: Evaszon. Dehaszon. Szóajándékhalom. 120
Tornai Xénia: Szonett a-mollban 122
Turai Laura: Dereng az isteni hold . . . 123
Turai Kamil: Summae poeticae 123
Ványai Fehér József: Mindigderűvel. . 124
Vitéz Ferenc: Seneca olvasása közben. 126
Vörös István: Szomszédságban istenekkel. 128
Vörös Viktória: Kézbe fogni egy könyvet 129
Wehner Tibor: ideg.nyugtató helyzet.jelentés. 130
Zöldy Pál: [Kedves Gyuri!] . . . . . .
Zsávolya Zoltán: A gongütögető 132

Thuróczy Gergely: Áthallásos klapanciaciklus, avagy okos-telefonra lelesett fotópillanatok. . . 134

Szeretetfalatok és köszönetkortyok. . 136

A kötetben szereplő fotók **Johana Trayanova** munkái.

Márciusi hó

Tavasszal a hó, úgy elenyész itt minden.
Ne gyűjts soha ennél maradandóbb kincset:
forró tenyeredbe egy apró szemcse leszáll,
nézed, felemelnéd, s mire szólnál: nincsen.

Prágai Tamás (1968 – 2015)

Vitataktika

– Válassz:
Tik vagy tak.
– Tik.
– Nem,
tak.

(Krisztin Dimitrova – ford.: Szondi György)

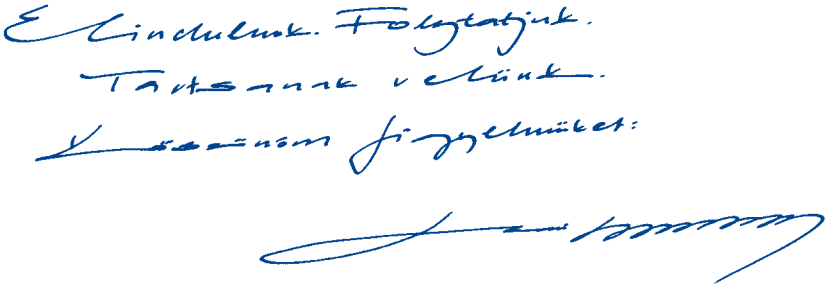

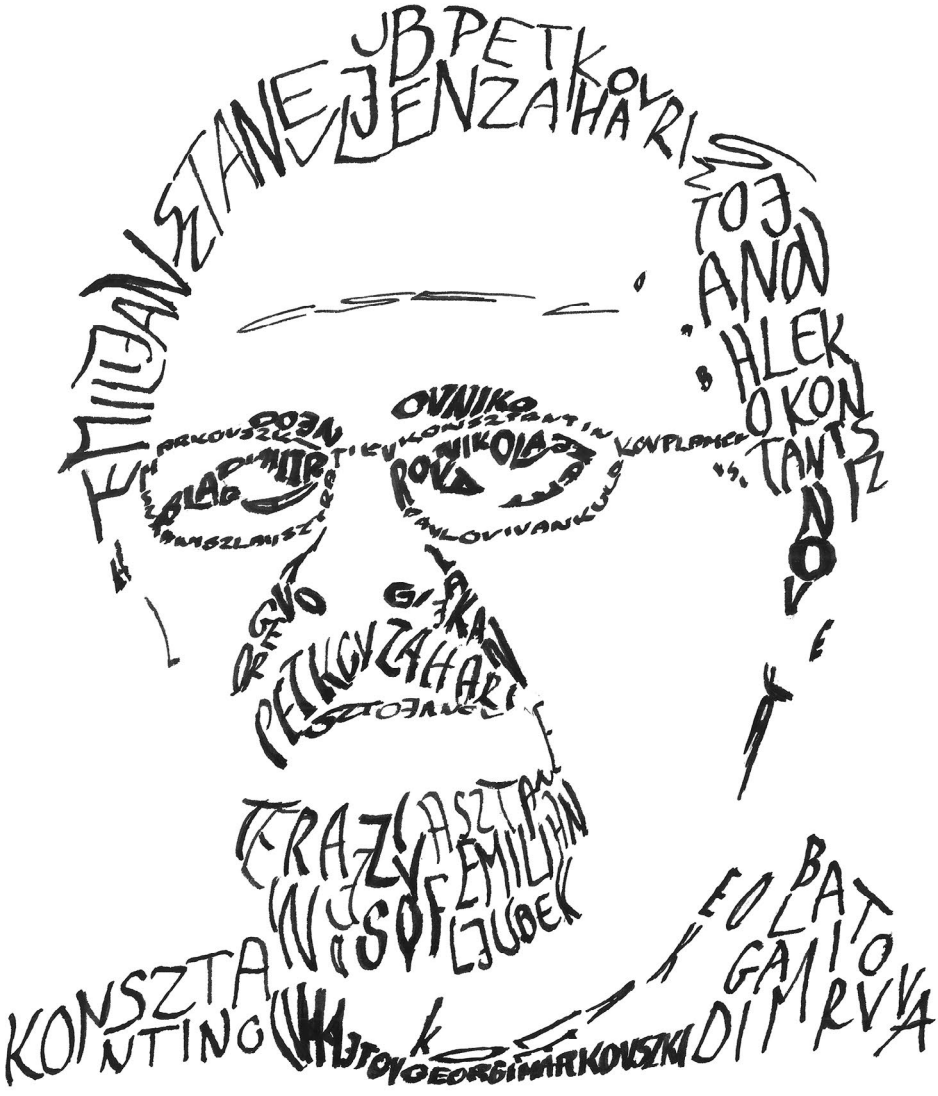

Pászti Péter betű-képe

Ádám Tamás

Gyönyörű teher

Összefolyik az idő; hogy melyik történt előbb, nem tudom. Talán a szellemek találkozása, amúgy persze mindegy is, mi kerül előre: a baráti kézfogás vagy a rezdülések befogása. Akadnak törvényszerűségek.

Egy épületben az *Újpesti Napló* és a Napkút Kiadó, közeli szobákban dolgozunk. Gyakran átballagok a szomszédba, vonzanak az ismerősök, barátok, folyóiratok, könyvek. Papírhegyek. Leülni nehéz, lépni alig lehet. Beszélgetünk, gyorsan peregnek a percek, észre sem vesszük az idő múlását. Sose távozom üres kézzel, a *Napút* régi és új számaival a hónom alatt megyek vissza a napi robotba, szerkeszteni. Sokszor adok verset Gyurinak, mert érzem a törődést, az odafigyelést, ahogy régen mondtuk: a gondozást. A nagy átverések, a semmitmondó válaszok, a helyét megtaláló irodalmi szekértáborok korában különösen becsülendő ez a jellem. Másik különös szokása Gyurinak, hogy mindig tartja a szavát; fura egy alak, annyi szent!

A Pannónia utcában csak a földszintig jutok, becsöngetek, tudom, jön hamarosan. Nincs kedvem liftezni, lépcsőzni. Nem szeretem a bezártság érzetét, mégiscsak beszorulok egy pinceszerű helyiségbe, ahol a mennyezetig érnek az egymásra rakott könyvhegyek. Rendezettségnek nincs nyoma a raktárban, vagy talán mégis, mert Gyuri oda se néz, úgy emeli le az új olvasmányokat. Telerakom a válltáskám az ajándékkönyvekkel: gyönyörű teher.

Ballagok a Várban, leülök egy kíméletlenül lassan melegedő padra, és azon gondolkodom, mi lesz visszafele, hogyan küzdöm le az akadályokat. A Palota folyosója végtelen hosszúnak tűnik, a Napkút itt bérel irodát. Természetesen ugyanaz a kép fogad, könyvek, folyóiratok. A kiadó által megjelentetett verseskötetemért, az *Apám pornójá*ért jöttem. Megtelik két nagy szatyor, már megint ez a szépséges teher. Baráti ölelés.

A Vakok Állami Intézetében többször ünneplünk: díjak, megemlékezések, évfordulók, könyvbemutatók. Egy színpadon veled, és számos neves irodalmárral. Én éppen Szepes Erika irodalomtörténészt méltatom. Ma már a sovány nézőtér megszokott, neked valahogy mégis sikerül bevonzanod a közönséget. Ez az, ami nem tanulható. Amúgy megmagyarázhatatlan. Megeszünk pár pogácsát, megiszunk néhány pohár bort, te mindig a háttérben maradsz. Ugyanígy zajlanak a történések a bolgár házban is.

Olykor megcsörren a telefon, őszintén érdeklődünk. Rendre ugyanaz, rengeteg vállalás mindkét oldalon, be kellene fejezni az új könyvünket is, vár reánk sok szellemi kaland, és a végén egy kérdés: esetleg vállalnál egy recenziót? A *Napút* is éhes. Bármi is van, nem tudunk egymásnak nemet mondani. *Mindigderűvel* búcsúzunk. Ideje lenne már levédetni ezt a Gyuri által összegyúrt, különösen szép képet!

Tolódik minden, mégis határidőre elkészülünk. Gyuri áldott jó szíve, érzékenysége állandóan oda vezet, hogy a szerkesztés az írás mellett másoknak segít (hány fiatalt indított el a pályán, számolni sem tudom), miközben állan-

dóan halasztódik az egyik nagy szerelem, a bolgár irodalom, fordítások versek, kötetek. Gyönyörű teher. Mégis, tán legbelül ez fájhat a legjobban, a hiány, de a köszönet, a mosoly, a barátság kárpótol mindenért. Az elmúlt nyolcvan évben létrehozott értékeket senki nem veszi el tőled, és a soron következő évekbe még rengeteg minden belefér.

B. Tóth Klára

Kedves Gyuri,

az a csodálatos, hogy ez a 80 év nem vette el a kedvedet a szavakkal való játéktól. Egész életedben fontos szövegekkel foglalkozol, kiváló ízléssel és rendíthetetlen munkabírással válogatod össze a kiadásra érdemesnek tartott köteteket, és nem fásultál bele. Talán éppen ennek feloldásaként buggyannak fel belőled a felszabadult szózsonglőrködések, prózai és énekes halandzsaszövegek, amelyek talán gyermekkorból eredeztethetőek, talán egész életedet végigkísérik. Ha elkezded, hatalmas derűt váltasz ki a telefon másik oldalán szájtató ismerőseidből. Olyan felszabadító hallani, és közben ne gondold, hogy csak a szöveg zeneiségében, ritmusában gyönyörködünk, asszociációk tömege borít el, sokkal jobban kitágítja a szellemi, érzelmi horizontot, mintha ismerős szavak határolnák be az üzenetet. Mészöly Miklós mondta: „Amit szavakkal bekeríthetek, az mindig innét van a teljesség határán." Szóval ezt a teljességet tárod elénk ilyenkor, leomlanak a szavak határai.

Gyerekkorunkban a kétszáz éves kisoroszi parókián mi is játszottunk a szavakkal és az írással mind a hatan, többféle titkosítást dolgoztunk ki, meg aztán a családi tolvajnyelv is csak a miénk volt, amit a vendég gyerekek nem értettek, élveztük az értetlen arcukat. Persze aztán beavattuk őket is, ne maradjanak ki a játékból. Olyan jó néha úgy nem mondani semmit, hogy az a másiknak minden legyen.

Egy kis találós kérdés: felismered ezt a verset?

lláméleb
römösc dézsmozs a mélef golluk
llek men kiken rám bávot si kájda
káf a kanpak tátügőh
rőzsnosah atto lázsóktá
izökdlöf a mabál a assom
enűd a malóla lugát
gé itátjézs a tísámár
kölköynök nomottaynah tsom né ygoh
llá ygú s tágam ajgof golod a
knutlov tto

Van egy nagyon hülye mondás: aki kíváncsi, hamar megöregszik. Szerintem épp fordítva. Aki kíváncsi mindenre, érdekli az őt körülvevő világ összes apró, vagy nagyobb eseménye, összefüggése, tárgyi, vagy szellemi, megfogható vagy megfoghatatlan jelensége, az felülemelkedik az időn, életkoron, és belefeledkezik a válaszok keresésébe. Minden kérdés újabbakat vet fel, így nem érünk rá az öregedéssel foglalkozni.

A barátnőm édesanyja 102 éves, és minden érdekli, körülveszi magát a napi sajtóval, a kortárs folyóiratokkal, naponta tájékozódik a legfrissebb kulturális és politikai eseményekről, véleményt alkot, formálja maga körül a világot.

Neked is hosszú alkotó éveket kívánok és a komoly munka mellett még rengeteg játékot a szavakkal, dallamokkal, üzenetet a transzcendens világból, mindnyájunk örömére!

B. Tóth Klára

B. Tóth Klára
2026

Bába Szilvia

A jeles nyolcvanas

A betűrendező, a kötetgondozó, az alkotó, a kutató, a verselő, a fényíró, a szellemi és kulturális hídépítő, az értékközvetítő, az újító, a tehetségfelkaroló, a közösségszervező, a rendületlenül szolgáló, a már nem hetvenkedő, a mi(ndig-derűs) Szondi Gyurink jeles nyolcvanas.

Isten éltessen sokáig, erőben, egészségben és alkotókedvben!

Szeretettel kívánja régi, mindig hálával Rád gondoló apródod,

Babics Imre

Szondi György 80!

Átlagos embernek tartom magam.

Talán csak annyiban különbözöm a többi földlakótól, hogy egyszer fényes nappal láttam egy kísértetet tíz méter közelről, és kizárásos alapon nem lehetett más, de erről többet nem írok, mert a gúnyos hitetlenség az emberfaj egyik rákfenéje, és én nem vagyok rá kíváncsi.

A másik az, hogy nekem – ellentétben a legtöbbünkkel – három őrangyalom van. Az első kétszer mentett meg. Először 2008 februárjában, mikor emberi mohóságból kifolyólag felrobbant a Győri Hulladékégető, és tőlem egy méterre robbant ki a könnyű lemezes fal. Hárman kerültek kórházba akkor, nekem csak a szempilláim pörkölődtek le.

Másodszor a csóti dombokon előztem ostobán, felelőtlenül egy kamiont, aki a magasból már jól látta, mi vár rám (szinte ma is látom a károrvendő vigyort az arcán), de nem lassított, és csak az utolsó pillanatban sikerült bevágnom a szembejövő furgon elé, elkerülve a frontális összeütközést. És ebből az esetből kiindulva, igenis, még ha én hibáztam is, vannak ebben az országban szemétládák bőven, már csak azért is leírom ezt, hogy hagyják békén Krasznahorkai Lacit, aki több, mint negyven éve barátom.

A második őrangyal a feleségem. Az ő spirituális, druida fehér boszorkány tudása nélkül jóval kevesebbet érne (legalábbis transzcendentálisan) költészetem, nem mintha így annyira sikeres lennék.

A harmadik őrangyalom Szondi György. Közel negyven éve találkoztunk először, akkor még Budapesten laktam. Felmentem hozzá a Várba, akkor még ott volt a szerkesztőség. Már akkor őszült a szakálla. Visszafelé együtt mentünk a metrón, ahol megemlítette, hogy ha kész lesz, szándékában áll kiadni a *Gnózis*t. Ez nagyjából húsz évvel később meg is történt, amúgy nem az volt az első kötetem kiadójától, hanem a *Hármas-Határ heg*. Aztán tizenöt évig nem is találkoztunk, csak annyi levelezés folyt köztünk, hogy lefordította néhány haikumat bolgárra, és verseket kért tőlem a *Napút*ba.

Végül 2011 januárjában felhívott és felkért, hogy vállaljam el a folyóirat versszerkesztői tisztjét. Örömmel igent mondtam, és nem bántam meg, bár kaptam eleget a magyar irodalom eljövendő önjelölt géniuszaitól, mindazonáltal nagyon sok úgynevezett amatőr szerzőnek adtam lehetőséget, (néhány költő a mai önmenedzselő sztároknál sokkal jobb, és nincs irodalomtörténész, aki ennek az ellenkezőjét meg tudná magyarázni nekem), mert úgy éreztem, ezzel is elősegítem csodás nyelvünk életben maradását.

Utaztunk is együtt, először Kárpátaljára, az akkor még egészséges Prágai Tamással, aki nemcsak útitársnak, de cimborának is kitűnő volt. Ezen út előtt javasolta harmadik őrangyalom, hogy lépjek be az Írószövetségbe (már elmúltam ötvenéves, és sosem gondoltam rá), mert adnak pénzt a szereplésért. Nekem meg sosem volt elég pénzem, úgyhogy beléptem. Igaz, nem lettem milliomos, ahogy a többi utunk alkalmával sem (Szerbia, Szlovákia, Szlovénia,

Norvégia, Bulgária), de legalább értékes emberek között lehettem. Minden kiadásunkat Gyuri fizette, lenyűgözően nagyvonalú volt.

Azóta több kötetem megjelent a Napkút Kiadónál és a Cédrus Művészeti Alapítványnál, nem hiszem, hogy máshol egyáltalán kaptam volna rá lehetőséget.

Harmadik őrangyalom azóta is nagyon vigyáz rám, szeret, nagyra tart, ennek legutóbbi ékes példája a *Szfinx-pályázat* volt.

Ő mutatta meg Szörényi Lászlónak, legnagyobb irodalomtörténészünknek a *Gnózist*, aki „korszakos remekmű"-nek nevezte azt. Ezenkívül, no és persze egy aljas *Kortárs*-kritikán kívül nem kaptam kilenc év munkájáért, családom szenvedéséért szinte semmit, azonkívül, hogy harmadik őrangyalom küldött 300.000 forintot (szerintem a saját zsebéből, s amiből rögtön a helyi italbolt felé vettem az irányt), noha egy nagyhatalmú irodalmi korifeus azt írta valahol, hogy a kormány kifizeti az irodalmi remekműveket, de ettől a saját esetemben nem tartok, hiszen nem vagyok sem a kánon jeles tagja, sem kormányközeli (távoli sem, utána lehet nézni) sem kisebbségi, értse ezt mindenki úgy, ahogy akarja.

Szondi György nem csak az én őrangyalom, sok más szerzőnek is önzetlenül segít, és sajnos, sokan visszaélnek jóságával, kihasználják, sokan cserben hagyják, hálátlanok hozzá. De nem csügged, csak egy kicsit, és egy kis időre szomorú lesz. De egy őrangyal nem is tehet mást.

Én sohasem fogom megtagadni, Isten úgy segéljen!

Boldog éveket a kilencedik évtizedben, Gyuri!

Baka Györgyi

A szabadság igézetében

Szondi Györgynek

A bolgár ikonok
kisugárzása áthatja
lelkedet, önzetlenül,
a szabadság igézetében
alkotsz, áradó heved,

odaadottságod
röpteti lelkünket,
szívünket, derűd
magával ragad minket.

Kimeríthetetlen
adni akarásod,
fellobbanó humorod,
szófacsarásaid
fölrepítenek a fénybe.

Zendüljenek meg a harangok
érted a mai napon,
kívánom teljes szívemből:
Élj még sokáig!

Bánfai Zsolt

Szondi Györgynek

Köszöntő 80. születésnapjára

Nyolcvan éved: nem szám, hanem maga a **napút**,
fényben kimért, hosszú ív az idő egén.
Egy főszerkesztő áll előttünk –
szavak őre, mondatok felelőse,
aki tudta: a betű nem játék, hanem súly.

Gyökerei mélyek, mint az öreg cédrusé,
állta a szelet, a korszakok viharát,
és koronájából ma is árnyék hull
ránk, akik tanultunk belőle
tartást, figyelmet, fegyelmet.

Az **életutad** nem csak rajzoltad –
jártad is, következetesen,
ahol az igazság nem divat volt,
hanem irány,
és az **emberség** nem szólam, hanem tett.

Cikkek mögött a sors,
sorok között erkölcs,
minden döntésben felelősség,
minden hallgatásban súly.
Ez a te naputad, ez a te életed.

Ma ünnepelünk tehát:
nem lezárt művet, hanem élő példát,
egy **cédrust**, amely még mindig mutatja,
merre van az ég,
és mit jelent igazán az emberség.

Bánki Éva

Hova lettek az apák?

Szondi Györgynek

Kelet-Európa. Kopott otthonosság.
Régóta elfelejtettek megszületni a fiúk.
Régóta elfelejtettek magasra nőni a fák.

Óvatosan kullog a nap is a horizont felett.
Én is túl sok sértést, bánatot rejtegetek.
Bár felemelhetném végre a tekintetem!
Fütyörészve indulnék. Kapaszkodva
egy kinyújtott, láthatatlan kézbe –
át a dombokon, át a nyílt tengerhez.

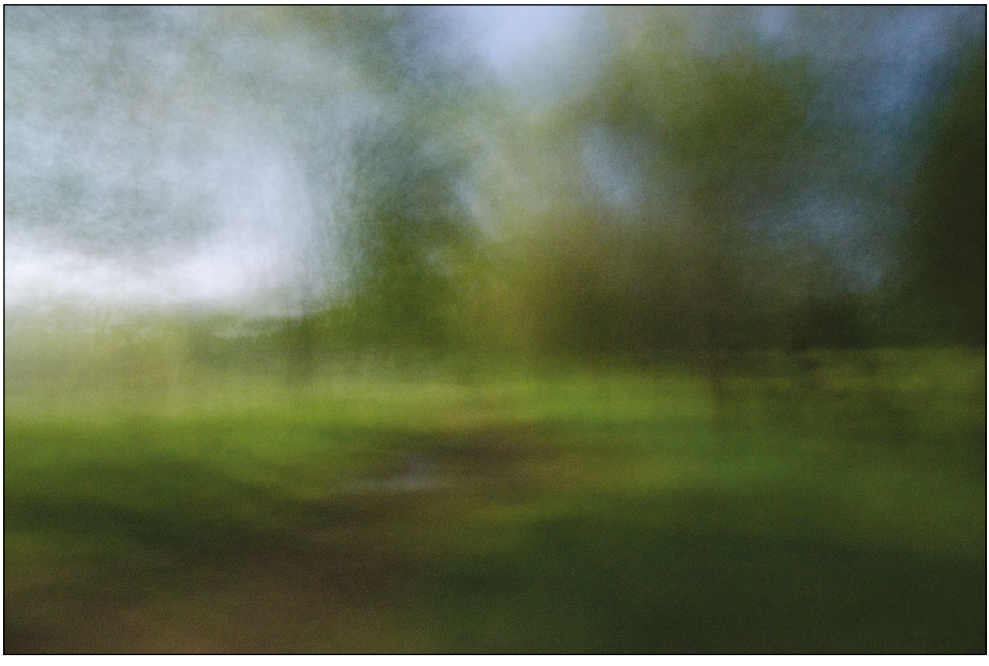

Basa Viktor

A megmenekülésünk

Szondi Györgynek

nem vagyunk
idevalók

egy világvégi
üres lépcsőházban

ketten
áriázunk

az egyik hallgatja
a másik énekel

mégis ketten
áriázunk

emberek jönnek

a lift, mint az a bizonyos
örökmozgó
föl-le jár

mások sietnek

lovasrohamot vezényelsz
tigristankok ellen

vágtázó lovak közt
biciklizünk

galopp gyalog

a megmenekülésünk

Báthori Csaba

Esztendők boldogsága

Szondi Györgynek, örök újjászületésre

Megyek is, maradok is a
lábvesztő madarakkal,
elmegyek, megyek is haza,
de léptem még kinn marasztal,
mint aki másféle maga
is, árnyáról épp leválik –
és nem szükséges tudnia,
járta csak a pusztulásig

ér-e, vagy átgyökerezik
jobb-rosszabb légzónák felé,
és ésszel azt sem sejti itt,
lét folyat-e, maga a lé
folyik-e egész Charonig,
mind magasabb semmibe ér –
számolja függő lépteit
a fal, a fű, a fény, a tér.

Aranykor? Kész feltámadás.
Többet tudunk már, mint az összes
év visszafelé, valami más
tart és ráz és eldob és fölvesz,
mint mit a hús, a vágy, a váz
fogni képes, egy hűlt galaxis
szív magához, vagy látomás,
amit a hitetlen is elhisz.

Végül elkötődünk a földtől.
Nem virág többé a virág,
nem lélegzünk együtt az ősszel,
nem fához tartozik az ág,
füstbe száll barát és ember,
nem a szemünkkel látunk többé –
géppel, isteni pótszerekkel
megyünk el, válunk földi köddé.

Nem voltunk itt, csak eltűnéssel.
Lenni és nem lenni, a kettőt
egyszerre tenni, ez a szépszer.
Világítani, mint a felhők,
de nem a földre telepedni,
élést váltani a sötéttel –
hangtalan hangzani, uratlan,
mint éghangos erdők vagy a madárdal.

Benke László

Köszöntés

Minél messzebb jutunk az időben, annál jobban rászorulunk a szeretetre. Ehhez képest a világ egyre vérengzőbb vadállattá torzul az első számú vezérek uralma alatt, s akik ezeket vezénylik. Vannak ugyan kivételek, de akkor sem szeretem a vadembereket. És azt gondolom, azért olyan vadak, mert annyi pénzük van, hogy szeretet nem is kell nekik, és még abból is túl sokat kapnak. Hamisat különösen. Töméntelen tömegek ünneplik őket, mert az erő oda húzza őket. Az ördögi kör vége persze az, hogy az ördögöket nem is lehet szeretni. Nyugtalanítanak, ijesztgetnek minket. S azt nem teszik hozzá, hogy ne féljetek! Nem veszik szájukra a szép szót. Ők azt akarják, hogy féljünk!

Ehhez képest milyen egyszerű dolog szeretni azt, aki *folyton derűvel* derűre biztat, javunkat akarja, közli írásainkat, képeinket, meghallgat minket.

Szeretjük Szondi Györgyöt, mert neki, a Szerkesztőnek, az a legtermészetesebb jellemvonása, hogy szóhoz, levegőhöz, dalhoz juttasson bennünket, apródokat és öreg lantosokat.

Próbáljuk felérni ésszel, hogy mit is tett ő értünk? Lehetetlen. S milyen természetesnek tartjuk az ő lótását, futását, szerkesztői munkáját, írásaink olvasását, közlését, hogy elmondhatjuk, amit gondolunk, érzünk, akarunk, tudunk.

Mert meg kell védeni Drégely várát! Érjük fel hát ésszel! Értsük meg, ki az a Szondi György! Arany János kellene ide az ő dicséretére.

Sokunk karácsonya címmel jelent meg 2015-ben a Napkút szép és gazdag antológiája. (Abban az évben ostromolták meg először hazánk határait az erőszakosok, akik rajtunk keresztül ismét Délről és Keletről Nyugatra tartottak volna). Amikor átvettem Szondi Györgytől Újpesten a tiszteletpéldányt, s kinyitottam mindjárt az elején, nem akartam hinni a szememnek: nevem alatt a könyv első hangütős helyén ott látom *Ádvent Bécsben* című hosszú versemet. Nemcsak szokatlannak, hanem valóban rendkívülinek tartottam ezt a közlést, különösen akkor, amikor a kötet igen rangos szerzőire jobban rányitottam. Sorsunk azóta még súlyosabb kockán forog Európában. De a kultúránkat nem adjuk fel, mert Szondi a szellemi vezérünk. S amíg a Napkútból a Nap útjára megállás nélkül feljön a fényes Nap, addig írni, olvasni, festeni kell. Ezért írtam Bécsben, ádvent idején fogant versem, melynek befejező sorait ide másolom, a nyolcvanéves Szondi György és az Olvasó köszöntésére és megbecsülésére.

Ádvent Bécsben

(részlet)

Vezérnek elénk észrevétlenül
újabb életekkel teli szájjal
újra a Fekete Ember penderült.
Ruhája alól kivillant a csontja.
Jobb a bizonyosság,
mondta valaki a sorban,
ha már nincs égi jel,
és nem is hisszük el,
hogy lesz még,
ha már nincsenek
Betlehembe tartó
bölcsek és pásztorok,
s szóródik a nép, mint a por,
mi végre ég életünk szerelme,
növények mi végre szeretnek,
mi végre csillognak városok,
s te mi végre szeretsz, Istenem,
szeretni nekem kellene,
mi végre jóságod, haragod,
türelmed és akaratod,
s ha menni és menni kell tovább,
vezetőnek miért nem a Kisdedet
küldöd, az Ember Fiát?
Küldj mosolygó Illéseket,
kemény kis Gellérteket,
ne a pénzt és a halált
kövessük egész életünkben
a grinzingi dombokon át, Döbling felé.

Benkő Ildikó

látószögek

Szondi György fotójára

finoman hullámzik a kép
odaát föld sejlik vagy csak sötét
tűzben fürdik a lég
nekem persze az éj közelít
pedig írtad pirkad
mindegy vég vagy kezdet
odaképzellek
fotógéped leheled
nézlek
engem is néznek
nagyon akartam hogy a sirály
a holdfehér napba
de épp kiszáll
felhő készül
örvénylik a pillanat
az ég a tenger a madár a nap
mind te vagy

köszönlek

mint az óriások magad
könnyű szabad
erőlabda
derűs szavad
belőlem simogat
arcomon hordalak
mosoly vagy

repesel
mint számban mezei
virágok nevei
római nárdus zsálya
bábatüske hanga mályva
kandilla katáng
iringó meténg
kimondlak

hegy nőtt
reng a gazos völgy
rajtad kap levegőt
aki fölkaptat
összekarol ég és föld
és táncolnak
mert te vagy

Ven király vagy
aki kedvét leli abban hogy ad
vendégházad
a leggazdagabb
virágzik az asztal a pad
él a kerítés a víz
kutad nem apad

Háladalom

Szondi Györgynek

Salom
rád is pörölylik a lék
tócsállik cudarasodik
mindennapi hálaszünet hálabosszú (lába hosszú)
ver léha dicséret pállott rímek
Urad se bánod (a mosoly nem látja bár szántja az őt dalmadó arcot)
azám de igen-igen földig ér benned az ég
nem fog rajtad az urán csak kitermelt derűd melenget
nyelvközi szósziporkász és költő keltető
míg sajátjaid mögöttünk sorbásznak
mammonból verstől eposzig ligetet szobrászgatsz
ha egy sorba írjuk a Földet öleljük át

Benkő Nóbi

Bertha Zoltán

Napútjáró kultúrmisszió

Szondi György 80

Áldozatosság, önzetlenség, segítőkészség. Szellemi ormok meghódítása – és töméntelen kultúra-, irodalomszervező aprómunka. Emberfeletti erőfeszítések és eredmények – az emberséges közösségszolgálat élet- és lélektisztító levegőjét árasztva. Felbecsülhetetlen értékű magasművészeti és közművelődési misszió egyszerre. De az ilyesféle szavak sem lehetnek igazán képesek kifejezni, amit Szondi György barátunk évtizedek óta tett és tesz – legfeljebb jelezhetik egy költői, írói, bolgarista (magyar és bolgár írók között oda-vissza hatalmas arányokat öltő) műfordítói, és bölcsész-, nyelvtudományos, kritikusi, szakfilológusi, kultúrtörténészi, folyóirat-alapítói és -szerkesztői, könyvkiadói, -terjesztői, kultúrdiplomáciai („kultúrnagyköveti" – bulgáriai egyetemi vendégtanári, díszdoktori, magyarintézet-vezetői), népművelői, szellemi műhely- és centrumépítő tevékenységre boltozódó életmű-katedrális erkölcsi dimenzióit. Mert mindennek a teljes számbavétele: lehetetlenségnek látszik. Nincs olyan ugyanis, aki ezt a teljesítményt, ezt a vállalkozást, ezt a törekvést nemhogy követni, utánozni, folytatni – de akár csak számba venni is alkalmas volna. Felmérhetetlen, amit ő (miként mondani szokták: „egyszemélyes intézményként") megalkotott – évtizedekig az ezredforduló előtt és évtizedekig utána.

„Mindigderűvel" – vallja ő maga (így, egybeírva-egybemondva) saját elhivatottságának kedélyes-komoly, játékos-gondolatébresztő ars poetica-szerű jellemzéseként. Másképpen hogyan is lehetne például megkísérelni a másokért végzett szakadatlan odaadó alkotómunka akár számszerű áttekintését? Ő az egyedüli, aki erre is példát mutat, mégpedig egyszerre felelősen és derűsen, mivelhogy más halandó felfogni se tudná csak a mennyiségi arányokat sem. De ő – mint gondos számadó – azt is örömmel konstatálja, hogy az általa irányított *Napút* folyóirat bő két évtized alatt, mintegy harminchat ezer nyomtatott oldalon, több mint tízezer szerzővel dolgozott, közel ezer képző-, fotó-, ipar- és népművésszel, sok-sok száz könyvet adott ki, s hogy mekkora adagra rúgó műfordítás-szöveget készített el – és sorolható tovább. De mit tükröznek a mennyiségi mutatók? Nem mást, mint a kis- és nagytájakon, régiókon, irányzatokon, ízléseken, stílusokon, műfajokon, világnézeteken, nemzedékeken, népek, népcsoportok, földrészek szféráin (hatvanhat nemzeti irodalmon, ötvenkét nyelven) átívelő szellemi tágasság és horizontteljesség minőségi feltétlenségét! S ez az igazi korszakos útmutatás: az emberi kultúra egészére figyelő tekintet tiszta elfogulatlansága, s az olyasfajta beállítódás örökérvényűségének az élő demonstrációja, mint amit Hamvas Béla egyetemes tájékozódásnak, univerzális orientációnak nevezett. Erre int minden rendíthetetlen odaszánással, nemes szenvedéllyel és megszállottsággal elvégzett munka, minden küldetéses megvalósítása a monumentális törekvéseknek. Megtestesítése a Fazekas Mihály és a Csontváry jellemezte „Napútról" eredő perspektívákat szem előtt tartó

példázatos elkötelezettségnek. Napúton járni – és megbecsülni mindent, ami Isten és ember értékteremtő művének a sugárkörébe tartozik, humanióráktól természettudományokig, közélettől sporttörténetig, művészetektől gazdálkodásig. Ami a Nap alatt, napvilági fényben és földön is fénylőn: humanitást és divinitást egyszerre átragyog.

Otthonosság – ezáltal boldogság is! – ilyen ihletéssel lakozni a világban, valahol otthon lenni benne, vagyis a magyar és emberi kultúra ölelésében. Lelki és metafizikai megnyugvás, a keresés és rátalálás – s az átkaroló, meglendítő, tovább-buzdító mindenesi szolgálat – végtelen derűje, öröme, varázsa. Remény minden reménytelenségben is. A Napot és a csillagokat fürkészve: sorsunkon és a világon igyekezve igazítani. A „mi magunk" és a mások együttes jóakarata szerint. A „csillagokat nézzük, s a partot keressük, abban a hitben, hogy van part s a csillagok vezetnek" (Németh László).

Kivételes tehát mind az írásművészeti, írástudói, mind a vezérlő-közvetítői, fáradhatatlan organizátori Szondi-jelenség. Nyitottság és közös vállalkozás egységének mintaképe – s ekként a „jóügy" értelmének szívmelengető irradiációja. A kiszélesítő és „összekötő szerep" élteti – ez a személyes hitvallása. Poétikusan: „egyedül együtt jobb"; „vagyunk, hogy legyenek". De nyelv- vagy szójátékos a vele együttműködő *Napút*-szerkesztő költők (a Cédrus Művészeti Alapítvány által 2022-ben kiadott) versantológiájának a címe is: *Útravallók*. Ahogy maga az ötletadó és -kivitelező Szondi György ajánlja: „Útravallók? Napútra-vallók? Napútról vallók? Magukvallók – valahányan: húsz költő, aki a *Napút* szerkesztője volt valaha". Benne saját verseinek is egy kis válogatása. Amely művek szintén vallanak: krónikás és konfesszionális elmélyüléssel, önreflexív sorsképzetekkel és intellektuális ihletettséggel. A „tetten talált távollét" merengő-tűnődő retrospekciójával, az emlékek és látomások finoman rezgő disszonanciáival és harmóniáival. Az egyik mintha egy őskeleti koan meg egy nyugati-európai, antik gnóma meditatív, létbölcseleti és lírai egyesítése lenne: valami archaikus tudás és szemlélet biblikus asszociációkkal kigyöngyözött talányos eredménye: „Hordozom kereszted / én szálka / vagyok csak belőle / szemedben" (*Igen, te nem*). Az én és a másik utolérhetetlen elkülönböződésének titokzatossága sejlik itt föl, a szubjektumhatárok beláthatatlansága, a szálka és a gerenda (paradoxonná fordított) példázatával sűrűsödve (hiszen itt éppen a szálka jelenik meg a másik tekintetében), miközben az odaérthetőn gerendányi súlyú kereszt elhordozása egyben a krisztológiai áldozatvállalás szimbolikus kiábrázolása. A rejtett utalások és képzettársítások sokrétegű összecsiszolásából keletkező kis remeklés méltán jelezheti azt a gondolkodói és formanyelvi tudatosságot, amely a profán és szakrális öntanúsítás együttes erőteljességével vértezi fel a Szondi-féle költői sorskifejezés megragadó jellegminőségeit.

Metafora és metafizika: a messzeség, a túllévőség, a valamit meghaladó rejtelmek távlatának igézetéből fakadó közelítésmódok. Költőien és művészien lakozni, érezni, elmélkedni, cselekedni: ez vonzza azt, aki életet, műveket (messzesugárzó életművet!) alkot. A mágikus bűvölet energiája (excelsior!) hajtotta Csontváryt is – utazásaiban és üdvösséghirdető látomásainak, mitikus-misztikus kozmológiájának kivetítésében is. Ahogyan *Napút – avagy Csontváry-capriccio* című, Szondi Györgynek ajánlott átképzeléses poémájában nemrég Simai Mihály is lelkesülten deklarálja (a festőzseni fiktív sorsbeszédes-hitvallásos mo-

nológjában): „az az égi fény / kezdte megszőni festő-sorsomat"; „minden szép csak / a Legszebb Szép felé mutató jelkép"; „világcsodát alkotok nemzetemért! / Nektek, magyarok! Csak tiértetek"; „úttalan utakra hív a Napút"; „a Kereszt belülről feszít. // – Zarándokolj a cédrusokhoz, és / lovagolj égbe-vérző tengeren." Szól ez a költemény a dedikációjában megjelölt ünnepeltünkhöz – s véle mindazokhoz, akik osztoznak ebben a világfelfogásban. Akik ismerik és követik a fény útját. Mert Napúton járni és itt, e földi létben munkálkodni azok javára, akik érdemesek rá – ez csak a valóban igazaknak adatott meg.

És nekünk pedig az, hogy együtt örvendezhessünk mindahányan, akik már részesültünk a most kerek születésnapos örök barát Szondi Gyuri soha nem viszonozható ajándékaiból – s így köszönthessük őt!

Bertha Zoltán

Bognár Antal

Fix Δ 1866

Ennyi nap kettőnket elválasztó, jéghegynyi fix korkülönbség évek, évtizedek alatti, viszonylagos, de meggyőző, folyamatos relatív olvadása (megélt eddigi 29 vagy 27 ezer napunkhoz mára tényleg semmiség: hat század százaléknyi!) lehet a menlevél beérett alkonyi hatsorosom rendhagyó elsőközléses, üzenő megosztására Veled (hosszú időn át épp seniorügyi társként is) jubileumodon. Azokra gondolva, kiket szerettünk, de már nincsenek velünk. Azokért, akikkel, még hallásközelben, valahogy szószünetbe fagytunk.

Túlon túl

Másik világból szólnak át –
hisz ugyanígy tartottak szóval az élők! –,
beszélnek hozzám a holtak.

De én akkor sem vagyok! Sem itt, sem ott!
Kihez beszélnek? Mit mondanak?
Korai hallanom. Vagy késő.

Esendő hőseim (hisz tudhatod) magunkfajták: Kmetz Jónás nyelvészprofesszor (neki tulajdonítom majd itt, hogy a Covid-teszteket látnoki módon megelőlegezvén – lám, kettőnkön a járvány sem fogott ki! – alteregóját, Jákó Béla kézbesítőt az életidő-kontrollált messzi kor szigettengerébe plántálva szarvasbogár alakba átváltozva ismerteti fel a – tán sosem volt, mert csonkán maradt – „mesés éveiket" magának beszélykéiben elszántan visszaálmodó ifj. J. B.-vel) új regényemben (*Hat éj az indóházban*) 2019-ben Parenzóban képzeletben újraéli (egy híján 45 év után) a napot, az órát, amikor valahol délen, a Duna-parton a világon minden összeért két ábrándos, bohó, és minden eltérült két kijátszható ember (Mengyi Bandi és Földi Sanyi, alias Szirom Anti és Kotász Muki) életében; minek utána a tenger mellől hazaérvén odahaza, Óbudán – mert billenőszékében elszenderedve visszakeveredik a vágányok nélkül maradt indóházba – fel nem röppen végül a földről két kísérőjével együtt, mint a legendabeli bo népből tette a megmaradt utolsó.

Addig is, ragaszkodva hozzá, éltessük és becsüljük meg a jótékony 1866 napi differenciát közöttünk! Vivát, Gyuri bátyó!

Bokor Levente

Kedves Gyuri!

Felejthetetlen, hogy milyen sajátos, intim Szondi-díjban részesültem, amit alkalomadtán, hasonló őszinteséggel tudok csak díjazni.

Már nagyon rozogán a Lehel-piacon vásároltam, ugyanakkor egy szomszéd, termelői húsos pultnál Te is. Kölcsönös örömünket azzal nyugtáztad, hogy felszólítottál, kérjek valamit a te pultodnál is, vendéglátóként fizeted. Értetlen vonakodásomat nem tűrve, ellenállhatatlanul unszoltál. Végül kértem tíz vékony szelet, nyers füstölt tarját. Elválásunk előtt kérdeztem tőled, hogy ezt miért tetted? A magad szenvtelenségbe burkolózó isteniségedben azt válaszoltad: *„gesztusból”*. Ezt a gesztust szívesen viszonoznám azóta is.

Most itt az alkalom. Nem vagyok kitüntetésekhez szokva, de ezt a gesztust bármelyiknél többre tartom. Amikor véletlenül arra bukkantunk, hogy éppen öt év és kilenc nappal vagy fiatalabb nálam, koromnak a vénség hierarchiájában betöltött helye iránti tiszteletből jegyezted meg: *„akkor engem leküldhetsz gyufáért”*.

Ezt ma már kíméletből sem tenném meg. De a korhierarchiában betöltött előjogomnál fogva, megengedhetem, hogy legnagyobb elismerésem jeléül (most, amikor senki sem látja) egy zamatos barackot nyomjak a fejedre; a dzsungelba szorultak barackját, akik nem vették észre, hogy befejeződött a világháború.

Boldogh Dezső

Ajándék

Vajon szabad-e ugyanazt az ajándékot adni két embernek, akik állítólag nem is ismerik egymást, de pont az ajándékozás pillanatában ugyanazon a helyen tartózkodnak…? Hát éppen így jártam a profi szerkesztőnő és a múzeumi rajzoló könyveivel, akiknek ezúttal én, a botcsinálta költő szerkeszthettem meg első verseskötetei, és egyidőben kellett átadnom a kész munkákat valami csicsás szálloda öltözőjében, vagy hol, és ami furcsább: ugyanazt a verset írtam meg, illetve alakítottam át kézirataikban saját művemmé, mely ott díszelgett az utolsó oldalon, amiknek persze teljesen mások voltak az előzményei, hisz a két ember poétikai stílusa, világlátása meglehetősen különbözött. Talán így akartam titokban ismét nagyszerűségemet bizonyítani, hogy bármi alapanyagból remeklést alkotok, tessék csak csodálni engem, plusz, hogy egy füst alatt ezzel is letudom az ünnepi ajándékozás civilizációs cécóit…?

Talán ott kezdődött az egész, hogy mivel szeretek szerkesztés közben szakkönyveket lapozgatni – az egyikben figyelmes lettem egy utasításra: „A víz-elemű mondatok, önmagukban nem állhatnak meg…" Ezek után világos volt, hogy lépnem kell, megmutatni nekik, hogy mi is az a költészet. Kiválasztottam egy-egy opuszt, és teljesen átírtam a víz-elemű mondatokat, majd az egészet – engem lepett meg legjobban, hogy a végeredmény szóról szóra ugyanaz lett, szerintem ez valahol világcsúcs, kb. a lottó ötössel egyenértékű a találati arány. Gondoltam akkor legalábbis, de ők viszonylag rezzenéstelen arccal vették tudomásul önkényes átköltéseimet, épp csak hogy meg nem voltak sértődve, (pedig belőlük aztán ki nem néztem volna a nárcisztikus művészpózokat). Azt hiszem, az rántott vissza a valóság talajára, amikor a szerkesztőnő csendesen csak annyit kérdezett: „… És voltál már az LSD-teszten?" Az öltöző nagy faliórájára néztem, beugrott, hogy a meccsek előtt tesztelni kell, bár eléggé későre járt az idő. A múzeumi rajzolón futballcsuka volt már és rövidnadrág. Az ajándékozás ünnepi pillanatait egyszerűen elmosta a készülődés izgatott hangulata, pláne mikor aztán érkezni kezdtek a többiek, és végre már teljesen csak a focira tudtunk koncentrálni.

Búzás Huba

Egy főszerkesztő, könyvkiadó grandezzái

(tisztelgés Szondi György – a Cédrus Művészeti Alapítvány tulajdonos-igazgatója – talentumai előtt)

még halljuk áriáit: *tág, szabad világ köll!*
ember? avagy más bolygó félisteneként
dalolva száll alá az ötödikről
vasrácsos liftjén libbegőn… ne kérdd,
ki hát e sohse fecsegő!

lám, megjelentet több ezernyi költeményt
~ a pályán nem pipogy' labdaszedő ~
pedig a műveltség ma holtág!
esszéket is, ha tehető:
fullánkos fénysziporkák…

poéta népség gyámola és támasza,
mert jőnek bősz alattomok, a hordák:
sok féregagyú nyű, teszetosza…
nem hagyja, biz', hogy eltiporják
e nyelvet! élj te nép! haza!

lám, megjelentet több ezernyi költeményt
~ a pályán nem pipogy' labdaszedő ~
pedig a műveltség ma holtág!
esszéket is, ha tehető:
fullánkos fénysziporkák…

poéta népség gyámola és támasza,
mert jőnek bősz alattomok, a hordák:
sok féregagyú nyű, teszetosza…
nem hagyja, biz', hogy eltiporják
e nyelvet! élj te nép! haza!

Csáji László Koppány

Szondiul szófacsart montázskodás

(másítatlan szavak Gyuri leveleiből –
enyém csupán az olló s a játék)

Szavak szátyárja
Csalhatatlanul
Remekember
Adja Isten, hogy jobbadán ilyeneket
Megszentelt tengerpartzugban összegereblyézni
Boldoglást

A mind vétkezőbb petyhüdt ember friss tévedése
Keveset botlasszon
Befogottságod mindig-tetézőben
Bosszúság kit-kit a teljesülésében
Bitang okot pár mondatban közlő
Komisz tévgondolásban
Pár telefonszót komponálok
Passzol bele a sorba épp
Azonritmus(ok)ban felépített költemény
Mindigderűvel
Kurtán

Mögöttünk-levőség
Kutyafám
Vergődve kaleidoszkópoz
Egyedi-egyszeri koponyahelyzet
Alkalomadtán levonulóban
Őkelmük közolvasottan
Kérdezéstelenül Napút-magánösszegzésüket
Pirongva kérdem
Valamennyi sorolható és számszerűen kifejezhető
Zsúfoltságod melléállással tetézett időid
Apadnak

Befogontságod nélkülözi kezdeményileg alant
Raktárlakó verskönyved
Máig más információ sarcolt
Lassan teljesen eluralkodik rajtam a káoszhomály
Ottan meg nem kenyerem a pötyögés
Részesei benne magunk vagyunk
Főhajtáserővel kapcsolódó
Jeles invita
Ősi cimborina
Mi lett volna ha
Tudsz időt zsarolni magadtól

Állhatsz kötélnek mások mellett sorokkal te is
Mintha nem is létezne betiltottság bezúzottja
Ama szerkesztők közötti különös levélláncra
Kötetkompozíció bizonyosan: hat
Motoszkál benne online-unkon vártatva
Gondtalanul kurziválva
Kortyok, falatok
Bokrosaid közt
Gyönyörköntősű koccintás
Természetes, hogy
Köszönlek
Örüllek

Csanda Mária

Átjárások – Műfordítás

rendhagyó tárca, Szondi György-emlékekkel

Tavaly ősz végén jártam egy író, költő, műfordító ismerősöm, Kovács katáng Ferenc kiállításán. Grafikával is foglalkozik, rajzol, ami nálunk nem szokatlan, akár Nagy László, Weöres Sándor, Tandori Dezső alkotásaira gondolhatunk még sok más rajzoló vagy festő író, költő mellett. Műfordítói munkássága számottevő, akárcsak a felsoroltaknak.

A kiállítást annak a könyvtárnak a kiállítóterében láttam, ahol még kezdőként dolgoztam friss diplomásként, és ahol Szondi György is dolgozott egy másik osztályon. Ugyanitt, a Molnár utcai Országos Idegennyelvű Könyvtárban a kedves egykori kolléga, Szondi György kiadóvezetőként mai napig tart könyvbemutatókat a könyvtári rendezvénytérben, ugyanazzal a lelkes és szemérmes örömmel, mint amikor megismertem.

Életemet átszövi a műfordítás. Ifjúkoromban, mint minden könyvszerető gyerek, faltam Jack London, Jules Verne, a Brontë nővérek könyveit, vagy kisgyerekként az Andersen és Grimm meséket, bizonyára remeklő fordításban, mert lebilincseltek, elvarázsoltak. Későbbi kedves műfordító tanárom az orosz Szutyejev *Vidám meséit* fordította, amiket a gyerekeim kedvencének mondhatok; és ha már rajzokról szóltam, a kedves és bohó, megkapó írói illusztrációk mindehhez hozzájárultak. Egy véletlen folytán mégsem ennél a műfordító tanáromnál, Világhy Józsefnél írtam a szakdolgozatomat. Több évig tartó fizetés nélküli szabadságra ment, és átvett egy nyelvésztanár, Somhegyi Gyula, akinél frazeológiával foglalkoztunk, s aki szótárak készítésében vett részt. A szótárkészítést túl száraznak találtam, a szakdolgozat megírása után nem vettem részt további ilyen munkákban, de tőle kaptam ajánlást az első munkahelyemre, a Molnár utcai Gorkij Könyvtárba, a mai Idegennyelvű Könyvtár elődjébe, ahonnan később egy kedves könyvtáros kolléganőm hívására átmentem dolgozni az ELTE Központi Könyvtárába.

Egyik nyáron, mikor az ELTE-n és a könyvtárban is viszonylagos holtidő volt a nyári szünet alatt, pályázatot írtam egy irodalmi barátaimmal összeállított folyóiratszám megjelentetésére. Sikerült nyernünk nyomtatási lehetőséget: több száz példányban kinyomtathattunk egy műfordítást, kritikát, szépirodalmat tartalmazó, művészfotókkal illusztrált számot. Még négy ilyen lapszámot állítottunk össze és adtunk ki már saját pénzből és lelkesedésből, aztán elfáradt a dolog. Akkoriban indult az ugyancsak szépirodalmat, kritikát, műfordítást közlő Napút folyóirat is, és Gyuri hozta nekem a legújabb számokat, kézből kézbe, hogy vegyük be az ELTE könyvtári állományába. Máig bennem él egy kép: sütött a nap, ő ott állt a könyvtár előtti lépcsőn a Ferenciek terén, reménytelin és büszkén. Egy forradalmárra emlékeztetett, és már akkor tudni véltem, ő aztán végigviszi! Látszott rajta az eltökéltség. Több évtizedig havonta megjelent a Napút folyóirat nyomtatásban a főszerkesztésével, ma online változatban frissül és olvasható.

Gyűjtöttem a világirodalmi sorozatokat, mint a Lyra Mundi könyvek műfordításait, és francia, angol, spanyol, olasz, portugál, kínai költők, írók antológiáit. Az évezred fordulóján ELTE-s munkahelyemről bejártam az egyetemen akkor meghirdetett írói műhely szemináriumra, ahol többször szóba került a fordítás fontossága: aki írással szeretne komolyan foglalkozni, jó gyakorlat számára, ha műfordítással foglalatoskodik. Ennek nyomán kevéske szabad időmben fordítottam, megjelentek a *Vigiliá*ban, a győri *Műhely*ben, a *Napút-füzetek*ben.

A Napút-füzetekbe bekerülni egy verseny eredménye volt, a tíz legjobb fordítás jelenhetett meg. Lator László költő, műfordító volt a verseny zsűrielnöke. Nagyon büszke voltam. És emögött a máig létező örömteli megmérettetés mögött Szondi György állt, tudta, hogy jól fordítani nehéz és gyönyörű egyszerre.

Legtöbb külföldi nyelvre fordított költőnk Petőfi, és írófejedelmünk, Jókai művei több, mint negyven nyelven olvashatók. Világirodalom vagyunk mi is. Máig emlékszem arra az örömre, ami a rendszerváltozás utáni évtizedben ért. Párizsban tölthettem egy hetet baráti meghívásra, és a Quartier Latin, azaz a diáknegyed egyik könyvesboltjának kirakata tele volt Márai Sándor könyvekkel. Egy időben az itthoni rehabilitációjával a híres kassai polgár művei uralták a párizsi egyetemi könyvesbolt kínálatát, francia kiadásban.

Az emblematikus Könyvhét mellett a Nemzetközi Könyvfesztivál volt a legnagyobb könyves esemény a rendszerváltozás után, lubickoltunk a vasfüggöny utáni szabadságban. A Napkút Kiadónál mindig választhattam könyveket, akár írtam recenziót róluk, akár nem, grátisz. Szondi György a kiadó standjánál megajándékozott velük, tudta, hogy ugyanúgy viszonyulok az íráshoz, műfordításhoz, könyvekhez, mint ő: nemcsak egy munkát jelentenek, hanem jóval többet. Mint az egy életen át tartó szerelem.

Fordításkritikák foglalkoznak azzal, mitől jó vagy kevésbé, netán rossz egy fordítás. Lehet nem teljesen szöveghű, mégis hangulatosabb, olvasmányosabb, mint a precízen fordított. Faludy György Villon-versfordításai máig megosztják a Villon-versek kedvelőit. A Szépművészeti Múzeumban tavaly látott William Blake-kiállítás – a képzőművészeti alkotássá növő könyvillusztrációival – juttathatja eszünkbe az olyan kihívásokat, mint *A tigris* című verse, amit Szabó Lőrinc, Kosztolányi Dezső vagy a kortárs Erdődi Gábor is lefordított, és baráti biztatásra magam is nekiveselkedtem e misztikus költői képzelet megjelenítésének.

A műfordítás: híd. Odafordulás egy másik nyelv, nép, kultúra, írói világ felé. Köszönet minden műfordítónak, aki ilyen hidakat épít, és világirodalommá válhatunk a munkáik által, mint a közelmúltban Határ Győző, Ferdinandy György tette. A nyelvünkre lefordított alkotásokon keresztül pedig barátságot köthetünk földrajzban és időben távoli irodalmak alkotóival, ahogyan Kodolányi János kortárs finn írókkal vagy Weöres Sándor az ősi kínai Tao Te King fordításával tette.

Szondi Györgynek a bolgár irodalmi barátságot köszönhetjük. Nekem a bolgárokról elsőre Nagy László bolgár ösztöndíja, Bartók Béla bolgár táncai, és egy kedves hegedűslány, Zsekov Mónika jut eszembe, akivel jó barátságba kerültünk a Zeneakadémián, az új évezredben választott munkahelyemen. Interjút készített egy zenei tematikus lapszámba, amit szerkesztettem. Kiderült, apai ágon bolgár, és hívott a Bolgár Kultúra Házába egy könyvbemutatóval összekötött fellépésére, ahol a házigazda ki más lehetett volna, mint a számomra irodalomteremtő mintakép: Szondi György.

Csontos Márta

Egy világítótorony fénykapujában

A 80 éves Szondi György köszöntése

Már az első levélváltás sem a megszokott módon történt veled. Meglepő volt – más szerkesztők szokásos rutinjához képest –, hogy jelentkezésemet követően szinte azonnal válaszoltál, és soraidat **mindigderűvel** zártad.

Miután egyre több lehetőségem nyílt hihetetlenül sokrétű munkád megismerésére, lenyűgöző volt számomra, mire képes egy ember, aki küldetésének tartja a tehetségkutatást, erőt, időt és anyagiakat nem kímélve. Sajátos **szondikusságoddal,** a beszélgetéseket bevezető áriákkal és az egy szuszra végigmondott szóláncokkal azonnal megbabonáztad a szerzőket, s mindazokat, akik valamilyen formában kapcsolatba kerültek veled.

Szerteágazó tevékenységed hétköznapi mércével nem mérhető. **Egyedülegyütt** verset írsz, könyveket készítesz kiadásra, pályázatokat hirdetsz, s számtalan tehetséges alkotónak biztosítasz lehetőséget, szövegeket javítasz, irodalmi rendezvényeket szervezel, s mindemellett mindig kész vagy mindenkit meghallgatni és segítséget nyújtani.

Külön szeretném kiemelni műfordítói tevékenységedet bolgár szerzők munkáiból, amely fényes bizonyítéka annak, hogy ezen a területen is ezerarcú vagy, rendkívül gazdag szókincsed és bravúros nyelvi fordulataid azonnal elvarázsolják az olvasót. Csak néhány olyan munkádat szeretném megemlíteni, amelyek engem is teljesen elbűvöltek, és tovább növelték bennem irántad való tiszteletemet és elismerésemet. *(Vándor virágok, Magoncok és morzsák, Zöld kereszt* – kisregény, *Antikrisztus, Régi idők bolgárai, A bolgár újjászületés prózája,* N. Hajtov: *Kecskeszarv* – szilaj elbeszélések, *Hihetetlen történetek egy mai bolgárról, Baj Ganjo)*

Hatalmas empátiádat a 70. születésnapodra készített kiadványban Horváth Ferenc így jellemzi köszöntő versében: *„a kozmosz a kisujjában / s lelke súlya testsúlyában".*

Szondi-országban ragyogás fogad, a Napúton járva sugárúttá szélesítetted az egykori ösvényt, amelyen rendíthetetlenül haladsz, mi pedig boldog örömmel követünk Téged, s erőt merítünk belőled. Hálásan köszönöm, hogy én is a csapatod tagja lehettem, hogy általad megtanultam, miként lehet elérhetővé tenni a látszólag elérhetetlent, s hogy sikerült jobb embernek lennem. Nyolcvanadik születésnapod alkalmából fogadd sok szeretettel ezt a nevedre írt akrosztichont, amely keresztneved bolgár változatára készül az 'y' által okozott bonyodalmak miatt.

Szétszórva szikrázó szavaidat,
Zengjen zenéd, zúgjon zabolátlan,
Oroszlánszívű odaadással oltalmazzál,
Napúton napszirmaid nevessenek,
Dacos derűvel dalolj drágaköveket,
Időtlen impulzusok ikonként illessenek.

Gondod gondtalan guzsalya görgessen,
Elvarázsolt entitásként elismerésed emelkedjék,
Oltárodra olvadjon olajfa omló oldata,
Rózsalonc rózsapora rakodjon rád…repítsen.
Gazdag lelkű gondűzőként gálánsan göcögjél,
Isteni ihletben incselkedve integessél.

Szépséget és értéket közvetítesz nekünk,
szolgálj még sokáig, maradj köztünk fény,
léted fáján olvadjon aranyba a levél,
Isten éltessen születésnapod kerek ünnepén!

1

SZGY 80

Szép – vagy Igaz

– Hiszel valamiben?
– Jó kérdés …
– Hiszel valamiben.
Ez biztos.
Másként nem lehetne
felhőkarcolóvá felfújt mulandóságok között
tenni, amit csinálsz.

A Hit mindenhatóságának keresztútja,
a Szeretet egyszerűségének keresztútja,
a Tudat tisztaságának keresztútja
a világtalan sötétségben.

2

„a szép szavak nem igazak
az igaz szavak nem szépek”
a vita értelmetlen,
az okoskodás fölösleges,
adni, nem gyűjteni,
ez a gyarapodás,
az Ég olyan éles
nem ejt sebet senkin,
végrehajt harc nélkül,
cselekszik harc nélkül.

dukay barnabás

3

Függélyes észrevételek :

A Tudat magában létező,
az agy csak kihangosítja.
Túléli az elválást a testtől.
Idő nincs. Múlt és jövő a pillanat árnyéka.
Több valóság létezik,
ugyanakkor, ugyanabban a térben.
Több én vagyunk,
feltételek által kötött szerepek.
A földi lét korlát,
az Önvaló próbára teheti magát,
fölismerve őseredetét.
Nem csak anyagtestű lények vannak.
Az Én azonnal megteremti a valóságot,
a megnyilvánulás elrejti az összefüggést.
A rezgés kapu, kimenni és bejönni.
Ha akarod, …

Mindig de-vel

Domokos Johanna – Tzveta Sofronieva

Boldog 80. születésnapot kívánunk, Дьорд!

Szondi György bolgár nyelven írt verseit életművének bemutatásakor ritkán említik. Pedig a bolgár nyelv nemcsak Szondi tudományos és műfordítói munkásságának volt meghatározó része, hanem első költői próbálkozásainak is a közege. 1990 áprilisára már készen állt bolgár nyelven írt verseinek egy gyűjteménye, amely 1992-ben önálló kötetként is megjelenhetett; létrejöttéhez – még személyes ismeretségük előtt – Tzveta Sofronieva szerkesztőként és támogatóként is hozzájárult. A Tzveta könyvtárában őrzött példányban található, kézzel írott köszönőjegy, amely a ДьордСонди, „Припада диагоналът“ (1992, Krug 39, Szófia; magyarul: Szondi György, „A diagonál összeomlik”) című kötetben olvasható, valamint a bolgár nyelvű versek jelenléte ma egy korai, névtelen találkozás nyomaként értelmezhető. Ezek a bolgár nyelven „született” versek nem fordítások: magukban hordozzák az új nyelven való megszólalás kockázatát és szabadságát, és a nyelvek közötti lét tapasztalata táplálja őket – éppen ezért Szondi költészetének különösen figyelemre méltó darabjaiként tarthatók számon.

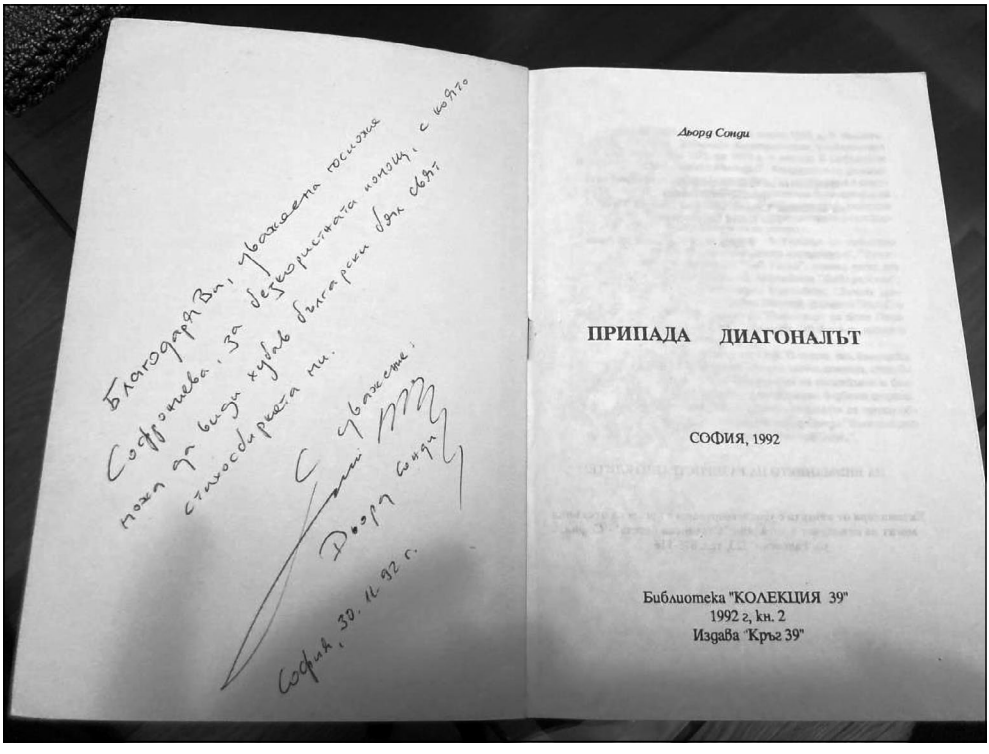

1. felvétel: Szondi György bolgár kötetének címlapja Tzveta Sofronievának tett ajánlással együtt

Az alábbiakban a szintén többnyelven verselő Tzveta Sofronieva köszöntő költeménye, valamint a szintén többnyelvű költőnő Domokos Johanna műfordítása (akinek többszörös kiadója Szondi György) következik.

Hüh, Dialektik!

Къде небето и земята се впиват значи?

Дьорд Сонди, „Припада диагоналът“ (София, 1992)

Du wolltest den Beginn des Himmels erkunden,
ob er sich bei dem Fuß, dem Knie, dem Herzen
definiert. *Не на дъговата пресечка на далечен хоризонт.*
Dort wo Erde aufhört, muss der Himmel anfangen.

Laufen auf einer Demarkationslinie, die immer
wellenartiger wird – heute spielen Diagonalen
keine Rolle mehr. Jedes Mal zertreten wir ein Stück
Himmel. Und sobald wir abheben, hängen wir fest.

Ich schaue durchs Fenster, Jalousien umrahmen es.
Herrlich weitet sich der Blick, wenn sie sich morgens öffnen.
Doch vor kurzem fiel der Strom aus und sie blieben unten,
unser Zuhause wurde unheimlich. Sonst bieten sie Schutz

vor Hitze und Staub, von der Welt. Es schläft sich wunderbar,
wenn sie das Haus umarmen. Ein Ungare schreibt auf Bulgarisch,
und auf keiner der imperialen Sprachen, das nimmt uns keiner ab.
Glaube mir nicht, sagtest du, doch verliere nicht den Glauben.

Eines Nachts hat Aurora Borealis in unserem Himmel getanzt,
grün und rot, wie in den kühnsten Träumen. Wir haben es
mit den verdunkelten Fenstern nicht bemerkt. Schnell
wird unsere Freiheit gezähmt und wir verpassen Träume.

Immer noch folgen wir dem Impuls
aus dem Gegensatz eine Vereinigung zu schaffen,
während sich das wichtigste Zeichen aus der Horizontalen erhebt
und die Unendlichkeit sich brav neben der Null einreiht.

Gratulálunk a 80. születésnapodhoz, Дьорд!

Tzveta Sofronieva

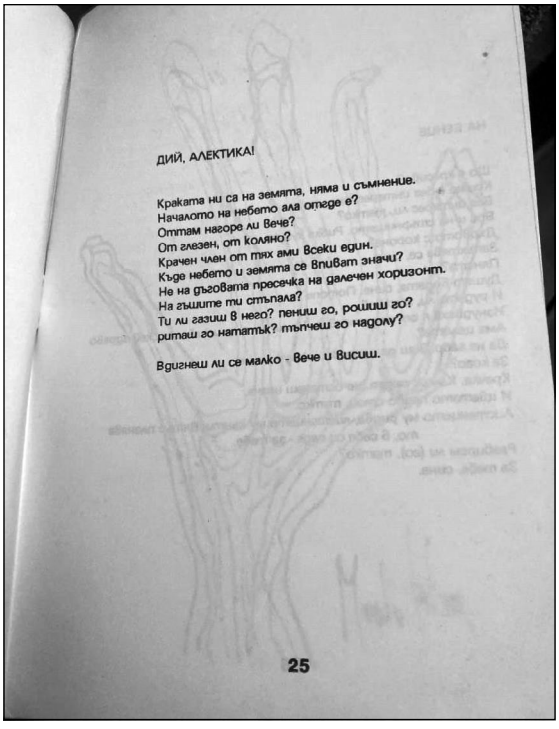

ДИЙ, АЛЕКТИКА!

Краката ни са на земята, няма и съмнение.
Началото на небето ала отгде е?
Оттам нагоре ли Вече?
От глезен, от коляно?
Крачен член от тях ами Всеки един.
Къде небето и земята се Впиват значи?
Не на дъговата пресечка на далечен хоризонт.
На гъшите ти стъпала?
Ти ли газиш в него? пениш го, рошиш го?
риташ го нататък? тъпчеш го надолу?

Вдигнеш ли се малко - Вече и висиш.

25

2. felvétel: Szondi György hasonló című versének fotója az 1992-ben megjelent bolgár nyelvű verskötetéből

Most következzen a műfordítás, mely megőrzi az eredeti többnyelvűségét, valamint a cirill és latin betűs írásképet!

Hű, dialektika!

Къде небето и земята се впиват значи?

Дьорд Сонди, „Припада диагоналът“ (София, 1992)

Hol kezdődik az égbolt, tudni szeretnéd,
vajon a lábnál, a térdnél, a szívnél
húzható meg? *Не на дъговата пресечка на далечен хоризонт.*
Ahol a föld véget ér, ott kell kezdődnie.

Egyre hullámzóbb határvonalon
járunk – ma az átlók nem számítanak.
Minden lépésnél összetaposunk egy darabka eget,
mihelyt elemelkedünk, elakadunk.

Kinézek az ablakokon, redőnyök keretezik.
Csodásan kitágul a látvány, mikor reggel felnyílnak.
Nemrég elment az áram, és lent maradtak,
otthonunk baljóssá vált. Egyébként védelmet adnak

hőség és por ellen, a világtól. Csodásan lehet aludni,
amint körbeölelik a házat. Egy magyar bolgárul ír verset,
és nem valamely birodalmi nyelven – ki hiszi el nekünk.
Ne higgy nekem – mondtad –, de a hitedet el ne veszítsd!

Egy éjjel a sarki fény táncolt az egünkön,
zölden és vörösen, mint a legvakmerőbb álmok. Nem vettük észre,
mert a redőnyök lehúzva maradtak. Gyorsan
megszelídül a szabadságunk, és már nem is álmodunk.

Még mindig követjük az ösztönt,
hogy az ellentétből egységet hozzunk létre,
miközben a legfontosabb jel kiemelkedik a vízszintesből,
és a végtelenség engedelmesen beáll a nulla mellé.

Boldog 80. születésnapot kívánunk,Дьорд!

Domokos Johanna fordítása

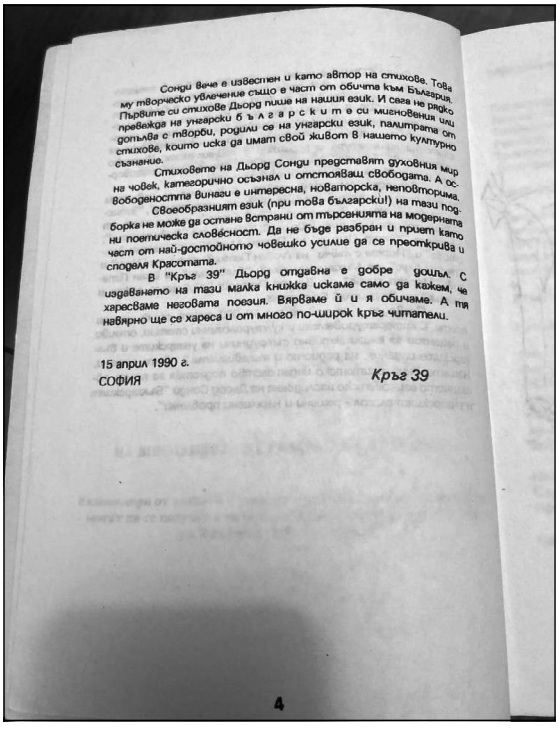

Сонди вече е известен и като автор на стихове. Това му творческо увлечение също е част от обичта към България. Първите си стихове Дьорд пише на нашия език. И сега не рядко превежда на унгарски б ъ л г а р с к и т е си миниатюри или допълва с творби, родили се на унгарски език, палитрата от стихове, които иска да имат свой живот в нашето културно съзнание.

Стиховете на Дьорд Сонди представят духовния мир на човек, категорично осъзнал и отстояващ свободата. А свободеността винаги е интересна, новаторска, неповторима.

Своеобразният език (при това български!) на тази поборка не може да остане встрани от търсенията на модерната ни поетическа словесност. Да не бъде разбран и приет като част от най-достойното човешко усилие да се преоткрива и споделя Красотата.

В "Кръг 39" Дьорд отдавна е добре дошъл. С издаването на тази малка книжка искаме само да кажем, че харесваме неговата поезия. Вярваме й и я обичаме. А тя навярно ще се хареса и от много по-широк кръг читатели.

15 април 1990 г.
СОФИЯ

Кръг 39

4

3. felvétel: Szondi György saját kötetéhez írt előszó utolsó oldala, melyen megjegyzi, hogy először bolgárul kezdett el verselni

További megjegyzések

Sofronieva versének bolgár nyelvű mondatai Szondi György bolgár nyelven írt verseskötetéből származnak: „Припада диагоналът” („A diagonál összeomlik”, 1992, Szófia), amelyet Plamen Anakiev a Krug 39 kiadóban jelentetett meg.

A versbe beépített bolgár mondatok jelentései:

Къде небето и земята се впиват значи?
‘Hol préselődik egymásba az ég és a föld?’

Не на дъговата пресечка на далечен хоризонт.
‘Nem egy távoli horizont íves metszéspontján.’

Itt az építészet íve és a szivárvány, valamint a csomópont és a kereszteződés keveredik; olyan jelentések, mint az átölelés, az összeütközés, az egymásba préselődés és más hasonló asszociációk jelennek meg az ég és a föld érintkezésének viszonylatában.

A német keretnyelvű versben a bolgár nyelvű beágyazott mondatok mellett különösen fontos a vers végén megjelenő magyar köszöntés kettős számjegye. A vízszintesen elhelyezett 8-as a végtelenség jele, míg a nulla a teljességé.

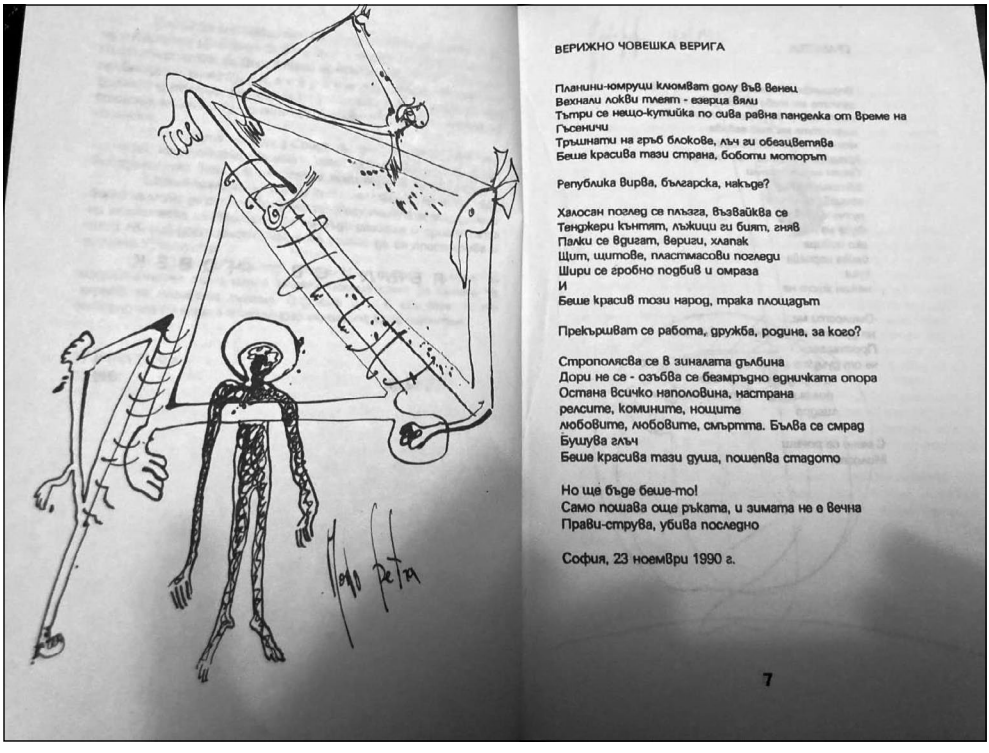

ВЕРИЖНО ЧОВЕШКА ВЕРИГА

Планини-юмруци клюмват долу във венец
Вехнали локви тлеят - езерца бяли
Тътри се нещо-кутийка по сива равна панделка от време на
Гъсеничи
Тръшнати на гръб блокове, лъч ги обезцветява
Беше красива тази страна, боботи моторът

Република вирва, българска, накъде?

Хлосан поглед се плъзга, възвайква се
Тенджери кънтят, лъжици ги бият, гняв
Палки се вдигат, вериги, хлапак
Щит, щитове, пластмасови погледи
Шири се гробно подбив и омраза
И
Беше красив този народ, трака площадът

Прекършват се работа, дружба, родина, за кого?

Строполясва се в зиналата бълбина
Дори не се - озъбва се безмръдно единчката опора
Остана всичко наполовина, настрана
релсите, комините, нощите
любовите, любовите, смъртта. Бълва се смрад
Бушува глъч
Беше красива тази душа, пошепва стадото

Но ще бъде беше-то!
Само пошава още ръката, и зимата не е вечна
Прави-струва, убива последно

София, 23 ноември 1990 г.

7

4. felvétel: További kép a kötetből. Az illusztráció Manol Manolov munkája

Elek Szilvia – Sziklavári Károly

Szondi György köszöntése két szólamban

Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Szíved s kedélyed oly jó, mint a muskotályos szőlő!
Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Oly ragyogó kedved, gyöngyözve sok ezernyi tettet, nem szűnő!

Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Önzetlen nyolcvanad – most is a nap alatt – bőséggel termő: kultúrateremtő!
Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Éveiddel ne törődj, míg köteteid száma egyre csak nő!

Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Pincéd gyomrában ezer és ezer mondat, őrzője szép magyar szónak, tündöklő!
Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Pincéd telve jókkal, hozzájuk Te magad szolgáltál – s nem bókkal –: elbűvölő!

Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Telefonban tibeti, hottentotta vagy más halandzsa nyelven zengő!
Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! Lakoddal szemben pompás kis cukrászda: asztalánál Napút-ötletek hány száza villant elő?

Köszöntünk, Vígszínháznál mindig derűvel élő, éneklő költő! S a bájos Margitsziget, hová olykor megpihenni siet a Költő: kies merengő!

Kívánjuk hát párban: magyart, bolgárt váltva, verselj soká örömlőn;
Így ér véget mára – jót és jót kívánva – szerény kis köszöntőnk!

Faragó Laura

A művészet ministránsa

Szondi György költő. A *Magyar Életrajzi Lexikon* első mondata…

Drága Gyuri! Számomra több vagy, sokkal több ennél, hiszen rengeteget segítettél a magyar kultúra „mezítlábasainak" ugyanúgy, mint a lakkcipős elitnek… Nehéz volna egy szóval megfejteni „lényed", munkálkodásod, hiszen Kosztolányi szerint „az ember egyedüli példány"!

Megpróbálom azt a két gondolatot leírni Neked, amelyek elsőként jutottak eszembe Rólad, nyolcvanadik születésnapodat köszöntve:

*Szent István király intelme*iből:

„Fogadj szót, fiam; gyermek vagy, gazdagságban született kis *cselédem*, puha párnák lakója, minden gyönyörűségben dédelgetve és nevelve…"

Család és *cseléd* számomra ma is egymás szinonimái – akár a régi magyar gondolkodásban. A latin 'ministrare' (*szolgálni*) igéből született a *ministráns* szavunk is, de Rád, a költészet felkent papjára mégsem mondhatom, hogy ministráns…

A másik gondolat, amely azonnal bevillant Rólad, egy Petőfi-strófa:

„Több a költészet! Olyan épület,
Mely nyitva van boldog-boldogtalannak,
Mindenkinek, ki imádkozni vágy,
Szóval: szentegyház, ahová belépni
Bocskorban sőt mezítláb is szabad." *(A költészet)*

Ha költő lennék, biztosan tudnék szebbet is írni, ezért megpróbállak inkább énekkel köszönteni:

Sok születés napokat vígan megélhess,
Napjaidat számlálni ne légyen terhes,
Az ég harmatja szívedet újítsa,
Áldások árja házad elborítsa!

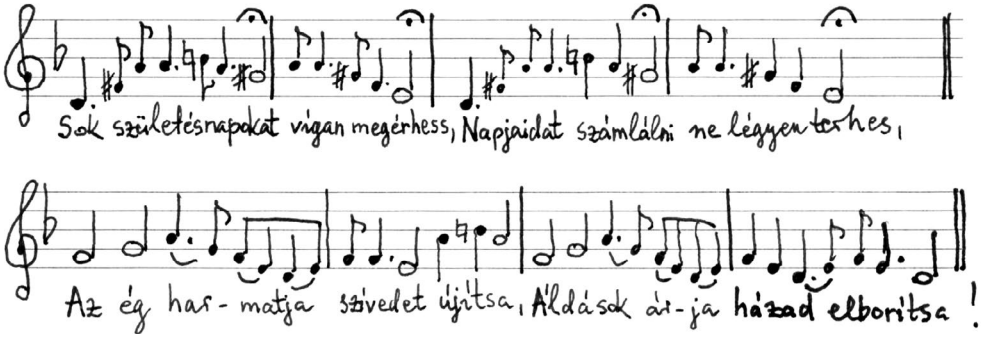

Faragó Laura

Fodor Miklós

A név: sorsjel

Szondi György 80. születésnapjára

(a kézírásszerűen megjelenő sorokat
Szondi György Írtam című 1994-es kötetéből idézem)

De a célok!
Hogy lépni ne felejts el, fiam.
Miért?
Lépni. Ázalag maradsz különben.
Ázalag?
Véglény, fiam. Annak is korcs kövülete.
A virág is áll, apa.
Szirma harsan, szirma hal. Szelet tör, magába hull – teérted.

Nomen est omen. A név: sorsjel.
Magyarok létéért pajzsot emelő kapitány.

lehullok, s vagy áldott tudottam

Sárkány torkának lándzsát szegző szent.
Szonda-hatás szondázza kultúránk tenyészetét.
Pályázz, hogy pályád fényútját meglásd!
Felfedez, felfed, fedőt elemel.
Gáton átfúr, kapaszkodni alanti örvénybe nem tűr.
Gyerünk, lökd fényre a fényt!
Dugvány ne dugja el magát rögökbe!
Ácsingózz valami örökre!

Hidd el, a mély az igaz, a kút,
a célba dideregő konok út,
kútja az apadhatatlan mának,
útja az óvó fájni-tudásnak.

Lehetőt teremtet veled: lehet bőség, lehet őrség.
Ím, egy terem: üres, üreges. Te töltheted épp.
Békén nem hagy: kába-kukán ne maradj!
Ernyedten fájó, hamis nyugalomba fullánk, fényszikra csap.

Rád esett a választásom
nagy nyomatékkal –
Amúgy is satuka?

Kikövetel: addig járó korsó.
Mégse törik, inkább merít, ha már itt ér.
Körmödre ég.
Nem rest észrevenni.
Észbe kapni szelíden nógat, noszogat.
Nosza, rajta, jer-jer, haj ki, kisze, haj ki!
Ki ne halj, szent-kolduló ihlet!
Lelked egy pissz lett? Ne hagyd!

Vagy rögben is teremtő rög.

Fáradhatatlan ajánl: válogass kedvtelve!
Szemhorgod horgadjon könyvbe, emberbe!
Szabad maradj, ömölj tó-tágas keretben!
Ahová belépsz, ott erő légy!
Az se baj, ha észnél.
Ötlet szegélyére ötlet ültessék.
Ne bánd, ha ötölt őrületesség.

Én
két kacsalábon forgok
serpenyős betonban.
Te?

Terjedj fültől fülig, szívbe is juss.
Jussod legyen:
mi évezred óta, sejtetten, millió árnyalatban.
Minőség, szeretet, elfogadás, inspiráció
jegyeiben áll a kapcsolati háló.

Hidd el, jaj, vadóc a szeretet,
béklyózd, ne engedd elbutangolni,
mert leszel különben partra vetett,
feladott, hajótörött holmi.

Lehetsz költőien bogaras.
Impulzusok, finom tartalmi löketek
küldetnek élő idegszálakon, nincs megállás.

Mozdulatokból áll, kétségtelen
Az a mozdulat azonban réveteg
Bimbózó érkezés
Ajánlott mozdulat, igen
Görcsből bomló réteges szeszély

Első a szembeszélyes kapcsolat.
Telefon e-mailnél fontosabb.
Szó elszáll, betű rögzül?
Szó szárnyal, betű földhöz köt?
Mondás, írás egymásra licitál, karon fog: szent ikerpár.

Dalivekat ámmal pátyolgatok.

Áldoz mindenkori Ügyünk oltárán.
Pajzson, zászlón sorsjel.
Nomen est omen.
Szent pecsétjét őrzi halálig.

Ember szegül katedrálissá!
Kondul a szavam tehozzád

Fáradás, betegség hiába kínoz.
Szív felé tartó óvatlan késszúrást
öngyógyít, utókezel.
Maradjon, kinek maradnia jó.
Virágozzon, mi viruló kedv, Élet.

köszöntve köszön jó sok jót
Fodor Miklós

Géczi János

Levél a déli városból

Szondi Györgynek

A griffek felülnek a tetőkre,
a kéményekre a rézkakasok.
A csepegő csatorna alatti
falfülkékben pajzsos hősök állnak,
s pilléreket tartanak atlaszok.
Az udvarok sürgő népét nézik,
a sikátorok hablatyolóit,
a teret ostromlókat. Figyelik,
ha megérkezik a hóhér, mivé
válnak. Az ég úgy tartja a halvány
hold lámpását, ne verje le a szél.

Hajós Eszter

Kéregrajzok

▸ Skandinieki: *Ak sa Jōņō, ēdrum Jōņō* (Rīga, 2013)

A fák napsugaras oldala, a levelek, ahogy fordulnak, a levelek oldala, a napsugár, ahogy fordult. Amerre a szél a napsugarat fújja, a leveleket, a kéreg rajzát, ahogy a napsugár rajzolja, míg bejárja, a leveleket, a szellőt.

A szél egyre hűvösebben, a napsugár, a kéregrajzok. Madár repült a piros éjszakában, a fához, a kék éjszakában, a fának árnyéka, ahogy a madár árnyéka leszállt rá, mielőtt a madár, és a fa már akkor érezte,

mikor a madár árnyéka az ő árnyékába lépett.

A fának sötét árnyéka, mikor a fa a saját árnyékába lépett, és csak a fénye maradt az álló fák közt. Éjszaka is világít a fa, a levelei, az árnyéka, ahogy fordulnak, az ágak. A gyökerek is fordulnak, amikor az ágak?

Már akkor érezte, mikor a fa éneke és a madáré, a levelek és tollak, amikor a hangok az árnyékba léptek, a fénybe. Már akkor gyűjtötte a levelet, az ágat, amit lehullat, amiből a fészket, úgy hullatta, szinte megépítette.

Az ágon ül a madár, a gyökerek között fészkel az árnyéka, a kéreg rajzaiban, ahogy a holdsugár, rajzolja, átrajzolja, ahogy a halak a hullámot, a hullám a szellőt, ahogy bejárja, a lazúrcinege, a Hildebrandt-fényseregély.

Jókedvű kardvirágok, sudár rozsnok, ahogy a szellő a hullámot, a hullám a halak úszását rajzolja, átrajzolja, ahogy fordulnak, a napsugarak a halakon, hullámon, a holdsugarak, a felhők, ahogy bejárják az egész eget.

Szinte megépítette lent, a lehulló levelekből, ágakból, amit a madár egyenként szedegetve épít meg fent, és a fészek árnyéka lesz a madár árnyékának fészke, az ágakon, a gyökerek közt, a fa éneke, ahogy bejárja,

rajzolja, átrajzolja a madár énekét, a levelekét, ahogy fordulnak, fényes oldaluk, mint a hullám, a felhők úszása, mikor a halak és felhők egymásra néznek, az ágak és gyökerek, ahogy fordulnak, egymás felé.

A levélerek a napsugarat rajzolják, fényág, fénygyökérzet, éjszaka is világítanak a levelek, nappal az éjszaka árnyékát rajzolják, ahogy fordulnak, és a fa ágán a fészkek, a Hildebrandt-fényseregély és a lazúrcinege.

A jókedvű kardvirágok és a sudár rozsnok, kakukkfű éneke illat, ahogy megvilágítja a leveleket, ágakat, a madarak színes tollát, ahogy színezik az ágakat, leveleket, az eget, ahogy az ég a rétet, ahol a fa világít.

Zöld éjszakában, arany éjszakában, kakukkfű, kakukkfa, reggelre arany fűszálon zöldellő harmatcsepp, és a fa kérge rajzában a madár és az árnyéka, éneke, lehulló tolla, repülése, ahogy a szél a leveleket, rajzolja, átrajzolja.

Hajós Eszter

2026. 02. 11. 16:50 – 2026. 02. 15. 15:40:35
Budapest–Hárskút

Halmai Tamás

Zálogba adott szív

– bolgári jogok nyilatkozata –

Szófia ünnepli a szó fiát –
Zálogba adott szív mennyi könyvvé lett?
***O**rszágos idegen nyelv* a költészet;
Nyílhassék *polisz*ban *vándorvirág*.

Dalos *magoncok, morzsák* is szeretnék:
Idus szülöttét tiszta fény köszöntse;
Gyűjtse – *„egyedül együtt jobb”* – ma össze
York napsütése kedvünk kikeletjét.

Örökre március ifja a szellem.
Rónak *naput*at *cédrus*ok, de hű
Gyermekkorhoz a kilencedik iksz:

Y tengelyre kapaszkodik.
8 a boldogság, de ha visszafejtem,
0-dik tétel a *mindigderű*.

Halmosi Sándor

Angyalsága

Szondi György 80

Minden szájról olvas. Minden második
nyomba lép. Amikor megáll, szavakat gyűjt
éhező népének. Amikor elfogynak a szavak,
felhívja őket, vagy ír nekik. Angyalságod
ha ráérne, ámde magától is, hétfő reggelig.
Kerítenélek be, ha ki a kettős Cédrus-
bemutatóra mégis, eszgyé öröménél
csak a Cédrus sebe nagyobb, tizenkilencre
lapot ne kelljen, mindigderűvel.
Minden második nyom láthatatlan.

Hegedűs Gyöngyi

vályogos kék

(Szondi Györgynek)

nem a fényt, az éhséget oltani jön a sötét, egyre halványuló kék ház előtt álltam, nem lett fehér sosem, maradt benne valami kék, ha nem is látszott, a sárga inverze, a ruhám, ha falának dőltem, pasztell kék lett, a füvet néztem, ott, ahol sosem nőtt, mert kifocizták a fiúk, most meg annyit, mint három hét alatt, pedig egy hete nyírtam, három hét múlva az ablakig ér, benyomja, át az imatermen, át apám könyvtárán, át a szüleim hálóján, át a zongoraszobán, át anyám konyháján, át a gyerekszobán, át a fűrészporon, át az istállón, át a disznóólon, át a patakon, és kasza kell hozzá, és kinek van itt kaszája, hogy mégsem halál, egyszerre éreztem minden munkám hiábavalóságát, és az élet ujjongó burjánzását, álltam ebben a kettős természetben, a falu sehol nem kezdődött, ameddig a kasza jobbra suhint, alvég, ameddig balra, felvég, álltam a vályogos kéknek dőlve, végre semmi sem eldöntendő, lehetek felhőtlen égből jött eső, többé nem elég, ha ebből csak ébredés lesz: nem aratás helyett van a szombatnapi kalásztépés

Hegedűs Imre János

Mindig derűvel!

Azt állítják az űrhajósok, kabinjuk ablakán át látják az univerzumot. Látják a csillag-milliárdokat. Van még ehhez fogható magaslat. A katedra. A tanár őrtornya. Mindig szerettem tanítani! Nincs felemelőbb látvány, mint húsz, harminc fiatal gimnazista csillogó szemébe nézni. Az is univerzum.

Erdélyben, a Székelyföldön örök életűnek éreztem a katedra magasságából felszárnyaló szavakat. Hogyne lennének azok örök életűek, amikor továbbviszik tanítványaim mindazt, amivel feltarisznyáltam őket. Szép szimbólum a bot és a vándortarisznya, amit ballagáskor a vállukra vesznek, és éneklik a *Gaudeamus*-t.

Az én vándortarisznyámról is gondoskodott a brutális hatalom. A múlt század nyolcvanas éveiben még a pislákoló gyertyák is kialudtak Erdélyországban. Félelmetes sötétség borult ránk.

Útra kellett kelni. Nem a világjárók boldog révületével, hanem a bujdosók szomorúságával. Disszidáltunk.

A hatalom nem támasztott akadályt, szivárogtatás volt a módszere, lassan, észrevétlenül emelgette a zsilipeket, hadd menjenek, akik magyarkodnak, akik dolgoznak, küzdenek Erdély ősi hagyományainak megőrzéséért.

Ausztria adott új hazát nekünk. Befogadtak, segítettek az első évek iszonyatos nehézségeinek leküzdésében: megtanultuk az ország nyelvét, beilleszkedtünk, hibátlan volt a viszonyulásunk az osztrák nációhoz.

Nehéz felsorolni, hányféle munkát végeztem, hány szakmát tanultam meg, illetve próbáltam ki. Még Istennek tetsző munkát is végeztem, fél évig gyertyát öntöttem az egyháznak, a templomoknak.

Éltünk. Szerényen, szegényesen, de éltünk. Sem mi, menekültek, sem a Nyugat államfői nem gondolták, nem remélték, hogy megbukik a bolsevizmus. Még a Fehér Ház is szilárdnak, megdönthetetlennek hitte, s úgy viszonyult a Kremlhez, mintha az Mont Blanc csúcsa lenne.

Számomra azért szűkült be a láthatár, mert végtelenül hiányzott a katedra. Hiányzott kedves tanítványaim csillogó tekintete. Hiányzott a csillagrendszer.

Mit tehettem?

Álmatlan éjszakáimban, kevés szabad időmben elkezdtem írni. Akkor még voltak jó magyar lapok Nyugaton: a *Bécsi Napló*, a *Katolikus Szemle*, az *Életünk*. Írtam, úgy írtam, hogy nem volt az írással különösebb célom. Vagy azt írtam meg, ami kirobbant belőlem, vagy azt, ami belém szorult. Vallomások születtek, visszaemlékezések, önéletrajzi glosszák, recenziók, jegyzetek.

Kötetnyi gyűlt össze, s a barátaim biztattak, ne hagyjam penészedni azokat újságlapok oldalain, keressek kiadót, jussanak el az írások a könyvolvasókhoz.

Nekivágtam a nagyvilágnak. Magyarország volt az a nagyvilág, semmi más. Mi, erdélyiek mindig anyaországnak neveztük. Nem ismertem Budapestet. Fiatal tanár koromban jártam az ismeretlen utcákat, már-már lakhelyeim voltak a Kiskörút antikváriumai. De most Nyugatról kellett meghódítani ezt a sokszínű, sokszívű, ezerarcú várost. Tudtam, mert mondták a barátaim, létezik egy

Írók Boltja nevű intézmény az Andrássy úton. Természetes, hogy benyitottam az ajtaját. Soha semmi nem érdekelt jobban, mint a könyv. Néhányan voltak. Egyesek újságot böngésztek, mások köteteket húztak le a polcról, lapozgattak.

Hirtelen ismerős arc bukkant fel. Csak újságban vagy folyóiratban láttam egyszer vagy kétszer.

Lator László volt.

Viaskodtam. Le kellett győzni a félénkségem, a félszegségem. Ha őt nem szólítom meg, mehetek vissza Bécsbe. Megszólítottam. Becsukta a kezében lévő könyvet, és szigorú arccal kérdezte:

– Kicsoda maga?

Dadogva elmondtam, hogy Bécsben élő, székely ember vagyok, kötetnyi írással kiadót keresek, kérem, segítsen, javasoljon valakit.

– Szóval maga disszidens?

Ütött a szó, látta rajtam, hogy megbénultam.

– Adja csak ide azt a paksamétát a hónalja alól! – mondta.

Írásaimat legépelve, összefűzve hoztam Pestre. Átnyújtottam.

Lator László csak a tartalomjegyzéket nézte át.

– Ha meg akarja jelentetni ezt az anyagot, akkor forduljon Szondi Györgyhöz. Nem hiszem, hogy rajta kívül más kiadó szóba állna magával. Megadom a címét, telefonszámát.

Kezembe nyomott egy kis cédulát, talán noteszének kitépett lapja volt, aztán szigorú arcát elfordította, s máris nyúlt egy másik polcra, lehúzott egy kötetet. Ebből tudtam, véget ért a mi rövidzárlatos beszélgetésünk.

Elmentem a megadott címre. Elmentem Szondi Györgyhöz. Morfondíroztam magamban, no, ennek a könyvgyártó úrnak sincs közönséges neve. Szondi György híres várvédő vitéz volt, utolsó csepp vére Drégely várának omladékain folyt ki. Remélem, mormogtam magamban, ennek a Szondinak toll van a kezében, s nem jatagán.

Izgultam.

Íróasztala mögött ült Szondi György, nyújtotta a kezét, hellyel kínált.

Zömök, viszonylag széles, busa arcú, nagyfejű ember trónolt a toronymagasságba rakott könyvei között.

– Hát mi kéne, ha semmi sem volna? – mondta kedélyesen.

Ez oldott. Szorongásom elmúlt, ismertettem röviden jövetelem célját, s azt is elmondtam, csak kényszerűségből kezdtem írni az emigrációban, mert ott nem taníthatok. Muszáj Herkules lett belőlem, hátha pótolni tudja az írás a veszteségemet.

Szép, humánus beszélgetés alakult ki a kiadó szobájában. Kérdezősködött. Érdekelte a székelyek sorsa. Elsősorban azoké, akik otthon maradtak. De nem volt közömbös az én mardosó lelkiismeret-furdalásommal szemben sem.

Tizenkét évvel ezelőtt zajlott le ez az emlékezetes beszélgetés. A kéziratról csak annyit mondott, majd belenézek. Majd meglátjuk, mi fán terem az emigránsok irkafirkája.

Jó fán termett, mert jó kiadóhoz került. Tanulmányaim, esszéim 2012-ben jelentek meg a Napkút Kiadó gondozásában.

Azt is mondhatnám, a Napkút fészekalj tojásából kelt ki. Szondi György atyai jósággal hajolhatott a kéziratom fölé, nem voltak idegenek számára sem

az erdélyi fájdalmak siralmai, sem a Székelyföld nagyjainak arcképvázlatai, sem az anyanyelv szépségeiről, nyelvünk muzsikájáról írott kissé naiv, de lelkes vallomásaim. Még az emigrációs gátfutásaim lihegéseit is megírtam, az sem zavarta kiadó Mesterem érzékeny lelkét, fülét.

A kötet címe: *AZ ÍRÓ FÉNYE.*

A 80 éves Szondi Györgynek azt kívánom, hulljon rá özönnel ez a fény, az író, az írás fénye, látni akarjuk őt ebben a fényözönben, hálásak vagyunk neki, hogy mindnyájunk lelkében fellobbantotta a gyertya szakrális fényét.

És kívánjuk neki, ne fakuljon el sokat kedélyének derűje. Semmi nem jellemzi jobban személyének, személyiségének jellemző vonását, mint a tőle mindenkor hallott köszönés, köszöntés:

„Mindigderűvel!"

A jó Isten kegyelmet osztó állapotában, mindig derűvel áldjon téged jó barát!

Hétvári Andrea

Szondiország

Mesélek egy csodát, foglalj helyet, kérlek,
fogadd most el tőlem a versvendégséget.
Létezik egy szép hely. Mit hely? Birodalom,
ahol virágozva él az irodalom.
Szondiország napos, a kapuja tárva,
derű köszönt ott az atyámfiára.
Csupa virág minden, haiku és tavasz,
íróra, költőre tél bizony nem havaz.
A házakon ajtó, az ajtókon papír,
amit a ház népe gondosan teleír.
A konyhákban mázas, míves metaforák,
asztalon rímekkel bőven telt amfórák.
Hasonlat a kertben, a tóban szótenger,
lubickolhat bátran bennük a jóember.
Toll is akad bőven, hát még azúr tinta,
mellé rántott versláb s rímes palacsinta.
A király igaz bölcs, ki nem is parancsol,
bármennyit fogyaszthatsz novella-narancsból.
Hogy szavam ne vétsem, királynak olyan volt,
folyton-folyvást kedves népe közt gyalogolt.
Szóba elegyedett kicsivel és naggyal,
rebesgették is, hogy nem is ember, angyal.
Szívében jóság volt, no de abból annyi,
az Isten sem tudná azt összeszámlállani.
Ha út szélen látott bólintó virágot,
körémesélt mindjárt egy egész világot.
Ha madárka szavát hallotta az égben,
könyvhegyekre gondolt a nagy fényességben.
Hogyha találkozott pennással az úton,
kalapját emelte, hogy élte újuljon.
Köszöntötték egymást hexameterben,
köszöntő sem hangzott soha ennél szebben.
Mindig azt dalolta: *„Egyedül együtt jobb”,*
nótaszótól zengett az idilli birtok.
Így lett Szondiország írók birodalma,
a fákon könyv termett, nem körte meg alma.
Békében élt együtt a sok tollforgató,
nem volt semmihez sem ez ország fogható.

✶ ✶ ✶

Szívünknek kedveset állunk sokan körbe,
e műhely hívei maradva örökre,
80 esztendejét derekasan állja,
Szondiország fejét az Isten megáldja!

Mindigderűvel

Köszöntve 80. születésnapján Szondi Györgyöt, akit az Isten áldjon meg

Mindigderűvel derűvelmindig,
nyolc évtizedig a szót, ha hintik,
faóriás lesz a szómagokból,
abból a sok-sok szépből,
mit az ember gondol.
Mert ami ott bent kivirágzik,
beborít mindent, ha nem is látszik.
Áldás arra, ki összekovácsolt
ennyi szófaragót és papír-ácsot.
Távol a világ szennyes zajától,
csöndben terelget egy könyves pásztor.
Juhai mi vagyunk, s egymást melengetve
verselünk együtt fel, fel a hegyekbe.

Horváth Ferenc

Szondi György 80. születésnapjára

(Magyaros Pi-vers: 3,14 159 265 358 979 323 846 264 338 327 950 288 419 716)

Áve, ó, György!
A vivát harsoghat!

Úr, szorgos szolga:
íme, Szondi!

Méltányos reményeket megőrző
mértékkel mér,
de nem
subleres, piti mérnök:
ős
poétai hitű tűz
mái csiholója!

Égi,
oly humánus tisztaságú lélek –
ép szívmélyén
világoló derű.
a borongásé:
ilyennek ő
királya!

Tájékoztató megjegyzés a Pi-verssel most először találkozóknak:
A Pi-vers szavai betűszámát a végtelenül sorjázó Pi-szám számjegyei határozzák meg, szigorúan sorrend szerint. A magyaros Pi-vers betűszámlálásában a kétjegyű és háromjegyű betűk egy betűnek számítanak, a magyar nyelvtan szabályainak megfelelően. Ha a szám nulla, gondolatjellel kell jelezni szövegben. Írható karakteres Pi-vers is: ott két- és háromjegyű betűk esetén a karaktereket külön számoljuk.

Pohárköszöntő

(Magyaros Pi-vers: 3,14 159 265 358 979 323 846 264 338 327 950 288 419 7)

Szondi György 80. születésnapjára

Idő e huss?
Ó, repül!

Sebessége,
ím,
villám előtt,
fény módra cikázgat,
elillanón!

Driblis végtelene tény,
de tán sejthető.

Űrje mélyein
ős, modern, örök;
már, még randevúi
csak úgy, időtlen…

Vigadjunk!
Vivát! –

Ma
kupákból tósztokat inni,
ó,
helyénvaló!

Szondira!

Hubert Ildikó

Szondi Györgynek, az irodalom szerelmesének és önzetlen mecénásának ajánlom

Baróti Szabó Dávid: A' Lanthoz.

1803.[1]

Hányszor fogadtam, hogy le-tesz rólad kezem,
Oh Lant, örökre? Hány tsatában kértelek,
Hogy hagygy-el engem' magad-is, és másutt keress
Már lak helyet? hányszor mondtam, hogy többé reád
Sem nézek? Úgy van; de fogadásomból mi lett? 5
'S mi hasznot hajtott annyi kérésem! – Te sem
Bútsúzol; Én sem óhatom töled magam':
Te tőlem, Én te-tőled, el nem válhatunk.
A' mit haragomban szóllok ellened, legott'
Meg-bánom, és viszsza-vonom. Esküszöl Te-is 10
Hogy hólttomiglan meg-maradsz velem. Mi von
Egy-máshoz? hogy engem Te, Én Téged viszont
Kínozlak? hogy ne vólna kín neked, midőn
Kezembe vévén tégedet, tsak rángatom
Hurjaidat, és jobb hangra vén korom nem-is 15
Segíthet? Én pediglen hogy' visellyem el
A' sok parantsoltt dolgot, a' sok fej-törést? –
Oh, bájoló Lant! oh, te kedves gyötrelem,
'S könynyű nehézség! tsak fejet kell hajtanom
Akaratom ellen-is neked. De melly szeles, 20
Melly változó vagy! most, hogy hí szavad! miként
Gyúlaszttya mellyem'? mint ragadggya szívemet?
Mint húz magános helyre? mint űltet le! Sok
'S nagy képzelődés, és tüzesség mint fog-el?
Mostan pediglen meg-kötöd magadat, midőnn 25
Én hílak, hogy szóllítsd-meg ékesb húrjaid?
Ellenkezőleg bánsz velem: még e kevés
Ollyak maradtak, a'minők vóltak. Miként
Áll egy' magassan fel-kelő kő-szál, 's fejét
Fellyebb-emelvén a' setét felhők ki-vitt 25
Határjaiknál; a' szeleknek hartzait,
És a' le-rohanó mennyköveknek záporát
Ki-állya: szint'-úgy ezek-is (a' mennyben lakó'
Védelmezése párttyokat fogván) le nem
Ejtettek a' reájuk eskütt ördögi 30

[1] Ms 1394/2, 32–32v. Variánsai : Ms 1394/3, 87v–88; Horváth, 1888, 118. Kiadás: Futó versek, 1810, Bp., 2019, írók Alapítványa – Széphalom Könyvműhely

Kisértetekre: soha ki nem térűltenek
Az ígyenes útból. – Mondgy Fejekre, mondgy, Világ,
Ha tudsz, valami bűzt. – Nem ditsőség vólt-e hát
Üldöztetések? – Tsendesen nyúgodgyatok
Halomba vágott Bajnokok! még el-jövend 35
Az a' Nap, hogy fel-keltek. – Addig bóldogabb,
Üdők' folyását hasztalan reménleni.

Kedves Ünnepelt! Kedves Gyuri! Nem véletlen, hogy Baróti Szabó Dávid (1739–1819) versével köszöntelek most Téged: 2012-ben a Napkút Kiadóban, a Te kiadódban jelent meg a költő kéziratos Hosschius fordítása, Erdélyi Zsuzsa néprajztudós nagy örömére, s nekem még inkább. S ezzel a kötettel kezdődött, vagy inkább folytatódott azoknak a levéltárban rejtőzködő Baróti Szabó kéziratoknak a feltárása, 2024-ben pedig a kiadása, amelyből a *A' Lanthoz* című verset kiválasztottam. A kétszáz évvel ezelőtt élt költő gyötrelmei csak időben állhatnak messze a mai művészekétől. A költészet lantjának megszólaltatása, – még ha áthallással értelmezem is: a könyvkiadás anyagi hátterének megteremtése, a műfordítás gyötrelme, az ihletért való küzdelem stb. a Te bolgár fordításodat ugyanúgy eszembe juttatta, mint a kiadásért folytatott örök küzdelmedet.
Baróti Szabó a saját költői vívódásait veszi számba e költeményben. Életrajzából ismerjük, hogy első, időmértékes kötete (1777) megjelenéséig tanárként a poétikát tanította, s latinból fordíttatta az ókori klasszikusokat. Eleinte a verselés iskolai gyakorlat, mesterség volt nála. Aztán fokozatosan belső és külső kényszerré vált a versekkel való viaskodása: *„Oh, bájoló Lant! oh te kedves gyötrelem, / 'S könnyű nehézség! tsak fejet kell hajtanom / Akaratom ellen is neked." (18–20. sorok). „Sem / Nélküled, oh Lant! sem veled nem élhetek." (29–30. sorok)* Egyed Emese kolozsvári költő így összegzi a költeményben megjelenő ihlet és alkotási folyamat vívódásából adódó kínlódást: „Ez bizony a lírai költészet iránti vonzalom, az alkotás nehézsége, a szándék és az adottságok konfliktusának ábrázolása. A lélek *beállítódása* a versírásra, a képzelet, a nyelvi erő megidézése; valóságos küzdelem az ihletért."[2].

A verset indító kérdés, feltételezem, Téged sem került el, mert az ember valóban hányszor fogadja, hogy abbahagyja az általa képviselt reménytelennek tűnő ügyért a csatározást, mégsem tudja megtenni. (Baróti Szabót az 1773-ban feloszlatott jezsuita rend sodorta a költői pályájára, s egész életében nem szűnt meg reménykedni a visszaállításán.)

A *boldogabb üdők* reménye Téged se hagyjon el! Az Isten éltessen egészségben, *mindig derüben*, szeretettel kívánom!

Hubert Hotić

[2] Egyed Emese, *Olvasó nappal, író este*: Esszék, tanulmányok találkozások, Kolozsvár, Komp-Press, 2000, 213. p.

Iancu Laura

Nyolc titok a 80 éves Szondi Györgyről

Tudja,
hogy a művészeti ízlés, az objektivitás álarcába bújva,
ellenőrizhetetlen ideológiákat hirdet;
hogy a páva tolla és a művész gőgje hivalkodóan villant,
de a túlélésben a kevélység mit sem segít;
hogy a költészet más irányba tekint,
nem az eredeten és nem a végen van a szeme,
hogy az értelem túlhajtása értelmetlenségbe,
a spiritualitás túlhajtása materializmusba csap át.
Nem tudja,
hogy mi volt az ördög, mielőtt ördög lett volna,
mert a titkok felett állt;
hogy, aki elismeréstől, hatalomtól,
tárgyaktól kölcsönzi önön értékét
végül mitől lesz boldog;
hogy mi volna a különbség az intellektuális szabadság
és az áruló értelmiség között,
lévén, hogy azok a felismerhetetlenségig összekeveredtek;
nem tudja, hát mondjuk el neki:
jó helyen és jókor született,
gazdag a nagy Isten, életéért élettel fizet.

Juhász Anikó

Nyolcvan kő...

(Szondi Györgynek)

Nap járt az úton,
Hold követte, mindegyik
kereste öreg mesterét,

ki útjának *nyolcvan* követ
sok állomáson,

ha küzdelem nélkül
nem ment,
akkor is emelte,

tornyozta lassan
az ég felé…

Volt persze eső,
vihar és hó,
és volt bámész,
lenge szél,

a rügyek a fákon
mozgolódtak,
ám kinyílni féltek,

jó szándék, kiadó,
művek serege
mesterünk kertjében
végül összeért.

Küzdött, mint
Drégely várában
Szondi György,
ki maroknyi hadával
vívta a nagy csatát,

s kinek, ha szultánnal
szembenézni kellett,

két apródja vitte
fegyvere
szavakba forduló,
míves hajlatát.

Szerkesztés,
nyelvészet,
Budapest, utcák,
sétányok, nagy hidak,

a messzi távolban
feltűnt aztán a
bolgár
sziklavár,

ahol a toll, az
ő tolla idővel
rímes sorokba is
átszaladt.

S rohant, küzdött,
rendezett, írt…
ha kellett,
meg-megállt,

szót formált,
szerkesztett,

igen, ő szerkesztett
még tovább.

Utcája nyüzsgő,
eleven hangtár,

visszhangos része
Pannóniának,

s nem csupán
abban a
római korban,

ám ha vándorolni kellett,
ő máshol is
otthon volt,

otthonra talált
az általa választott
bolgár honban.

A költő ír, a szerkesztő
szerkeszt, a nyelvész
a szó mérnök-
mestere,

a gép működik,
az idő sem áll,

az ő megnyugvásának,
úgy tűnik, nincs
kibérelt
törzshelye.

Kakasy Judit

Zsoltáros köszöntés Szondi György évnapjára

Az antikvitásban a hetvenedik, s még inkább a nyolcvanadik esztendő megélése az emberi kor végső határának számított. Erről tanúskodik a *90. zsoltár* 10. versének sokat idézett sora: „Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hiábavaló fáradság, olyan gyorsan eltűnik, mintha repülnénk". Ez a zsoltár a latin nyelvű *Vulgatá*ban a 89. számon szerepel, 10. strófáját innen idézzük:

„Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni, et amplius eorum labor et dolor; quoniam supervenit mansuetudo, et corripiemur."

Ugyanez a versszak így szól az ünnepelt szeretett nyelvén, egy 1940-es bolgár fordításban: „Дните на живота ни са естествено седемдесет години Или даже, гдето има сила, осемдесет години; Но и най-добрите от тях са труд и скръб, Защото скоро прехождат и ние отлитаме."

Az első magyar versekben megszólaló *Psalterium*ban, az erdélyi antitrinitárius Bogáti Fazakas Miklós XVI. század végi fordításában, mindez így hangzik:

Mint lehelet, mint pára, oly hamar múlunk,
Hetven esztendőt, ha élünk, ugyan jól lakunk,
Nyolcvan esztendős embert ugyan csodálunk,
Ezekben is nagyobb részént csak bút, kárt, bosszút látunk.

Szenci Molnár Albert 1607-ben kiadott *Psalterium*ában, Théodore de Bèze francia nyelvű parafrázisát híven követve, így fordította le az 5. strófát:

En fin voila que nos beaux jours devienent
  Par ton courroux, et la vie s'en vole,
  Aussi soudain qu'en l'air fait la parole.
Ainsi nos jours volontiers ne revienent
  Qu'a septante ans, ou quatre vingts pour ceux
  Qui ont le corps plus fort et vigoureux."

Haragod miatt napja életünknek
  Menten elmúlik oly hirtelenséggel,
  Mint az mondott szót elragadja a szél.
Az mi napink, kiket nékünk engedtek,
  Mintegy hetven esztendei idő,
  Hogyha több, tehát nyolcvan esztendő.

Jóllehet a mai ember életében nem számít ritkaságnak a nyolcadik X betöltése, a zsoltárnak ezt, de más sorait is, számtalanszor idézik mainapság a

naptári év fordulóján, azaz szilveszterkor, születésnapi köszöntőkben, valamint temetési istentiszteletek alkalmából.

A *90. zsoltár,* a kezdősora szerint, Mózesnek, Isten emberének imádsága. Az ezt elfogadó értelmezések valószínűnek tartják, hogy a pusztai vándorlás vége felé, úgy harmincnyolc évvel az egyiptomi fogságból való szabadulás után fordulhatott Istenéhez ezzel a hálás, ám segélyt kérő imával a zsidó nép vezetője. Ekkorra az útközben elszenvedett viszontagságok sora következtében megcsappant az új hazát kereső nép létszáma. Jellemzően nem egyes-, hanem többesszám első személyben szólal meg Mózes, mintegy a vezetésére bízott nép nevében. A cél eléréséhez szükséges további fizikai és lelki erő kérését megélt bizonyossággal támasztja alá a megszólító mondat: „Uram, te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre!" (1. v.). Bogáti Fazakas Miklós beillesztette zsoltárparafrázisának kezdő strófájába a vándorlásra való utalást is: „Hogy ez nagy pusztán lakunk és nincs bántásunk, / Uram, csak neked köszönjük, te vagy ótalmunk". Azaz mindeddig megsegítette népét az Úr, s ez a megtapasztalás jogos reményük lehetett a továbbiakra nézvést is.

Isten egykori választott népéhez hasonló meggyőződésre jutottak a magyar protestánsok, a 16. század fordulójára érkezve. A *90. genfi zsoltár,* amelynek Théodore de Bèze (1519–1605) által készített, „Tu as esté, Seigneur, nostre retraite" kezdetű parafrázisához, Loys Bourgeois írta a dallamot, Szenci Molnár Albert fordításában, a református énekek közül a legismertebb, leggyakrabban énekelt zsoltár lett. Ezt a „Te benned bíztunk eleitől fogva" kezdetű zsoltárparafrázist nagy felszóval énekelték a református hívek, ha erőre, reménységre volt szükségük. Hírlik, hogy a történelmi Magyarország egyes részein himnuszként éneklik ma is.

Az isteni gondviselés alá rendelt nép úgy tapasztalta meg, hogy noha gondokkal terhelve, sok rosszban, megalázásban volt része engedetlenségei miatt, az örökkévaló Isten mégis velük volt, akár haragra gerjedt, akár újra meg újra megenyhült bűnbánatukat látván. „A halandót visszatéríted a porba, és ezt mondod: Térjetek vissza, embernek!" (3. v.). A *Septuaginta* görög szövegéből fordító Bogáti Fazakas Miklósnál ez így hangzik:

Dorgálsz azért bűnünkért, és fogyatsz minket,
Azkik ugyan nem fogadjuk szép intésedet,
Ez csapással meginted az esendőket,
Kiről, ha hozzád megtérnek, nem vered meg úgy őket.

Isten és ember együtt munkálkodásának képe az emberiség története során lírai képekben fogalmazódik meg: az ember élete álomszerű, mint a fű, hamar elenyészik, ellentétben az örök Isten szüntelen jelenvalóságával az időben:

„Mert ezer esztendő előtted annyi, mint a tegnapi nap, amely elmúlt, mint egy őrváltásnyi idő éjjel" (4. v.), amelyben nincs különbség ezer esztendő vagy egy nap között. Bogáti parafrázisában: „Mert nálad ezer esztendő tészen egyet, / Mint egy tegnap, mint egy reggel, ki hogy volt, meg sem tetszett."

Hetven, nyolcvan esztendő hiábavalóan, így-úgy is elmúlhat, ám bölcs szívet is kiérlelhet, ha a teremtmény elkéri, elfogadja Teremtőjének vezetését. „Taníts úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!" (12. v.). Bogáti

szavaival: „Mondd meg, még életünkben mi vagyon hátra, / Hogy szívünket adjuk addig bölcsességed útára". A bölcs szív pedig hálás és örül, mert maradandót lát meg a maga, és hasonlóan gondolkodó embertársai tevékenységében.

Az engedelmességre térő, dolgos élet pedig napvilágnál, reggel, jókedvben kezdődik: „Áraszd ránk kegyelmedet reggelenként, hogy vigadjunk és örüljünk egész életünkben!" (14. v.). Bogáti Fazakas Miklós parafrázisában így szól erről:

Ennyi szörnyűség után add kegyelmedet,
Ez rövid világon bővön add kenyerünket,
Hadd töltsünk jól ez hagyott kevés üdőnket,
Mennyi veszélt eddig érénk, adj annyi víg életet."

Köszöntésem szóljon Szondi Györgynek sok-sok éves barátsággal, aki szerzőit, munkatársait *szóvicceivel, leleményeivel, szófacsarásaival,* játékosságával, azaz verbális humorával mindig törekedett megnevettetni. Kívánom, hogy ezt a ritka jó tulajdonságát őrizze, ápolja nyolcvanévesen, s majd az azt követő évtizedekben is, akár online, akár „csak úgy", netán újabb meglepetés *Napút*-számok alkalmával.

Kakasy Judit

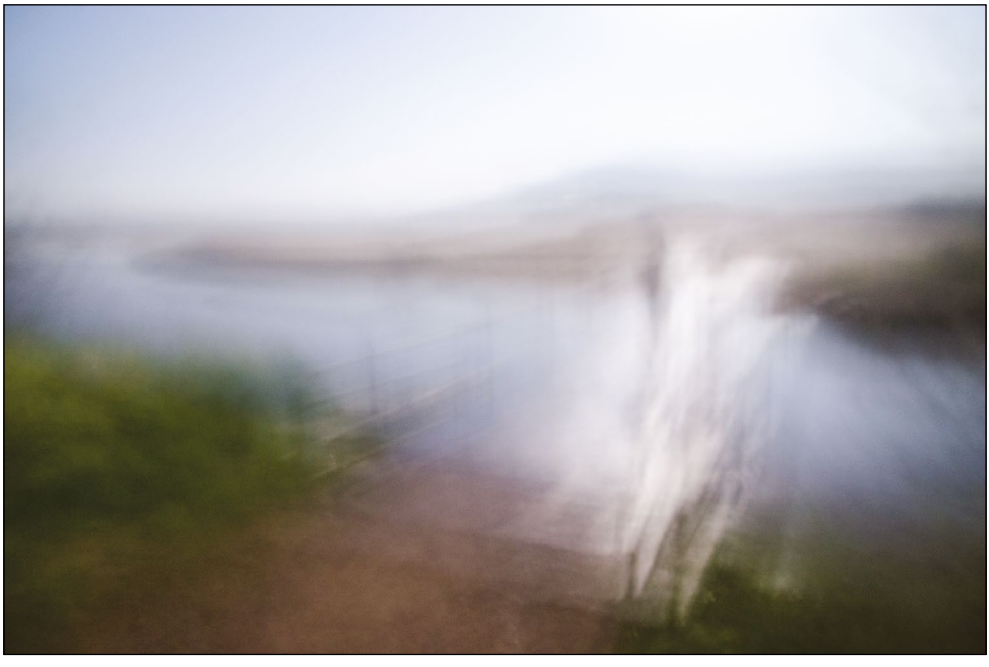

Kállay Kotász Zoltán

Az Örömhír története

Ott kezdődött a félreértés,
vagyis kezdődött a félreértesítés,
hogy Jézus nem egyházat, hanem lapot alapított.
Az „Örömhír” terjesztése nehezen indult,
engedély- és kőtáblahiányos időszakban,
ám izmos rovatvezetői gárdával.
Péter lett a tördelőszerkesztő,
mondhatóra tördelte Jézus kommentárjait,
mert az Örömhírt szóban terjesztették.
„Csak rokonok”, fejtegette Tamás,
„meg koldusok és kurvák fizetnek elő. Van így értelme?”
„Nem előfizetnek, előhallgatnak”,
okoskodott Márk, aki hitt
a bátor szavak letörhetetlen erejében.
„Baj lesz… nagy!”, jósolta János,
a többiek azonban leintették. „Rémlátomás.”
Júdás, az olvasószerkesztő kicsit
alakított az egyik, egyébként hátsóoldalas színesen,
kis pénzt is bezsebelt érte,
miután elsuttogta egy új előfizetőnek.
Jézust beidézte a cenzúra.

„Status quo, példát statuálni”,
magyarázta Pilátus.
Aztán félrehívta Jézust,
hogy véletlenül se hallja őket senki: „Én is
az Örömhír hallgatója vagyok…
Csak úgy futtathatjuk fel a lapot,
ha a főszerkesztőt megkínozzuk. Kivégzésféle.”
Profi módon felépült a médiakampány,
de valami gebasz mégis beütött.
„A csodadoktoraink valószínűleg
össze tudnak rakni, de…
Lehet, hogy belehalsz”,
pislogott mélyet a helytartó.
„Nem gond, megoldom.”
És Jézus tényleg meghalt és tényleg feltámadt,
de az Örömhírt nem szerkeszthette tovább,
az alapítóknak ez a sorsa,
egy ponton eltűnnek, hátrahagyván
hírt, örömöt, pár
hátsóoldalon se bevállalható
közölhetetlent.

Kállay Kotász Zoltán

Karsai János

A győző

1512-t írunk, már tart a „Hadakozó Fejedelmek Kora” Japánban. Akecsi öreg várát alig 150 harcos védi Szondi György vezérletével. A túlerő hatalmas, a falak omladoznak. A várkapitány rohan be a lakótorony második szintjén lévő nagy fogadóterembe, ahol Szondi ücsörög.

– Gyuriszan – ereszkedik fél térdre, – az ellenség katonái megkezdték az előrenyomulást. Mi a parancsod?

– Dobáljátok meg őket kaláccsal. De frissel!

Bár érthetetlen az üzenet, a parancs, az parancs, a szamuráj pedig végrehajtja. Fűzfakosarakban hordják a kalácsokat a katonáknak, akik kimarkolnak egyet-kettőt, és kezeikkel tépdesve kalács-forgácsokat szórnak a támadókra.

Az ellenség megtorpan, összezavarodik. Mi ez? Valamilyen csapda? Inkább a visszavonulás mellett döntenek.

– Uram! – rohan lelkendezve a kapitány Szondihoz, – ellenfeleink a táborukba menekültek!

– Nagyon helyes – nyugtázza a nagyúr. – A kaput bezártátok?

– Nem, csupán behajtottuk a szárnyakat.

– Remek. Csak így tovább.

Az ostromlók új támadásra lendülnek, csatakiáltást hallatva rohannak a nagykapuhoz. Legnagyobb döbbenetükre nyitva van. Ismét kelepcét szimatolnak. Óvatosan benyomják a súlyos szárnyakat, és beóvakodnak az udvarra.

A vár védői ott állnak velük szemben, mindegyiknek az oldalán lakkozott dobozka, egyik kezükben papírtekercs, a másikban íróecset. Fegyver sehol. Az igazi szamuráj ilyenkor nem öl.

– Hol találjuk a vár urát? – kérdezi a rivális tábornok.

– A torony második szintjén várja magukat – feleli a kapitány.

A tábornok bizonytalan. Sehol egy kard, egy lándzsa. Íjászok bújhatnak meg valahol? Eh, hiszen ötször többen vagyunk, nincs mitől tartani.

– Vezess elé – utasítja a védők vezetőjét.

A nagy fogadóteremben asztalokon válogatott finomságok, csészékben szaké kitöltve. Mindezek mögött ott áll Szondi.

– Légy szíves, hívd be a tisztjeidet, beszédem volna velük – kéri a tábornokot.

Hamarosan páncélos katonák lepik el a helyiséget, és csodálkozva szemlélik az asztalokat.

– Tessék – mondja Szondi. – Kortyok, falatok. Lehet fogyasztani.

Hogy eloszlassa a gyanújukat, bekap egy süteményt, és iszik rá. Erre a katonák is vidáman enni kezdenek.

– Most fejeztem be egy bolgár költő verseinek a fordítását, ha nem gond, felolvasnék néhány passzust – jegyzi meg.

A vendégek (akik ostromlók voltak) békésen tömik a bendőiket, füleik iszszák a míves szavakat.

– Állj! – emeli fel kezét a győztes tábornok. – Mi harchoz szokott szamurájok vagyunk. Nem értjük, mi történik velünk.

– Szóval harcolni akarsz? – érdeklődik Szondi. – Rendben, vívjunk mi ketten párbajt. A győztesé a kastély.

– Elfogadom – és felvillan a szeme a harcosnak, ahogy kardját előhúzza.

– Nem, nem, félreértettél – csóválja a fejét Szondi. – Haiku párbajra gondoltam.

Intésére egyik katonája átadja a papírtekercsét és íróecsetét a parancsnoknak, az oldalán lévő dobozkából tuskövet, tálkát és vizet vesz elő.

– Haiku párbaj? – kérdezi döbbenten a tábornok.

– Nem is olyan bonyolult – nyugtatja a vár ura. – Öt szótag, hét szótag, öt szótag. Ennyi az egész. Amelyikünké szebb, az győzött – azzal le is kuporodik törökülésbe, emberei alacsony asztalkát helyeznek elé, rajta írószerszámok.

A tábornok is kényszeredetten helyet foglal. Mindketten erősen töprengenek. Ízlelik a szavakat, számlálják a szótagokat. Megszületik a katona első sora. Majd kisvártatva a második. A harmadikba is belekezd, amikor Szondi egy lélegzetre papírra veti a teljes verset, és átnyújtja a másiknak.

A tábornok elolvassa. Arcára kiül a döbbenet. Saját papírját kettétépi, fejét lehajtja.

– Te győztél – ismeri el. – Katonák, távozunk – adja ki a parancsot.

A harcosok nagy nehezen, értetlenül feltápászkodnak, és egymás után elhagyják a várat, csak a parancsnokuk marad. Hitetlenkedve szemléli a kastély urát, fejét csóválja.

– Köszönjük a vendéglátást – böki ki végül. Meghajol és távozik.

– Nagyon szívesen – feleli Szondi. – Mindig derűvel.

„Ezért száz harcot vívni és százszor győzni nem a legjobb a jók között. Nem is harcolni, mégis alávetni az ellenséges sereget: ez a legjobb a jók között." (Szun-Ce)

Király Farkas

Kör, forgás

Nehezen fordul a zárban a kulcs.
Belül sűrűbb a levegő.

Az asztalon kör alakú folt.
Egy pohár nyoma.
Az edény ki tudja, hol.

Három ceruza, különböző hosszúságúak.
A legrövidebb van kéznél.
A papírkosár üres.

A függöny nem ér le teljesen.
Alul keskeny sávban bejön az utca.

A polcon különféle gerincek.
Sorrendjük nem kronológia.

Elejtett kapocs a padlón.
Rálépve nem hajlik.

Kabát helye a szék támláján.
A kárpit még tartja a formát.

Dél körül a fény eléri a falat,
megáll,
majd visszahúzódni kezd.

Délutánra minden ott van,
ahol reggel volt.

Minden működik tovább.

Kovács kataláng Ferenc

A padlás, A pince

ez az a ház
ahol áll az idő[1]
Pannónia hat

A padlás
pont olyan
amilyen
szellem se járja
Se kalandra
éhes ifjak
Se mángorlót
szénvasalót
rokkát keresők
Csepp rés. Szűrt fény[2]
Szú rágta szarufák
fejmagasságban
Púp a homlokon
az anyák sehol
kenyérszelő
képspengével lohasztani
Pókok, egerek
kacatfotel-birodalom
Homályos sarokban
kirágott zsák
Törött fülű findzsa
kormos serpenyő
csálé szárú birgedli
Ha mégis szellem járná
– öregek jó tanácsa –
erdőn szedett
füstfüvekkel
rikácsolással
elűzhetők

A pince
Pókháló-fércelt
sarkok sötétje[3]
Varangyok
fürge bogarak
Laza homok alatt
sárgarépa, krumpli
ládában cékla, karalábé
Alma, körte, birs a polcokon
tavaszig bomba vitamin
Isten tudja, fogy-e
Valaki gyertyát gyújt
füles vesszőkosárba
sötétzöld üvegeket gyűjt
paradicsomlének
Két tucat hosszú nyakú
kiszolgál az új szezonig
Öt literes öblös szájú
kovászos uborkának
a focival szétlőtt helyett
(Puskás Öcsi
pince-visszhangosan
– *Gondolj a kopasz fejére,*
tuti eltalálod!)
Csak SzGy pincéje más
polchomályban, pókhálósan
padlótól plafonig
felstószolt könyvek
Csak úgy, SzGy tudja rendben
glédában, kalantos halomban…

---

1 Illés, Bódy
2 Tornai Xénia: *Lent és fent,* Napút Online, 2023
3 Baley Endre: *Pince-ihlette pillanatok,* Napút Online, 2023

Kövér József

Szondi György: RH irodalom

Megment az irodalom vagy az ellenkezője történik velem? Egyáltalán ismerem-e az irodalmat vagy az ismeretlenségét tágítom?

Ismerem-e azt az érzést a szavak által, amit ismeretlenül, csak a levegőben, a monitoron át kapok, és ezt úgy, hogy engem megismernek, mert van egy önzetlen, tiszta emberi szív, aki azt írja nekem: „Vagyunk, hogy legyenek". Ebben a tekervényes világban van egy sziget, mely úgy él, hogy életet ad az asztalfiókomnak, és ezáltal megadja a lehetőséget arra, hogy azt a bizonyos érzést úgy húzza ki belőlem, hogy a szavak egy nagy mondatfürtté váljanak, azzal a céllal, és azért, hogy az irodalmat jobban megismerhessem. Mindenhez szív kell, mindenkiben egyforma anatómiailag, de Szondi Györgyé azt hiszem, más. A szeretet vércsoportja eltér sok emberétől, azokétól, akiknek szintén az irodalom evezője van a kezükben, csak ők másként eveznek.

Szondi György szeretetből húzza az irodalom vizét.

Lajtos Nóra

Megérkezés Oktáviába

„Egy mondat alanyában embernek maradni…"
(önidézet)

Aki huszonnyolcezer-kettőszázszor látta meg a napfelkeltét, az hisz a Nap útjában. Tudja, hogy benne, a Napban soha nem csalatkozhat meg az ember. Éppen ezért bátran lép az útjára, mert hiszi: minden nap elindulni és megérkezni maga a kiszámíthatóság, maga a biztonság.

Az évtizedek hirtelen leperegnek. Ezt szoktuk mondani egy-egy év elteltével, aztán amikor visszatekintünk, be kell látnunk: azokat az eseményeket mi éltük át, velünk történtek meg. Bölcs belátással azt mondjuk: *mindennek megvolt a maga ideje*.

Nem ismerek másik olyan embert, aki minden testi-lelki baja ellenére is olyan optimistán tekint a jelenre s a jövőbe, hogy azt mindenki megirigyelheti. Ennek megvannak a maga nyelvi attribútumai, amelyeket csak tőle hallhatunk és olvashatunk: a *Derűt! Egészséget!* köszönő szavait a telefonban; vagy levélváltáskor a *köszönlek*-et és az ominózus zárszót: *mindigderűvel*. Ha hogyléte felől kérdezzük, azt kapjuk válaszul: *mindig jól*. Sosem panaszkodik, mindig előrébb valónak tartja szolgálatát: azt a könyvkiadási, főszerkesztői, bolgarista missziót, amit magára vállalt, s egyszemélyes intézményként képes működtetni.

Természetesen vannak segédszerkesztői, de a Napot mégis úgy tartja a válán, ahogyan egykoron Hüperion, vagy mint Atlasz az égboltot. Teherbírása példaadó. Nyelvészprofesszor, műfordító, lelkes irodalomszervező, barát egyszemélyben. Különleges hangképzéssel megformált improvizatív kántálása éppoly egyedi, mint egy-két perces utánozhatatlan művész-halandzsa szövegei.

Szondi György egy jelenség. Már neve is erőt, védelmet sugároz. *Leszondizhatjuk*, *legyurizhatjuk*, attól még nagyra tartjuk érdemeit. Egyszer teljes meggondolatlanságból egy magyar-bolgár meccs előtt azt találtam kérdezni tőle, hogy milyen színű mezben dobog egy ilyen meccsnézés közben a szíve? Válasza egyenes volt és könyörtelen: *„Nálam magyarabb ember kevés él a földön."* Még akkor is, ha a magyar nyelv árnyaltságának köszönhetően azt mondjuk: Szondi Györgynek a bolgár nyelv és kultúra a *szívügye*. De ugyanígy szívügye a fiatal és középnemzedék, sőt az azon túli tehetségek felfedezése. Tudja-e vajon, hogy micsoda örömöt szerez azáltal, ha egy addig ismeretlen szerzőnek megjelenik a *Napút Online*-on az alkotása? Az éves könyvbemutatók száma is kirívóan sok.

Nem tudom, szeretném-e felpróbálni egy fél percre is Szondi György szemüvegét. Félek, olyan dolgoknak látnék meg rajta keresztül, amelyek mások előtt takarásban vannak. Az ő szemüvegének lencséi finomra csiszoltak, ahogyan egyedi stílusára, tartására is elmondható ez. A köszönetnyilvánítás megszövegezési ceremóniájától eltekintek, hiszen bármit is fecsegnék össze,

arra ő biztosan nem kíváncsi. Mindezt vállalva annyit mégis ideírok: „Köszönök minden segítő szándékodat!”

Nem mondom, hogy könnyű dolog volt megszületnie az életre, pláne, ha ismerjük születési körülményeit. Majd végigutaznia az eléje szabott úton: Nappal szemben, vagy épp a történelem-magánélet árnyékában. Hogy végül megérkezhessen Oktáviába, ahonnan még tisztán látszik az út egészen Decimáig…

Isten éltessen!

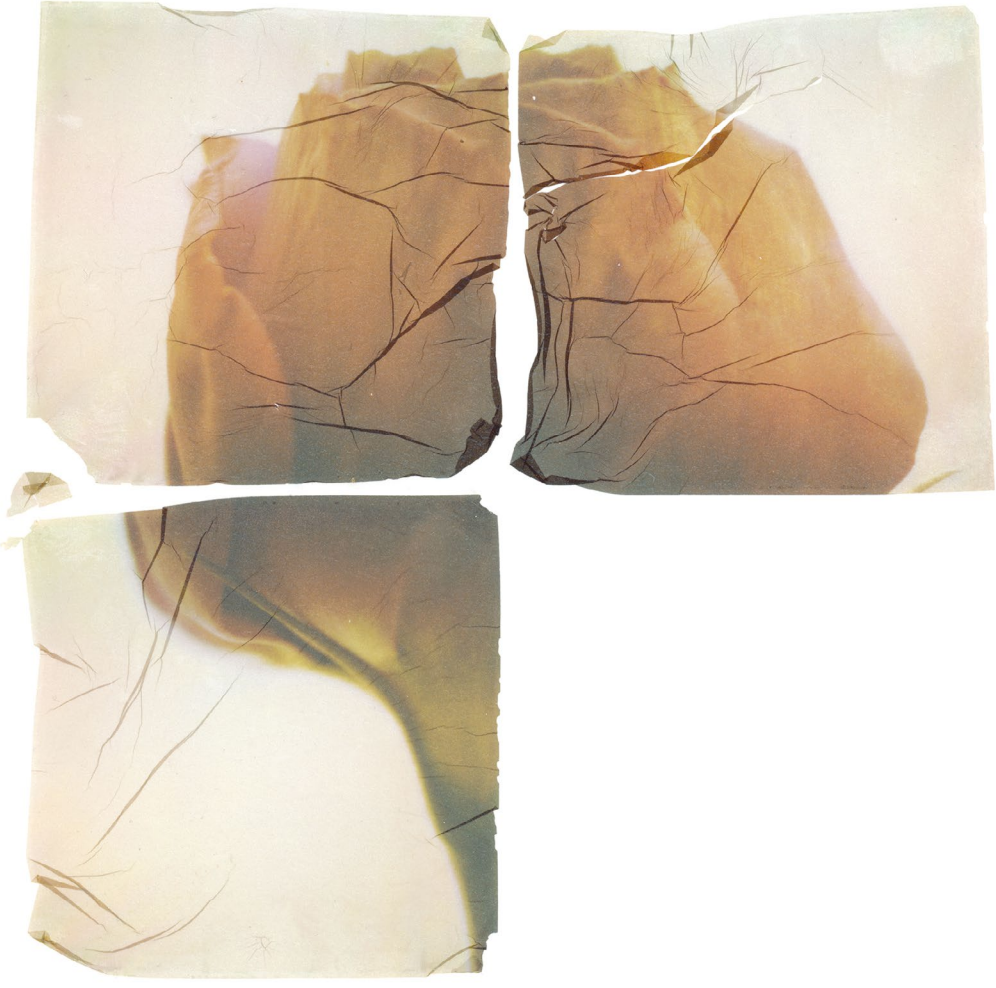

Lakatos-Fleisz Katalin

Keletre nézz

Szondi Györgynek születésnapjára

kályhában
izzik az otthagyott
parázs ki-kihuny egy-egy
éjszakázó vörös szem egy-egy
éjszakázó csillag – minden neszre
rebbenő – csak a mutatók másszák minden
éjjel a makacsul magasodó Muszalát csak a
tetőt látni legalább a kilátót vagy a számítógép
villogó monitorát de tejfehér köd folyik úszik szembe
szemedbe száll lápi lidércként tekeredve lefogja erőd az
ellenállást az egyetlen elevent de te csak kapaszkodsz minden
éjjel fölfelé a minden éjjel fönnebb költöző csúcsot keresve a
minden éjjel messzebb költözöttet, csak tartani kell a keleti irányt
ki kelet felé ki kelet felé néz a földhányások barázdaarabeszkjei a varjúlábas
kilimek mentén megtalálja egyszer – csak a tüzet ne hagyd kialudni keletre nézz
hogy lásd a langyfehér ködöt mindig derűvel hogy űzi a lávafény izzó sárgája

Liptay Katalin

Szondi György 80

Nehéz elhinni. Hogy György barátunknak már a 80. születésnapját ünnepeljük.

Hát, bizony, elment az élet és nagyon gyorsan. Ez a megállapítás persze inkább a saját öregségemmel való nehezen elfogadó viszonyt tükrözi, mint a születésnapos barát helyzetét.

Ő ugyanis az időskor akadályai ellenére változatlanul lelkesen és eredményesen dolgozik.

Szondi Gyuri Eötvös Kollégista társam volt, és már akkor feltűnt komolysága és elszántsága. Erős jellemnek mutatkozott, aki nehéz körülmények közül jőve erkölcsi tartással, határozottsággal, szorgalommal rendelkezett. Mert nemcsak istenáldotta tehetség kell egy ilyenfajta becses életmű megalkotásához, hanem nagyon nagy elszántság is. A pécsi Nagy Lajos Gimnázium jó indíttatást adott, de „egyéb" származása (katonatiszt apja és nagyapja) miatt csak vargabetűvel juthatott be az ELTE Bölcsészettudományi Karára, ahol magyar-könyvtár szakos lett. Előtte éppenséggel uránbányász volt és kötelező katonai szolgálatát is letöltötte.

Ritka manapság a polihisztor, de kevés kiválasztottnak még megadatik a huszadik, sőt a huszonegyedik században is, hogy az legyen. Szondi György irodalmi muzeológus, irodalomtörténész, szerkesztő, könyvkiadó, nyelvész, költő, műfordító. Szófiában a Magyar Intézet legendás igazgatója volt és műkedvelő fotóművész is – szóval afféle Kulturális Mindenes, aki összes funkciójában és pozíciójában mindig nemesen helyt állt. Jómagam Egyszemélyes Nemzeti és Nemzetközi Intézménynek tituláltam, négyszemközt és nagyobb nyilvánosság előtt is, mert úgy éreztem, tökéletesen illik rá ez a megnevezés.

Számos alkalommal volt riportalanyom a Magyar Rádióban és a Magyar Katolikus Rádióban. Mindig úgy beszélt, hogy sokat lehetett tanulni tőle. Egyre igénytelenebbé váló korunkban hiteles szakmai megnyilvánulása, hozzáértése különösen kedvére van az igazi értékek keresőinek.

A *NAPÚT* folyóirat (1999 és 2021 között) nyomtatott formájában főszerkesztőként a legnehezebb szerkesztési módot választotta. Egyetemes, közérdekű és rendkívül tartalmas tematikus összeállításokat közölt, amelyeket nem volt könnyű „behajtani" a szerzőktől. Ő azonban fáradhatatlanul motiválta a közreműködőket, s így minden alkalommal igen színvonalas antológiaszerű folyóiratszámok jöttek össze.

Megtiszteltetés volt számomra, hogy meghívására jó néhányszor lehettem háziasszony, műsorvezető a NAPÚT és a NAPKÚT, valamint a Cédrus Alapítvány ünnepi rendezvényein. Mindig okulást és egyben élvezetet jelentett számomra a közreműködés, hiszen nem csupán ő maga vonzó személyiség, hanem kollégái is remek társak. Ért hozzá, hogy azokat válassza maga mellé, akik nagyszerű emberek és kiváló szakemberek. A néhai Prágai Tamás, a jelenleg is vele dolgozó Toót-Holló Tamás, Halmai Tamás, Hegyi Botos Attila, Kovács kataság Ferenc, Csáji László Koppány – hogy csak néhány alkotót említsek a párját

ritkító csapatból. Az ő nevük és munkájuk garancia arra, hogy a 2021-ben nyomtatott formában megszűnt legendás folyóirat: a NAPÚT online változatban is megőrizze népes olvasótáborát.

Sokat töprengtem azon, hogy bírja ezt a sok és sokféle munkát a barátunk. Arra jutottam, hogy nem egyszerűen hiperaktív személyiség, hanem olyan sokoldalú érdeklődésű és nagy munkabírású egyén, aki nem sajnálja a fáradságot semmire – legyen az telefonálgatás, írásos felkérés, személyes megkeresés, postára járás vagy éppen írói, költői és műfordítói teremtő-alkotó munka. És a Gondviselés segíti abban, hogy minden munkája eredményes legyen.

Egyik kitüntetésének átvétele alkalmával nyilatkozta, hogy őt, mint embert és irodalmárt a bolgár kultúra nevelte fel. Valóban, Bulgáriában a mai napig nagy tiszteletnek örvend, mint a szófiai Magyar Kulturális Intézet volt igazgatója, kultúrdiplomata, lektor, egyetemi tanár, valamint költő és műfordító. Láttam egy portréfilmet róla, amiben Csontos János költő, újságíró volt a beszélgetőtársa. Ott elmondta, hogy 20 ezer verssort és 11 ezer prózai oldalt magyarított eddig. (És azóta már emelkedhettek ezek a számok.) De ami még érdekesebb: költőként is bolgárul nyilvánult meg először a szerző. Ritkaság, hogy nem az anyanyelvén. Ő honosította meg a bolgár lírában a neoavantgarde-ot. Persze azután magyar nyelvű költészete is megszületett, mégpedig abból a fajtából, amit például Kalász Márton lírája testesít meg. Kihagyásos, sűrített, talányos költői technika ez, amelyben fontos szerepe van a nyelvi leleménynek és az üdítő humornak.

Búcsúzóul egy képet idézek fel az ünnepeltről, ugyancsak a tévés portréfilmből. Szófia szépségeinek, nagytemplomos szívének és a rilai kolostor Szent Iván ereklyéjének (ő Bulgária védőszentje!) gyönyörű helyszínei is megmaradtak bennem. De a legélénkebben a kezdő képsorok élnek emlékezetemben: egy különleges természeti képződmény, a „kőfolyam", ahogy a két költő megnevezte. Azért képzelem oda szívesen Szondi Györgyöt, mert tudom, hogy egész életében bensőséges kapcsolatban volt a természettel. Talán éppen ez az intimitás segített megőrizni derűjét és optimizmusát. Ezért tud olyanokat mondani, mint: „Vagyunk, hogy legyenek." „Egyedül együtt jobb." „Mindig derűvel."

Köszönjük, hogy vagy nekünk, Gyuri, Isten éltessen!

Lukáts János

Újabb párviaDAL a sikerről, semmi kudarcról!

Szondi György születésnapjára

Évtized óta nem írtam hozzád hexametert már!
Ősöd, Szondi vitéz nagy hős volt ama régi időben!
Ősi vitézi neved hordozza egész Magyarország!
Szablya helyett betű-fegyvert rendelt néked a sorsod,
nem pusztít a betű, hanem inkább bölcs szavakat hord!
Élj vele, mint tetted már számtalan évtized óta!
Két apródot is elküldött hozzád az „Arany-sors”! –
ők élnek s viselik nevedet: a Szó, meg a Szellem!
Küldd el időnként mindkettőt, ahol értik a nyelvünk!
Ám te magad magasan szabtad meg nékik a mércét!
A Naphoz, a fényhez, a bölcsességhez megleled útad!
Minket is erre az írott szellemi útra kalauzolj!
És amikor ceruzád leteszed, már vége a napnak,
és ama zord kötelesség átmegy szórakozásba…
Szép Duna-parton, a Vár árnyékában lepihenjünk,
s nyíljanak ott meg a zárt üvegek meg a nagyfülü kancsók!
Illik a két csoda egymáshoz: ma a bölcs szavak árja,
holnap a meglapuló korsók, poharak, de mégsem üressen!
A lépcsőházban a kőpadkát – ugye? – meglovagoltad!
Nótád szállt ki felénk, de a többiek is vigadoztak,
A ház legbölcsebb embere volt, aki ott mulatott lenn…
És hogy a dal kifogyott, belekezdtünk bölcseletünkbe…
Szondi vitéz, ha te szólsz, nincs helye balga beszédnek!
Én öregebb, s nem bölcsebb volnék, mint te magad vagy!
Mondom: Gyűjtsd a magyar szót a gondolatot, amig élünk!
Tedd közzé papiron s könyvben, hogy kézbe vehessük!
Mindkettőnkkel szállnak az évek – kézbe ragadjuk!
Tíz év – s újra irok te neked majd hexametert még!

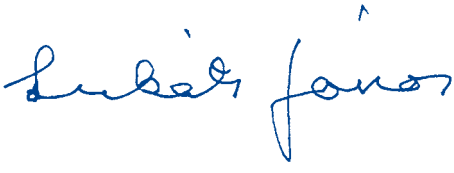

Mirtse Zsuzsa

Szondi 80

Nyolcvan év mögötted, Benned.

Ha egymásra raknánk azokat a könyveket, amelyeket világra segítettél, vajon milyen magas lenne az a torony?

Hittél bennünk. Sokunk még csak pályánk elején voltunk, mégis.

Az első verseskötetem *(Idő és mérték)* összeállítására is Te ösztönöztél, a kötet illusztrációit pedig a fotóid közül válogattuk. Bátorítottál, és ezért a mai napig hálás vagyok Neked.

Annak idején a haikuk kapcsán barátkoztunk össze egy rendezvényen – most újra elővesszem hát ezt a formát, március idusán a téma adja magát: tavasz, születés, megújulás, örök körforgás.

Milyen jól kiválasztottad a születésnapodat, amikor leszülettél erre a világra…

E kerek évfordulón jó egészséget, nyugalmat, kíváncsiságot és még sok olyan reggelt kívánok, amikor egy-egy újabb magadra mért feladat ugyanazzal az izgalommal tölt el, mint régen.

Köszönöm, hogy része lehetek az életednek!

Élet, idő

Szondi György születésnapjára

tizenhét kocka
egyszer voltam hol nem
kötetbe zárva
(idő és mérték)

útnak indítasz
ajtót vágsz betonfalba
menjek mennem kell
(kirepülés)

pár érvényes szó
kagylóból kifénylő gyöngy
parti homokban
(vers, beszéd)

hallgatás beszéd
hallgatás beszéd hallgat
beszéd hallgatás
(örök körforgás)

hegyet álmodik
nyugtalan folyóként él
kikötőt épít
(közös irány)

rég nem láttalak
kövek néma nyelv alatt
szavak nélkül is
(rezgésszám)

fészked elhagyták
egészséges madarak
nézd hogy repülnek
(megérkeztél)

megint és mindig
csak a fényről beszélünk
sok volt a sötét
(csírák)

a sűrű csöndben
rátalál az erdőre
agancsot növeszt
(titkos út)

fagyott föld alatt
a csíra iránytűje
ég felé mutat
(saját idő)

borostyánmagok
elillan a tél álma
ha rigó száll rá
(tavaszetetés)

mekkora templom
egymásra rakosgatod
nyolcvan kockádat
(élet, idő)

Oláh András

keresztútjaink

(a 80 éves Szondi Györgynek)

mindig is a szavak hűségére vigyáztál
gyűlölted a várakozást
ám a sürgetés csak nyújtja az időt
nem szabad számolni a perceket
– te már tudod – én meg folyton csak
körbejárok mint faliórán a mutató
a lemenő napot bámulom
ahogy vakká teszi az ablakot
lassan felszívódik az utcazaj
de hiába próbálom
áramtalanítani az agysejteket
már semmi sem olyan
mint a fényben lubickoló
bolgár tengerpart
gyűjtőhelye lettem a hiányos
szerkezetű mondatoknak
kilincset markoló kezem elzsibbadt
semmitől sem tudok megválni
nem tudom elengedni
bűntudat ez is
szorongató igazoláskeresés
de a lámpaoltást hiába halogatom
körbe vesz megannyi elrontott másolat
titkosítva a fájdalmakat
indulok utánad
mögöttem lyukas csönd marad
előttem újabb keresztutak
fekvő nyolcasod mutatja a végtelent
karcolj még mellé számokat
legyen biztos fedezék
s adj inni az alkonyatnak
mielőtt szomjan halnak az álmaink
és Isten mosolya akkor ismét ránk ragyog

Oláh Tamás

Impromtu

Szondi György 80 éves

Minden széles ösvényeden
érkező írás mögött
egy viaszba hullt árva áll,
kit éppen most fedeztél fel,
vagy egy kipróbált alkotó,
ki már suttogott
lapodon sokszor a Holdra,
máskor egy régi-régi barát,
kinek szárnyát messze vitte
hajnalod.

Egy kéz, egy toll.
A papír még üres.

Mint a bolygók a Nap
vonzásában állni látszanak,
holott pályájukon keringve
szállnak. A központi erő nélkül
a semmibe hullva maradnának
a sötétség néma hangjai.

Miből lesz a tűz, a láz,
ki teremt és ki talál?

Honnét-e sok-sok látomás?
*Édes napszúrás?**

Ki int a bomló atomnak:
kire sugározzon?
Fehér láza kire lángoljon?

Ember-hitedet mi táplálja?
Mondd meg!

* Pilinszky János: *Impromtu*

Szomjunkat
zuhanó napod lázával oltod,
éhünket fény-morzsákkal enyhíted.

Alkotásaink útját *naputadon,*
akár egy szál virágét
a puha szél,
fénykürtjeid akkordjai kísérik.

Te adsz sugarat
sóhajaink-szorgalmának,
Te vezeted
képzeletünk géniuszát,
csillag-tájaink látomásait,
parázs-szemhéjaink láng-varázsát…

Öröm-köszönetünk könnyei
szemünk lágy üvegén
ma érted áradnak.

Élj még, élj még sokáig!

Pálfi Ágnes

Kedves Gyuri,

1977–78-ban személyesen még nem ismertelek, de szinte naponta megfordultam Fazekas utcai lakásodban, amelyet az ELTE legendás professzorának, Király Gyulának és családjának engedtél át – ha jól sejtem, grátisz –, mialatt te Bulgáriában, a Szófiai Ohridi Szent Kelemen Egyetemen voltál magyar lektor. Lakásod parányi, udvarra néző szobájában készült Király Gyula ekkorra már jócskán túlhordott Dosztojevszkij-könyve[1], amelynek – mint a szerző dedikációja is tanúsítja – 25 évesen én lehetettem a „tényleges" szerkesztője.

Ez az időszak ma már történelem: nem volt mobiltelefonunk (nekem otthon még vonalas készülékem sem), és nem közlekedhettünk egymással folyamatosan az interneten. Bizonyára ez is oka, hogy jó néhány akkori fontos szerző életművének dokumentumait, sokszor magukat a műveiket sem találjuk meg ma már a világhálón. Pedig nekik és nekünk, a „nagyok" nyomába lépő „nomád" nemzedéknek volt köszönhető a '70-es, '80-as években az a szellemi erjedés, mely a tíz évvel későbbi történelmi fordulatot, az úgynevezett rendszerváltást készítette elő – még ha ezek a teljesítmények, amelyek önerőnkből, szuverén belső meggyőződésünkből fakadtak, a régi-új nomenklatúrát már nem igazán érdekelték, hiszen mindent felülírt a politika.

„Nem adom fel!" – ezt a fogadalmat nem sokkal az ezredforduló után hallottam tőled, s be is tartottad egészen máig: 2003-tól 2016-ig a Napkút Kiadó igazgatójaként, a *Napút* folyóirat, majd a naputonline.hu főszerkesztőjeként egyaránt. Ezek a fórumok biztos menedékül szolgáltak a jóval 1990 előtt indult idősebb alkotók számára, és a mostani pályakezdő fiataloknak is olyan rangos alkotói műhelyt jelentenek, melyek ideológiai elfogultságoktól mentesen adnak számukra bemutatkozási lehetőséget. 2013-tól nekem négy könyvem, két verseskötetem[2] és két tanulmánykötetem[3] jelent meg a Napkút Kiadónál, amelyre így ma már mint szellemi otthonomra tekinthetek.

De van még valami, amit el szeretnék mondani neked, mert ugyancsak ahhoz a te egykori Fazekas utcai lakásodhoz fűződik, ahol a fiad néhány éve a tőled örökölt Napkút Kiadót működteti. A Szcenárium folyóirat szerkesztőiként Szász Zsolttal rendszeresen fordulunk meg itt, hogy Bence a rá jellemző ügyszeretettel és szaktudással betördelje nekünk a lapot. Így bekukkanthatok néha abba a parányi udvari szobába is, ahol huszonévesen mint pályakezdő irodalmár annyi emlékezetes órát töltöttem egykori mesteremmel, aki már másfél évtizede nincsen közöttünk.

Hihetetlen, hogy ez a csaknem fél évszázad milyen gyorsan elszállt fölöttünk. Amikor tavaly, az Írószövetség legutóbbi tisztújító közgyűlésén összetalálkoztunk, már mint két öreg beszélgettünk arról, amiben igencsak hasonlítunk

---

[1] Király Gyula: *Dosztojevszkij és az orosz próza* (regénypoétikai tanulmányok), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983.

[2] *Mőbiusz* (válogatott és új versek), 2014; *Halálnak halálául* (versek és kisprózák), 2021.

[3] *„Kortyolgat az ég tavából"* (Arany János és József Attila mitopoézise), 2012; *Ecce homo* (*Hamlet és Don Quijote, Don Juan és Faust a négy kanonikus evangélium tükrében*), 2025.

egymásra: sok mindent vállaltunk és végig is csináltunk az életünkben, de a magunk teljesítményének fényezésére valahogy sosem volt elég időnk és energiánk…

A minap újra kezembe került verseskötöted, az *Értem*, mely 1994-ben jelent meg a Kráter Kiadónál. Számomra továbbra is a fiadnak, Bencének címzett vers a legkedvesebb. Hadd idézzek hát belőle néhány sort e végtelen vizes nyolcasról nevezetes, kerek születésnapod alkalmából:

De a célok!
Hogy lépni ne felejts el, fiam.
Kiért?
Lépni. Ázalag maradsz különben.
Ázalag?
Véglény, fiam. Annak is korcs kövülete.
…
Értem, apa?
Érted, fiam.

Petőcz András

Az időről, ami halad

Szondi Gyurinak, a 80. születésnapra

Az idő – halad,
és a múltadat
nem írja felül
semmilyen adat.

„Szép” lett a világ,
rajta féreg rág,
nem lett semmi jobb,
nem a te hibád.

Emígyen vagyunk,
mint akit megunt
ez a földgolyó,
s számlát is benyújt

gúnyosan nekünk:
bármit is teszünk,
nincs már múzsa se,
ki a szónkra csüng.

Nem lett szebb jövő,
rajtunk nevet ő,
rajtunk nevet az
elárvult idő:

azt súgja nekem
(versbe tördelem),
hogy még itt vagyunk
s *ez* a győzelem,

mert a múltadat,
ami megmaradt,
nem írja felül
semmilyen adat.

Podonyi Hedvig

80 éves ÚT a NAP körül

KEDVES ÜNNEPELT, mindigderűs SZONDI GYÖRGY, immár nyolcvanszor kerülted meg a Napot a Föld nevű bolygón időzve. Szép kis kaland, folytathasd még soká, örömben, szeretetben!

E jeles évforduló alkalmából néhány perc erejéig születésed dátumához invitállak: 1946. március 15. péntek – és e nap magyar nyelvű sajtóközleményeiből nyújtok át Neked egy csokornyit ünnepi tisztelgésül.

*

SZTÁLIN NYILATKOZATA A PRAVDÁBAN: „A népek nem azért ontották vérüket, hogy a Hitlerek uralmát a Churchillek uralma váltsa fel."

OSZTJÁK A CUKORJEGYEKET – …Vásárhelyen is cukrot kapnak a terhes és szoptatós anyák, valamint a 12 éven aluli gyermekek. A Közellátási Hivatal úgy értesült, hogy a kiosztásra kerülő cukormennyiséget már vagonírozzák és az egy pár napon belül megérkezik. A Hivatal már meg is kezdte a cukorjegyek kiosztását.

NAGY JELENTŐSÉGŰ TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA FOLYIK SZENT-GYÖRGYI ALBERT INTÉZETÉBEN – Szent-Györgyi Albert professzor, aki a napokban érkezett vissza külföldi útjáról, amelynek során a lausanne-i egyetem díszdoktorává avatta, most nagy jelentőségű izomrostkutatásokat végez, melyek föl nem mérhető távlatokat nyitnak a biokémia terén. A legújabb magyar kutatási eredmények bemutatására az Egyesült Államokból meghívás érkezett, amelynek – amennyiben tudományos munkája megengedi – a Nobel-díjas tudós még a tavasz folyamán eleget kíván tenni.

Dövényi Nagy Lajost, az uszító nyilas újságírót két fórumon kötél általi halálra ítélték. A Nemzeti Főtanács annak idején az ítéletet életfogytig tartó kényszermunkára változtatta át. Most hirdették ki előtte a kegyelmi határozatot.

IDŐJÁRÁS-JELENTÉS – Várható időjárás péntek estig: déli, délkeleti szél, több helyen eső, az enyhe idő tovább tart.

*

GYÖNGYÖSI KÜLÜGYMINISZTER ÜNNEPI NYILATKOZATA – Két világháború után a magyar nép végre ott tart, hogy felszabadult attól a német nyomástól, amely ellen 1848-ban is küzdött, és egyben megszerezhette a politikai és gazdasági demokrácia előfeltételeit. A magyar demokrácia politikája 1948. március 15-ének hagyományaihoz akar kapcsolódni. Kölcsönös megértést és együttműködést keres azokkal a dunai népekkel, amelyek azóta már többször idegen uralom alatt álltak. Megkönnyíti ennek az óhajunknak a megvalósítását

a három vezető nagyhatalom, a Szovjetunió, a magyar szabadságharc vezérét Kossuth Lajost annyi szeretettel fogadó Nagy-Britannia és az Egyesült Államok.

ÖRÖK MÁRCIUS – A most nyert szabadságot nem szabad elveszíteni. A fogalomnak hússá és vérré kell válnia. A magyar demokratikus pártok elindultak ezen az úton és erről az útról nincs visszatérés. És azokat a „belső bitangokat", akik ezt az utat keresztezik, a magyar nép fogja legázolni. A tettek márciusa, a tettek ideje következett el.

RÉMHÍREKBŐL TÁPLÁLKOZIK A REAKCIÓ – …most, amikor már túl vagyunk és alig vagyunk túl a világtörténelem legborzalmasabb pusztításán, amikor még annyi időnk sem volt, hogy összeszámláljuk a hatéves háború halottait, és mikor az atombomba még nagyobb iszonyatot jelenthet az emberiség számára, milyen felelőtlen könnyelműséggel beszélnek az emberek arról, hogy küszöbön az új háború, és annak kitörésére nem adnak egy gyenge hónapot sem. A rémhírterjesztés soha nem dühöngött úgy, mint napjainkban. Bármerre jár az ember, városban, vagy a legeldugottabb faluban, vasúton, váróteremben, utcán, alig beszélnek másról az emberek, mint az elkövetkezendő újabb összeütközésről, és a legszomorúbb az, hogy sokan valóban várják is ezt az újabb háborút.

GYERMEKEKÉRT – Miskolc város kisgyűlése elhatározta, hogy minden vigalmi bevételnek legalább egy százalékát a magyar gyermekek nevelésére kell fordítani. Nemcsak a kisgyűlés tagjai fogadták el egyhangúlag a javaslatot, de ezt a kis áldozatkészséget szívesen és boldogan vállalja minden magyar ember, akinek értelme és szíve van. A kisgyűlés elhatározta, hogy hasonló állásfoglalásra kéri majd fel a társtörvényhatóságokat is. Mert legnagyobb kincsünk a gyermek, akinek felnevelése újabb életet, történelmet és évszázadokra terjedő magyar generációt jelent.

*

NYERS házi nyúlbőrt, nyúlszőrt minden mennyiségben vesz: Fischer Kalapgyár. XIV., Gizella út 44.

ORSZÁGOSAN ünneplik meg április 4-ét, a felszabadítás napját. A csütörtöki minisztertanácson Nagy Ferenc miniszterelnök bejelentette, hogy annak idején április 4-ét, az ország felszabadításának napját nemzeti ünneppé nyilvánították. Szükséges, hogy ezt a napot kellő előkészítés után az egész országban megfelelően megünnepeljék. Az ünnepség előkészítésével Balogh miniszterelnökségi államtitkárt és az Országos Nemzeti Bizottságot bízták meg.

LEGELŐNYÖSEBBEN vásárolhat és cserélhet mindent a „VAGYONMENTŐ"-nél, Baross út 7. Rádiók, fényképezőgépek, ruházati cikkek, csizmák, sárcipők, textiláruk, prémek, pokrócok, porcelánedények, dísztárgyak nagy választékban kaphatók.

CÁFOLAT – A londoni rádió megcáfolta azokat a híreszteléseket, amelyek szerint is Szentszék Speelmann bíboros, New York-i érsek, valamint Daniel

bíboros, spanyol hercegprímás útján üzenetet juttatott volna el Franco tábornokhoz. A Szentszék, mondotta a vatikáni rádió, semmi módon sem avatkozik egyetlen ország belügyeibe sem.

VALÓSÁG – A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség kiadásában (Márkus István dr. és Szabó Zoltán dr. szerkesztésében) jelenik meg a *Valóság*, a fiatal magyar értelmiség folyóirata. Programját címe fejezi ki legtömörebben: a valóságról beszél kendőzés nélkül. Írógárdájában a magyar értelmiség sokféle típusa képviselve van társadalmi eredet, foglalkozás, világfelfogás és pártállás tekintetében. Egy alapvető kérdésben azonban megegyeznek: a múlt elítélésében és jobb jövő kívánásában.

A MAGYAR BÉKESZERZŐDÉS ELŐKÉSZÍTÉSE – …a szövetséges nagyhatalmak külügyminisztereinek helyettesei Londonban megkezdték a délkelet-európai államokkal kötendő békeszerződések tárgyalását. A Romániával kötendő békeszerződés feltételeit szerdán vitatták meg. Még ezen héten fontolóra veszik a Magyarországgal, Bulgáriával és Finnországgal kötendő békeszerződést.

NÉPEK HAZÁJA – Nincs a földnek még egy birodalma, amely a kulturális erőket oly mértékben állította volna népe szolgálatába, mint a Szovjetunió. Hihetetlen az a színvonal-emelkedés, amelynek az egész világ tanúja lehet. Természetesen ez nem történhetett másképp, csak úgy, hogy a nép és kultúrája között nem volt semmiféle elkülönülés, a szellemi kincs a közösségből származott és a közösséghez tért vissza. Hogyan volt ez lehetséges? Úgy, hogy a Szovjetunió a népi erőket megszervezte, egységesítette és hiánytalanul a kultúra szolgálatába állította.

Források: *Alföldi Újság, Debrecen, Délmagyarország, Dunántúli Szabad Nép, Felvidéki Népszava, Köznevelés, Miskolci Hírlap, Szabad Nép, Szabadság, Világosság*

Pósa Zoltán

Nyolcvan éves Szondi György, a magyar és a bolgár irdalom hídembere

Mi jut eszünkbe először kiváló pályatársunkról, a nyolcvanadik születésnapját ünneplő Szondi Gyuriról, ki költőként, műfordítóként, irodalomtörténészként, folyóirat-szerkesztőként, könyvkiadóként, kultúrpolitikusként, irodalmi rendezvények profi és ihletett szervezőjeként egyaránt vaskos betűkkel írta be nevét mind a magyar, mind a bolgár irodalomtörténetbe? Nekem például az, hogy saját erőből, tehetsége és szorgalma révén vált azzá, aminek létezését a Kádár-korban a hatalom és a szakma kollaboráns képviselői makacsul tagadni, vagy kicsinyelni próbáltak. **SZONDI GYURI A SZÓNAK KLASSZIKUS ÉRTELMÉBEN RENESZÁNSZ SZEMÉLYISÉG, AZ IRODALMON BELÜLI SOKOLDALÚSÁG JELES KÉPVISELŐJE.**

Számomra elsősorban költő, ki kétnyelvű primer alkotóként eléri, kiváló közös barátunkhoz, Sutarski Konrád – Konrad Sutarski lengyel-magyar lírikushoz hasonlóan, hogy nemcsak a magyar, hanem a bolgár költőtársadalom is sajátjának tekinti őt. Csak egy verssel hadd bizonyítsam, mily' félelmetesen sokszólamú metaforabokrokkal képes a briliáns tehetségű Szondi György érzékeltetni létünk esendőségét, kozmikus magányát és kitaszítottságát, s a gondolkodó, az Isten képmására teremtett Ember csak azért is győzelmét a körülmények fölött az ÁBRÁNDULÁS című költeményében:

ÁBRÁNDULÁS

Állunk csak csóvában
Állsz magad majd, valaki rézsút
Kő és tűz. Légcsók
Felhők fojtogatóznak a mélyben
Számolod az űrt, nem éred
Kutak tündökölnek, tekintetmáglyák
Vizslató hang, dédelgetett falak
Fészket fonsz – másban
Barlangi bölények, kezedben szén
Félsz iramlik messze már

Valakinek is vagyok, csak senki
Mókusszivárványnak – nemág

Eloldalognak a búzaszálak
Ne sülj szembe,
ne sülj

Szondi költészetének alapegysége azon meghökkentő metaforabokroknak visszafogott, fegyelemmel felsorakoztatott áradata, melyek látszólag egyszerű, köznapi képek meghökkentő egymás mellé rendezésével tárják föl a létezés kozmikus titkait.

Szédülés fogja el az embert, amikor a **műfordító** Szondi Gyuri teljesítményét veszi számba. Eddig mintegy négyszáz szerzőtől tizenegyezer oldalnyi prózát, húszezer verssort hangolt át bolgárból magyar nyelvünkre. Köztük – csak mutatóba említenék néhányat, olyan emblematikus művek szerepelnek, mint Emilijan Sztanev *Lázár és Jézus*, *Szibin herceg legendája, Tihik és Nazarij*. *Antikrisztus* (ford.: Juhász Péter, Európa Könyvkiadó, 1985) című regényei, Blaga Dimitrova *Időtöröttek* című líraválogatás Szondi György utótanulmányával (ford.: Szondi György. Székely Magda, Turcsány Péter, Kráter Műhely Egyesület, 1991). Immár nagyrészt a saját kiadójában rendezte sajtó alá és magyarította más fordítókkal közösen olyan az olyan híresen emblematikus gyűjteményes köteteket, mint a *Bronzpillák – Az új bolgár líra 125 éve* (Masszi Kiadó, 2002), *Madárezredes – Kortárs bolgár drámák (*más fordítókkal közösen, Napkút Kiadó, 2009), *Almák – Kortárs bolgár elbeszélők antológiája* (Napkút Kiadó, 2009). S az sem elhanyagolható tény, hogy mintegy kettőszáz szócikkel szerepel a *Világirodalmi Lexikon*ban. Bolgár nyelven megjelent tanulmányainak, esszéinek, interjúinak száma meghaladja az ötszázat, s ebben nincsenek benne a magyarul írt hasonló műfajú opusok.

S eközben a gyertyát két felől égetve, emberfölötti energiáktól és elhivatottságtól sarkallva él ki tudja már, hányadik szenvedélyének, a **folyóirat- és a könyvkiadásnak**, azaz az irodalomszervezésnek, rendezvények koordinálásának, az irodalom és az irodalmi nyüzsgés életben tartásának. Tisztában van azzal, hogy a szépirodalom legtartósabb hordozója a könyv, ám az irodalmi élet folyamatosságának éltetője a nyomtatott, s újabban az internetes folyóirat és lap. Ezért szabadidejét, éjszakáit föláldozva, olykor Budapesten, máskor Szófiában, s kedves, közös harmadik hazánkban, AZ ISTENI BALATONFÖLDVÁRON szerkeszti nyaralás helyett-mellett az éppen aktuális folyóirathoz, könyvműhelyhez kapcsolódó korpuszokat. 1994 óta folyamatosan irányít, vezet, meghatároz szellemileg olyan folyóirat- és könyvműhelyeket, mint a POLÍSZ, majd az 1990-ben általa alapított NAPÚT című folyóirat, s volt a Masszi Könyvkiadó kulcsembere, s végül a Napútból kisarjadt Napkút Könyvműhely alapító vezetője. Szinte elsorolni is nehéz, de muszáj, hiszen nekünk, barátainak és szerzőinek tudatosítanunk kell, hogy a költő, a műfordító, az irodalomszervező, a magyar és a bogár literatúra meghatározó, reneszánsz személyisége mind-mind egyazon ember. Nevezetesen SZONDI GYÖRGY, ki legyőzve az életútja során reá rótt megpróbáltatásokat és hendikepeket, két kultúrának, két irodalomnak is jelesévé vált primer, szekunder alkotóként, az irodalom művelőjeként és szervezőjeként. Különösen emlékezetesek a budapesti Bolgár Kulturális Intézetben, és főleg fő munkahelyén, az Idegennyelvű Könyvtárban rendszeresen, havonta többször is megtartott rendezvényei, melyeken bemutatja az általa még most is szerkesztett Cédrus Könyvműhely kiadványait. Ezeken megcsillantja egészen különleges, fanyar humorát, szeretetteljesen közvetlen moderátori képességeit is. S azokat a szomorú méltósággal megtartott alkalmakat is elhivatottan vezényli, melyeken elhunyt szerzőinkről és

pályatársainkról emlékezünk meg, legutóbb például a nemrégiben hirtelen a Mennyek Országába távozott kedves barátunk Parcsami Gábor remek posztumusz kötetének premierjén.

Hát, drága barátom, lehet, hogy nagy merítésre vállalkoztam rövid terjedelmen belül, de úgy éreztem, kötelességem elmondani minél szélesebb spektrumban, mi is, ki is vagy Te, Szondi György, a jeles literátor és a hűséges barát, két hagyományosan baráti nemzet, nyelv, kultúra számára, hiszen a bolgár-magyar testvériség hasonlóan tradicionális, misztikus, transzcendens mélyben gyökerező kötés, mint ami a lengyelek és köztünk, magyarok között létezik. Nyolcvanadik születésnapodon egyszerre kívánjuk Neked, Drága Barátom, hogy találd meg az egyensúlyt a megérdemelt olimposzi derű és a magánéleti nyugalom, a családi élet, valamint közös szenvedélyünk, az irodalom elhivatott művelőjének, biztos kezű irányítójának szerepköre között. Kicsit önző módon reméljük, Drága Gyurikám, hogy továbbra is fényes üstökösként ragyogsz a magyar és a bolgár irodalom közös égboltján Isten dicsőségét hirdetve, ki az emberek közül mindenkinek ajándékozott egy olyan dolgot, amit ő maga a világon mindenkinél a legjobban képes művelni. Neked ebből a kincsből több halomra való is megadatott. ISTEN ÉLTESSEN SOKÁIG!

Pozsgai Zsolt

Nyolcvan törpe

Szondi Györgynek öleléssel

Nyolcvan törpe
Guggolt le az ablakod elé.
Ebből egy a magzati lét
Kettő mikor a fiúcska lép
Három mikor beszélni kezd
Kettő mikor hallgatni kezd
Nyolc az óvodában dalolt
Négy a kisdobosnak tapsolt
Három lépett úttörőnek
Kettő zúgta az énekeket
Hat a Nagy Lajosba került
Négy ott versbe szenderült
Három szorongott az órán
Kettő érkezett meg korán
Ha irodalomról szólt a nap.
Egy az uránbányát járta
Egy a postát kiabálta
Egy meg minden mást is csinált
Kettő vágyta a főiskolát.
Négy ment ebből egyetemre
Hat a vizsgát ott tette le
Egy azt hitte, itthon maradsz
Nyolc tudta, hogy messze szaladsz
Egy a hazáját siratta
Hat új honát bontogatta
Négy a bolgár költő lelke
Három honvágy-vágó penge
Öt a díszes, szép diadal
Hárommal szólt jól csak a dal
Öt kísért végül is haza
Egy fogadott: ő a haza
Négy folytatta itt az utad
Kettő végig veled haladt
Három mondja, örülj Gyurka
Boldogságod mások útja
Másnak hoztál boldogságot
Osztasz érték-igazságot
Két törpe még marad neked
Egy még tudja rég' éneked
Egy szorítja szép lelkedet.
Itt vannak, a nyolcvan törpe
Ablakod előtt szépen ülve.
Ám álmodban felhorkantasz
És a törpék ijedtükben
Huss!
Máris tovább suhannak.
Egy maradt csak szépen ülve.
Veled marad mindörökre.

Prágai Menyhért

Foszlányok

felhőfoszlányok az őszülő, szédült fák hajában
megragadva mindent, ami őket illeti
szédülő lányok foszlott, fényes ruhában
táncolják körbe a lábukat
ismerik az összes tegnap kilehelt titkot,
szeretetéhségtől szorul a bordájuk,
szemük kopogása diktál tempót a kertnek, a világnak

hordágyba kötözve teszi meg nagyanyám
a pszichiátriára vezető utat,
fogai közt rozsdás, karcolt pengét szorít
túl sokat harcolt már, hogy megint sírva remegtesse meg a szobát
ne sikíts tovább
nem fúj a szél

(Jelen vers a Prágai Tamás-díj
keretein belül kiadott kötet címadó verse.)

Sándor György

KÖSZÖNT: (kis ő)

Sajnos nem tudok írni Neked
zömében ennyi ne is várj többet
na és persze nyolcvanévesen is
azzal a régivel ölellek Gyuri.

GYURIKÁM!

Megkönnyítem a helyzeted: „elrejtett" nevedet az első és utolsó sorból is kibetűzheted:

1. sor 1, 4. sor 2, 1.5, 1.4, 1.12, 1.18,
4. sor: 21-22-23-24-25.

Ja és a másik Gyuri írta ezt Neked,
(a Sándor)

Stanowski Benjamin

Antalógia

Megkülönböztetett tisztelettel és szeretettel köszöntöm Szondi Györgyöt nyolcvanadik születésnapja alkalmából!

Március idusa mindig a megújulás, a belső forradalom, a kimondott szó ünnepe volt számomra. Nyolcvan év: kimondva is ünnepélyes szám, de mögötte nem pusztán idő áll, hanem megtartó jelenlét, figyelem, teremtő erő és az a csendes, mégis rendíthetetlen hűség a művészethez, amely oly sokunk életét érintette meg. Az enyémet legalábbis bizonyosan.

Számomra a művészet sohasem egyetlen ösvényt jelentett, hanem egy egész tájat. Gyermekkoromtól kezdve úgy éreztem, hogy minden irányba el kell indulnom: a szó, a hang, a mozdulat felé. Mindegyikben ott vibrált ugyanaz a titok: a kifejezhetetlen megközelítésének vágya. Édesapám és nagypapám versei között nőttem fel; soraik nemcsak papíron éltek, hanem a levegőben, az ünnepi asztal körül, a hétköznapok csendjeiben. Láttam azt, hogy hogyan formálódik egy gondolat ritmussá. Ők adták kezembe az első kulcsot a líra kapujához.

Amikor én magam is próbálkozni kezdtem, nem pusztán követni akartam őket, hanem csatlakozni egy nagyobb körhöz, amelyben a művészet nem öncél, hanem szolgálat. Fontos volt számomra, hogy verseimben mindazt a tudást és tapasztalatot felkaroljam, amit más művészeti ágakban gyűjtöttem; a zene lüktetései mind-mind beleolvadjanak a szavaimba. Úgy éreztem, csak így lehetek hiteles: ha nem választom szét, hanem egybeölelem mindazt, amit tanultam és megéltem akár ilyen rövid idő alatt.

Ezen az úton találkoztam Györggyel. Nem csupán mint költővel és szerkesztővel, hanem mint olyan emberrel, aki felismeri és bátorítja a még magból kinövő hangot. Amikor először küldtem el verseimet, bennem még több volt a bizonytalanság, mint a bizonyosság. Ő azonban nem a hiányt látta, hanem a lehetőséget. Nem a tökéletlenséget, hanem a szándék tisztaságát.

Első verseskötetem megjelenése mérföldkő volt az életemben, és ez a mérföldkő az Ő nevéhez is erősen kötődik. Hálával gondolok arra a bizalomra, amellyel mellém állt. A publikálás lehetősége, a könyv kézbevétele, az első bemutató izgalma mind-mind olyan ajándék, amely túlmutat önmagán. Nemcsak egy kötet született meg akkor, hanem egy megerősítés: hogy érdemes folytatni, hogy a szó híd lehet ember és ember között.

Az utam során azt tanultam meg, hogy a művészet közösségi tér is. Nem magányos torony, hanem nyitott udvar, ahol a hangok összeérnek. Ahol az alkotás nem versengés, hanem párbeszéd. Ahol a múlt tisztelete és a jövő iránti felelősség egyszerre van jelen.

Nyolcvan év távlatából talán másként látszanak az idők, az eredmények, a küzdelmek. De számomra Ő nem elsősorban évszám vagy pályakép, hanem egy élő példa. Példa arra, hogy a kultúra iránti hűség nem avul el. Hogy a minőség melletti kiállás nem divat kérdése. Hogy az irodalom nem csupán esztétikai élmény, hanem erkölcsi tartás is.

Ahogyan március 15-e a nemzeti öntudat ünnepe is egyben, úgy az Ő születésnapja számomra a személyes bátorság ünnepe is: a kimondott szó bátorságáé, a fiatalabb nemzedék felé nyújtott kéz bátorságáé, a közösségépítés csendes, kitartó munkájáé. Azé a hité, hogy az érték nem harsány, de maradandó.

Kívánom, hogy ez a nyolcvanadik év ne lezárás, hanem új fejezet kezdete legyen. Hogy a benne élő kíváncsiság, alkotókedv és szeretet még sokáig áradjon. Hogy legyen még erő továbbra is észrevenni a fiatal hangokat, és legyen öröm látni, ahogyan ezek a hangok kibontakoznak.

Köszönöm a bizalmat, a támogatást, a példát. És köszönöm azt is, hogy művészi utamon nemcsak elődre, hanem segítőre is találtam.

Isten éltessen sokáig, a szó, a közösség és a líra szolgálatában!

Stonawski József

Örökzöld őszben

Vagy, hogy legyünk.
Legyél, hogy lehessünk.
Vagyok, hogy legyetek.
Ez utóbbit:
te mondtad egyszer,
s mindhárom igaz.

Köszönjük neked,
hogy vagy.
Türelmet hajtatsz
és máris fog a toll.
Fogatol a vers,
kihúz a sor.

Mögötted: a 80 huszáros év,
és most mintegy 160 a kéz,
ami imájában tart.
Isten éltessen
jeles nyolcvanas!

Stonawski József

Stonawski Tamás

Foglaltság

Másfél éve így történik:
ha keresel,
a zseb nem rezzen.
A készülék
épp kézben jár,
mintha már tudná.

És akkor hívsz.
Azonnal.
Nincs késés, nincs kifogás,
nincs dramaturgia.
Felveszlek
a szótárba,
mint lehetőséget.

Ijesztő is lehet.
Mintha figyelnélek.
Mintha előre tudnálak.

Közös a többszörös idő.
Mások mindig rosszkor hívnak.
Seb közben.
Zuhanás közepén.
De te akkor,
amikor egy vers keres,
mert még nem tudja,
kit talál
kéznél.

Suhai Pál

Kis Napút-induló

Bal-bal-bal, no de bal-bal-bal,
no de bal után, bal után jobb jobbal.
Bal-jobb jobb, no de sok bal-jobb,
no de ugye már, ugye már sokkal jobb.

Ballal lépj, no de most jobbal,
bal-jobb-bal, no de most jobb-bal,
ballal jobb, no de bal-jobbal,
no de soha már, soha már csak jobbal.

Jobb-bal-jobb, no de most bal-jobb,
no de bal után, bal után jobbal jobb.
Sok bal-jobb ugye sokkal jobb,
no de *egyedül, egyedül együtt jobb*.

Szemerkélő esőben...

Szemerkélő esőben, szomorú felhők
Odva mélyén
Napimádónak maradni,
Dacolni, tűrni,
Igen.

Gyermeki
Öröklétben időzve
Remélni:
Győzni a romlást.

Suhai Pál

Szabó Palócz Attila

A narvál becsülete

A nyolcvanéves Szondi Gyurinak

mert a szemnek rebbennie kell
hisz amikor azt mondjuk, hogy szemrebbenés nélkül
tesz meg valaki bármit is,
úgy érezhetjük talán, mintha megállt volna az idő
egy kimerevített pillanatban
csak egy képkockányira a végtelenített filmben…
ebben a kimerevített időben toporgunk immár örökletesen
mindörökletesen
nyolcvan vagy száz, százezer esztendeje is talán,
földtörténeti korokat hazudtolva meg,
legendák cáfolatát rántva elő a nyúlkalapból,
dobpergés és cintányér, majd pedig felüvöltenek a harsonák,
legyen hát most csinnadratta,
mintha Fellini rendezné ezt az *Édes élet*et…
mintha Fellini rendezné ezt az éles életet…

mintha Fellini rendezné ezt az éhes életet…
bár a *kórász* szavunk is teljesen legitim,
bolgár megfelelőjét kajtatom épp a szótárban
– Gyuri szerint: **C**–, de rebben közben a szem,
ezúttal talán épp az enyém, ahogy a monitorra emelem tekintetem…
mintha egy narvál agyara szúrná keresztül a képernyőn
ezt a kimerevített pillanatot, fájdalmukban üvöltenek fel a harsonák,
s csak szelíden ad vigasztalást a kobzos,
aki ezúttal nem is annyira zenész, mint amennyire énekes,
dalával hoz csitulást a lobra, sebre, vérre…

ez a zápor nem szokványos
szokjuk bár de áll a bátor
nyeljük rügyeit
mint narvál a szarvát

hisz könnyzápor hull a tengerekre
a parttalanság fokán
cifrázzuk még a tanúságtételeket
zengjen periodikus rendszerben a programzene
giccsüljenek toposzokká az érzelmeink
valljanak rólunk méltatás helyett a tetteink
ebben a Fellinitől elcsent kimerevített jelenetben

a narvál a vízi unikornis,
de nincsen rajta szép uniformis,
és bár ébred már bennem a szkepszis,
kétely mindig volt is, talán lesz is,
kárhoztasson bár a generális,
jelentősége már minimális…

de a narvál legyen a tanúm arra,
hogy abban a Fellinitől elcsent kimerevített jelentben
Gyurit véltem felismerni az utca szélén,
miközben Giulietta Masina, Marcello Mastroianni
vagy épp Anita Ekberg töltötte be a filmvásznat,
ő ott ült csendesen, mindigderűvel az íróasztalánál,
vagy talán épp egy kiülős kávéházi teraszon az itala mellett,
mint ennek a nyolcvan évnek eskü alatti tanúja…
méltó szavakkal illeti korunk,
miközben hátát a szék támlájának veti
és könyves műhelyével igazolja,
hogy nem a sors, csak a század volt itt bizony hányaveti…
s csak a gellemünk teszi,
hogy nem ülhetünk ott mellette végig,
az összes kötet utolsó betűjéig ebben a végtelentett filmben,
mintha Fellini rendezné most nekünk azt az Édes életet
a nézőtéren rebbenő szemek előtt,
amikor a narvál agyara nyolc és fél arasznyira
szúrja át a mozivásznat,
dicstelen hősök hullnak a porba,
csak Gyuri tart ki mellettünk folyamatosan meg-megújulva…

dichotómiába zárja most szófolyamom a gondolat,
dobpergés és cintányér, aztán meg az üvöltő harsonák
ünneplik itt a nyolcvanadik eljöveteled,
mosolygó nyúlvány csak a záradék, mint a coda a zenemű végén:
nincs megállás,
éljél még legalább kétszer ilyen hosszú, mindnyájunkat meghaladó életet…

Szakolczay Lajos

Kultúrák szívében

Szondi Gyuri lapja a *Napút*,
százszor örökélet, mint kaput!
Kultúrák szívében
fölfedi, mi ében,
mert erkölccsel kövezett az út!

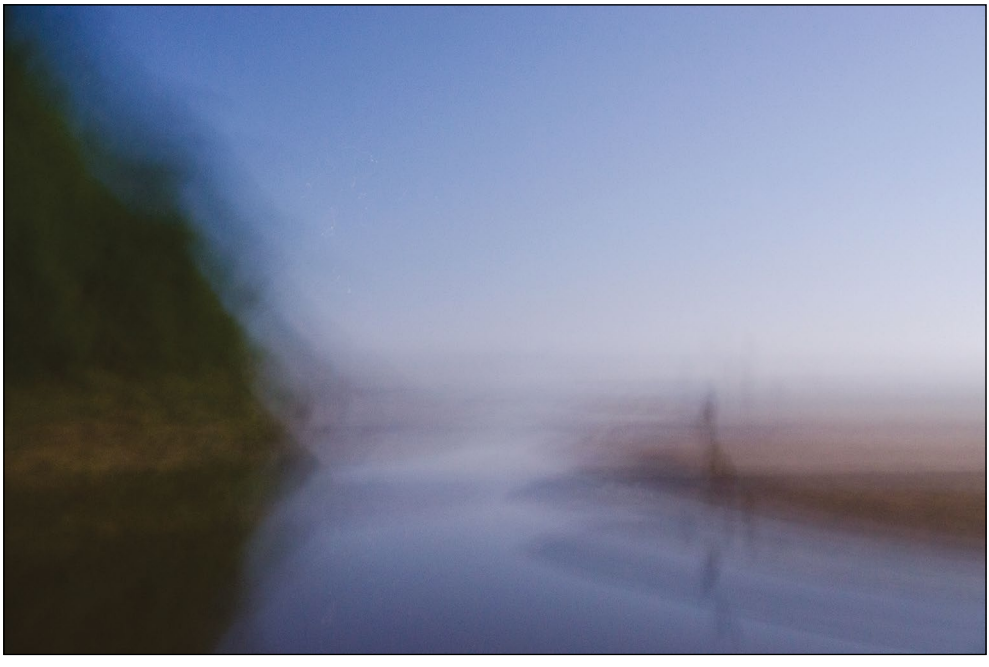

Száva Csanád

(apanyelvek)

Szondi Györgynek

sok nyelvben lehet a nagyvilágot
tanulni
keserédes mássalhangzó-torlódásokkal
hosszú és rövid magánhangzók szabálytalan váltakozásával
szinte néma hangjelekkel
vagy más stílű írásmóddal
lám-lám így új nyelvekhez érkezik el a költő
ha anyanyelvének mélyére leereszkedik
mint egy pesti sötét pincébe amelyik nem tudni miket rejthet
a világ rejtelmei rejtjelesek olykor
és apanyelvek után kutat a nagyvilágban
mint egy alternatív családfa-kutató
elindul valamiféle szent jakab útján
ilyen módon állhattak
magyarnak örmények pomáknak bolgárok
románnak csángók szombatosnak székelyek
szerbnek romák vagy osztráknak bosnyákok
átőrizve nyelvük el-nem-némuló hangjait
elkószálva a nagyvilág sötét határáig
egészen odáig ahol megtalálhatóak
az értelem és értelmetlenség fekete lyukai
miközben otthon maradtak
a leginkább érthető dialektusok
mindenféle egységes szent írásaiban
lám-lám otthonosságra lel az idegenben
aki meg tud szólalni az apanyelvek
valamelyikén hogy megszólítson
bortalan pincékbe és ablak nélküli raktárakba zárt
történeteket sztorikat etimológiákat
széphistóriákat tragédiákat testamentumokat
és jelenéseket
– ezen végtelenségig töprenghetünk –
azt hogy honnan köszön vissza majd
egy idegen nyelv amely érthetőbb mint
amit magunkban beszéltünk
azt sose tudni

Szente B. Levente

Születésnapi köszöntő

80 év a tanú rá

Szinte 30 éve, hogy levelezünk. Ritkán ugyan, és félszavakkal, de máig úgy hiszem, hogy többet elmondtál nekem, mintha oldalakon át szőttük, bontottuk és varrtuk volna a mondandót.

Úgy 30 éve már, hogy első, majdnem-verseim, szövegeim lehoztad. Sokadszor is.

Hozzászóltál: írj, írj, küldj még!

Valahol azt olvastam, csak akkor költő a költő, amikor ír. Nem tudom. Könyvtárnyi irodalom szól arról, mi, avagy ki a költő... Nem is foglalkozom ezzel. Azt tudom, hogy mi állandóan írunk. Fejben. Egymás fejében. Egymás fejére. Oda-vissza, írunk, javítunk, ama belső hangon felolvasunk, kiáltunk, felordítunk, suttogunk, fordítunk. Van egy tartomány bennünk, hol valami éden előtti nyelv tódul elő bennünk, egy olyan nyelv, amit egyből olykor mi sem értünk, és a költő, az írnok, a műfordító, az örök krónikás elkezdi szavakba önteni a zenét, az éneket, értelmezi a hangszíneket, és minden kiváltó okkal és okozattal egybevetve, megpróbálja jelekkel, betűkkel kipréselni magából, megszülni ezeket.

Drága barátom, amikor szimbólumokban gondolkodunk, úgy vagyunk, hogy vagyunk, de mégsem. Talán az egyetlen közös és örök nyelvünk a kezdetek óta az elkántált énekmondás.

Hatalmas, nagyszerű létjogosultság áll mögötted. Benned. Légyen az belső kolostor, szemeinkben katedrális.

Mi először azt hisszük, jelen vagyunk, hogy aztán rájöjjünk, az, amit kergetünk egy életen át, nem az elérhetetlen. A tisztaság megőrzése a tét. Azokban, akiknek közös ez a belső nyelv. Két emlő kit nevelt, az kívül-belül, hiszem, hogy messzibbre lát.

Egész életünk egy szélmalomharc. De ki hajtja a szelet, ha nem mi?! És ebben egymással osztozunk. Álmainkban elhatározásaink mestereivé váltunk. Akkor is, ha egyszer majd örök tanítványként távozunk.

Eleinte csodáltam a fákat. Felnéztem rájuk. Alázattal, szerényen és a tanult viselkedésmintáimmal együtt. Ma titeket, téged csodállak, azon oknál fogva, hogy egyre gyakrabban gondolok arra, vajon miként néznek ránk ezek a fák... A gyökerek, a lombkoronák. Hát a törzs?

Minek az összevissza beszéd! Ha elgondolkodni, elgondolkodtatni képesek vagyunk!

Hát innen tovább: hogy ezennel nagy tisztelettel, barátsággal, szellemiekben, egészségben gazdag boldogságos ihletet, Szondi György!

Adja Isten, hogy *„Lehessen így!"* – hogy bolgárul, vagy hungarusul-e emberül a lényeg, hogy eddig is.

80 év a tanú rá, hogy szól az a lant. Kívánom, hogy fogja át a föld kerekét!

Hadd lássuk, hova lépünk

Szondi György 80. születésnapjának margójára, régi barátsággal, emlékezéssel

Álmodban, jól emlékszem, fiatalként fel s alá nyargaltam
hegyeidben, magas sziklák, derék fák és szép cserjék, lankák között.
Odalent jártam csöpögő barlangokban,
hol szemet hunytak, s mezítláb jártak tűztáncot
ama régi csöndes csillagok.

Elfelejtettem, hogy orcám ezüst tükre mélyén,
lassan fárad a szív, mert minden létezése
a kitalált emlékeknek egy másik lélek valós naplójegyzéke.
És mennyi útmutató, zöldellő ösvény, tövis, apró kő,
mit megmutattál, mi jött velem azóta, némán, csöndesen.

Nyolcvan esztendőd a tanú reá, mennyi könyvtárnak
lenyomata lettél.
Benne minden pergamen, akárhány kötet címe,
a mi neveink mind –
pedig minden olyan, mintha meg sem történt volna,
újra meg újra hordoznád az úton végig,
ami lehetetlen, múltbeli jövőnk jeltelen térképét.
Hadd lássuk, hova lépünk.

Szentmártoni Szabó Géza

Az emberi élet évtizedeiről a nyolcvan esztendős Szondi Györgynek

A történelem során az embereket mindig foglalkoztatta életkoruk alakulása. Az írók és a költők gyakran érzékletesen jellemezték egy-egy életszakasz tapasztalatból nyert sajátosságait. Kerek születésnapokhoz igazodva, a középkori életbölcsességek között fennmaradtak olyan versezetek, amelyek évtizedek szerint haladva, igyekeznek bemutatni az átlagos életutat. Egyikük, amely Temesvári Pelbárt prédikációiban többször szerepelt (*De gradibus et terminis aetatum*), népszerű volt a későbbi korokban is, jóllehet csupán hatvan esztendőt tekintett át:[1]

„Proinde naturales dictant tales versus: *X nisi gratus sis, bis pulcher, ter quoque fortis. Quat sapiens, quin dis, sex sanctus, postea non sis.* Pro intellectu nota, quod X littera significat decem, et sic intellige, quod si decem annis a nativitate tua gratus non fueris hominibus, bis decem annis pulcher, et triginta annis fortis, et quadraginta annis sapiens, quinquaginta dives, sexaginta sanctus et bonus, postea non fies talis. Et secundum haec patet, quod cum tempore vario quomodo mutatur homo, sed vir prudens semper conatur quantum potest haec et tempus observare.

Azaz: Ennélfogva a természet dolgai ilyen verseket diktálnak: *Ha tízig nem leszel kedves, húszig szép, harmincig erős is, negyvenig bölcs, ötvenig gazdag, hatvanig szent, azután se leszel az.* A megértéshez vedd figyelembe, hogy az X betű tízet jelent, és ezt úgy értsed, hogy ha születésedtől számított tíz évig nem voltál kedves az embereknek, húszig szép, harmincig erős, negyvenig bölcs, ötvenig gazdag, hatvanig szent és jó, utána sem leszel ilyen. Ebből világos, hogy az ember hogyan változik az idő múlásával, de az értelmes ember mindig arra igyekszik, amennyire csak tud, hogy figyeljen az időre.

Az életkorok középkori jellemzését William Shakespeare is előhozta *Ahogy tetszik* (*As you Like it*) című vígjátékában. A II. felvonás 7. színében Jaques, a bölcselkedő nemes az ardeni erdőben beszél a száműzött herceg udvarnépének az emberi élet hét felvonásáról. A monológ jól ismert kezdete így hangzik: „All the world's a stage" – „Színház az egész világ." Jaques elsőként a kisdedet említi, ezért nála a második korba kerül az iskolás gyermek, harmadikba a szerelmes ifjú, negyedikbe a katona, ötödikbe a bölcs bíró, hatodikba az okuláros, erszényt viselő, sovány és vékony hangú férfi. A hetedik életkort angolul és Szabó Lőrinc fordításában idézzük: „Last scene of all, / That ends

[1] Temesvári Pelbárt, *Aureum Sacrae Theologiae Rosarium: luxta Quatuor Sententiarum libros quadripartitum. Tomus secundus*, Venetiis, 1586, 142v. Idézi: Bárczi Ildikó, *Ars compilandi*, Budapest, 2007, 644–645.

this strange eventful history, / Is second childishness and mere oblivion, / Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything." – „A végső jelenet, / Mely e fura s gazdag mesét lezárja, / Megint gyermekség, teljes feledés, / Se fog, se szem, se íny – tönkremenés."[2]

Técsi János (1624–1696) református prédikátor, egy 1673-ban elmondott temetési prédikációjába illesztette bele a Temesvári Pelbárt-féle bölcs mondás latin eredetijét és annak verses magyar fordítását:[3]

Tíz esztendős korban ki nem lött kedvessé,
Vagy húsz esztendőre ki nem lehetett széppé,
Harminc esztendőre, hogy ha nem erőssé,
Vagy negyven keresztre nem lett volt még bölccsé.
Ötven esztendőre kinek pénze nem bű,
Hatvan esztendőre, ki nem szent életű,
Reménségtűl bár ott elbúcsúzzék a' szű,
Mert ebben csak egy is odá-visszá nem jű.

Az életkorokról szóló középkori elmélkedést a későbbiekben is sokszor idézgették. Koháry István (1649–1731) országbíró, hadvezér és költő ugyancsak készített belőle magyar verset.[4] A XX. században Móra Ferenc, Dugonics András egyik könyve nyomán,[5] Ének a búzamezőkről című regényében, az egyik szereplő, Mátyás idézi a többszáz esztendős bölcs mondást:[6]

„... az én édös szülém vót ilyen, hogy egyik szavam a másikba ne öltsem. Mert annak az vót a szavajárása, hogy aki tízig nem ártatlan, húszig nem szép, harmincig nem erős, negyvenig nem okos, ötvenig nem gazdag, hatvanig nem szent, azután se lössz az."

Akad azonban egy olyan kevésbé ismert középkori latin vers is, amely száz esztendőnyi emberélet változásait veszi végig. A hajdanában a Mönchengladbach melletti Wickrath iskolájában oktató német teológus és filológus professzor, Hans Büchler (1560–1640), szentencia-gyűjteményéből vettük azt a hexameteres verset, amelyet az alábbiakban latinul és saját műfordításunkban közlünk:[7]

Annos prima decem puerilis transigit aetas,
Vendicat inde decem generosa iuventa sequentes,
Exhibet ipse virum nobis trigesimus annus,

---

[2] Shakespeare Összes művei, I. kötet, Versek, királydrámák, vígjátékok, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1964, 1482.

[3] Técsi János, *Idvességes szenvedésnek ösvénye. = Szomorú halotti pompa*, Kolozsvár, 1674. D2v. Idézi: Kecskeméti Gábor, *Quin dis. = Jankovics József 50. születésnapjára*, Balassi Kiadó, Rebakucs, Budapest, 1999, 3–4.

[4] Thaly Kálmán, *Koháry-műemlékek a szent-antali kastélyban*, Századok, 5 (1871), 58.

[5] Dugonics András, *Magyar példabeszédek és jeles mondások, I. rész*, Szeged, 1820, 156.

[6] Móra Ferenc, *Ének a búzamezőkről*, I. kötet, Genius R. T. Budapest, 1927, 172.

[7] Γνωμονολογία, sive Memorabilium cum Germanicae Gallicaeque linguarum sententiarum descriptio, Köln, 1602, 8–9.

Quarta decas pulchris hominem virtutibus ornat.
Tramite iam medio paulisper quinta quiescit, 5
Sexta parit senium, capiti fert septima canos.
Hanc subiens octava facit puerascere rursus,
Proxima vicatim pueris ludibria praebet,
Postremae Superi praesto sit gratia Patris,
Quae nisi contingat melius vixisse nec umquam. 10

Magyar fordításban:

Gyermeki kor szövi át a legelső évtizedünket,
Ezt követő tizedünk deli ifjui létet igényel.
Harminc év sora hozza nekünk el a férfi mivoltot,
És negyed évtized az, mely jó erkölcsre terelget.
Majd ötödik tíz, félútban, nyugtatja az embert, 5
Ám hatodik tíz már öregít, hetedik pedig őszít,
Gyermekké teszi végül a vént nyolc évtized ismét,
Szerte az utcákon gúnyt kelt a suhancban az aggkor,
Vég tizedünk kegyelembe ajánljon mennyei úrnál,
Nélküle jobb lett volna talán ennyit sose élni. 10

A vers nyolcadik sora némi magyarázatot kíván. A középkorban ugyanis gyakorta megesett, hogy a nyolcvan évet megért, megőszült embert csúfoló

Gerhard Altzenbach, *Tizenegy életkor*, XVII. századi rézmetszet

szavakkal illették. Erről a gonosz szokásról tanúskodik Ilosvai Péter *Tholdi-histórája* is.[8] Ebben a történetben a Lajos király udvarába érkező főhőst, aki már „megvénhüdt vala, haja és szakálla megfehérült vala", az ifjú udvaroncok gúnyolni kezdték: „Ifjak tekintének ő vén szakállára, egyik az másiknak csúfságba így szól vala: Ez ember – azt vélem – régenten molnár volt, És az lisztes zsákot fejéhez verték volt." A további gúnyos szavakat hallgatva, Toldi „mondhatatlan igen ezen megbúsult vala," majd a köntösujjában lévő héttollú buzogányával agyonütött hármat az ifjak közül. Ezt a történetet Arany János is megverselte (*Toldi estéje,* V. ének, 15–17.)

A tízsoros latin vers egyes évtizedeket jellemző mondatait Gerhard Altzenbach *Tizenegy életkor* című XVII. századi, német feliratos rézmetszetén képileg jelenítette meg. A megrajzolt férfialakok mellé egy-egy szimbolikus állat és egy-egy felirat került. A LXXX. esztendőshöz egy leopárdot párosított: „Mann achtzig Jahr nun seid hinnaus / Ist er ein Leopard im Hauss".

Az életkorok újabban már eltolódtak a múltban megszokottakhoz képest. Manapság egyre többször hangzik el az, hogy az ötven az új harminc, a hatvan az új negyven. Ebből az következik, hogy a nyolcvan lehet az új hatvan. A régi vers pedig azt mondja, hogy a hatvanadik évre már kegyes életűvé kellene válni. Nos, a nyolcvan esztendős Szondi György bizonyosan eleget tett ennek a hajdani elvárásnak. Isten éltesse sokáig egészségben a vitézlő urat!

[8] *Régi magyar költők tára IV*, közzéteszi Szilády Áron, Budapest, 1883, 252–253.

Szondi Eszter

Édesapámnak szeretettel

Csibe

(Szondi György verse Eszter lányához)

Hidd el, aláz a sziszegő szó
és sunyi a kézdorombolás,
hasztalan fényesülsz, vergődsz, ó,
szem, ha dúl s fúl a nyelv, rombol, vás.

Hitt igazad igazítsd,
sose veszt el.

Hidd el, a mély az igaz, a kút,
a célba didergő konok út,
kútja az apadhatatlan mának,
útja az óvó fájni-tudásnak.

Hitt igazad finomítsd,
ne félj, Eszter.

Hidd el, jaj, vadóc a szeretet,
béklyózd, ne engedd elbitangolni,
mert leszel különben partar vetett,
feledett, hajótörött holmi.

Ne hidd el, csak higgyél
Ne hidd el, legyen tiéd
a

Köszipuszi és csupajókat:
Eszter

Szörényi László

A (Magyar) Ifjúság Útja

Köszöntő Szondi György nyolcvanadik születésnapjára

Sajnos sosem voltam Bulgáriában, ennek ellenére rendkívül szoros kapcsolatok fűznek ehhez az országhoz, illetve a bolgár nyelvhez, kultúrához, történelemhez. Ennek az oka az, hogy huszonnyolc éves koromig az Andrássy út 7. szám alatti házban laktam, és így lakótársa lehettem a Bolgár Kulturális Intézetnek. Viszonylag sok kis- és nagyfiú lakott a házban, akik szerettek hülyéskedni, hangoskodni, néha ordibálni, verekedni – úgyhogy a környékbeli felnőttek, akiket ez néha idegesített, egyszerűen bolgároknak hívtak bennünket. Egyszer engem is, meglehetős fanyalgással, úgy jelentett be az orvosnál a nővérke, hogy már megint itt van egy bolgár. Ami az igazi problémát – már a hangoskodást és a rendetlenkedést – illeti, azt nem is mi jelentettük, zöldfülűek, hanem azon nagytekintélyű írók és műfordítók, akik elég gyakran gyűltek össze a bolgár kulturális rendezvények valamelyikére, ahol is a műsor után az udvaron iszogattak, táncoltak, énekeltek, majd – ha a viceházmester megsokallta a rendetlenkedést – az utcán folytatták a népek barátkozását.

Nagyon szerettem az intézet kirakatait. Különösen akkor, ha egy-egy nemzeti ünnep alkalmából olyan képeket, térképeket, reprodukciókat állítottak ki, amelyek vagy a majd ötszáz éven át tartó török megszállás epizódjaira emlékeztettek, gyakorta egy hős kivégzését ábrázoló reprodukcióval. Lelkesen el is olvasta Ivan Vazov *Iga alatt* című regényét, majd jóval később Szondi György összeállításában és fordításában, valamint kísérőtanulmányával Zahari Sztojanov *Egy nemzet mámora* című visszaemlékezését az 1867-es bolgár felkelésről.

Igazán azonban azért vágytam leginkább Bulgáriába, mert a kirakatban látottak sugalmazására megszereztem Gyomlay Gyula cserkészvezető és író-tanár és irodalomtörténész 1931-ben megjelent *Turáni vándorok* című nagyszerű könyvét, amely egy negyven fős magyar cserkészcsapat bulgáriai, romániai és törökországi tanulmányi kirándulását beszélte el sok fényképpel és kitűnő rajzokkal, melyeket némely művésznek készülő cserkész rajzolt (egyikükből, Schwott Lajosból később híres karikaturista lett). Ugyanis az egész könyvet áthatja az a szeretet és barátság, amellyel a bolgár cserkészek, és az összes bolgár személyiség fogadta a magyar csapatot, egyrészt mint testvérnép fiait, másrészt mint a nemrég lezárult világháború hozzájuk hasonló veszteseit. Nekem ez különösen fontos volt, ugyanis a mi családunk bácskai származású, és emlékezetünkben nem éppen a legbarátibb emlékeket őriztük Jugoszlávia uralkodó nemzetéről. Éppen ezért ahogy cseperedtem, minden lehetőt elolvastam Várnáról, akár a strand, akár a csata miatt; és alaposan beleolvastam abba is, hogy hogyan élt a szabadságharc leverése után a Kossuth-emigráció Bulgáriában.

És természetesen, amit tudtam, elolvastam a bolgár irodalomból, leginkább Nagy László fordításait a bolgár népköltésből. Ezért számomra Szondi

Györggyel való találkozásom soha nem csak azt jelentette, hogy megismertetett jó néhány kiváló irodalmárral, hanem azt is, hogy olyan emberrel dolgozhatok együtt, aki mindenestől odaadó híve és rajongója a bolgár kultúrának.

Sajnos a Bolgár Kulturális Intézet már nem az Andrássy út 7-ben, hanem a 14-ben található; éppen ezért nekem különösen nagy boldogság volt, hogy egyszer ott részt is vehettem Szondi György jóvoltából Babics Imre egyik könyvének (*Dérkristályok Növekvő Sóhajából*) bemutatóján.

Sokszor köszönöm tehát Szondi Györgynek ezen a kerek évfordulón nemcsak azt, hogy hosszú évek óta ő tett a legtöbbet a magyar irodalom bulgáriai, illetve a bolgár irodalom magyarországi megismertetéséért, és nemcsak azt, hogy legnagyobb részt neki, illetve az általa szerkesztett folyóiratnak és antológiáknak sikerült egy új és jelentős irodalmi nemzedéket fölnevelni, hanem azt is, hogy nekem személy szerint sikerült megerősíteni szűkebb értelemben vett szülőhelyem, illetve „szülőutam" kultikusnak nevezhető hatását. Ugyanis ez az örökifjú út igen hosszú időt élt túl, amíg eredeti nevét, az Andrássyt visszanyerhette a Sztálin és a Népköztársaság csúfnév után, és ezzel bizonyította, hogy miért is ruházta fel őt a Magyar Ifjúság Útja elnevezéssel a pesti nép.

Ismervén Szondi György munkásságának kiterjedését és erejét, joggal kapcsolhatjuk össze nyolcvanadik születésnapját a magyar ifjúság fogalmával. Isten éltessen!

Tamási Orosz János

Britanniai Alarik a Pannónia utcában

Szondi György nyolcvan esztendős. Szinte hihetetlen, bólint erre a távolabb élő, az, aki nevét, kiadóját csak hírből, kiadványain keresztül ismeri, de mi, akik jóval gyakrabban látjuk őt, akár csak könyveink/könyveitek megjelenésének ünnepnapjain, mi hangyányival őszintébben helyeselhetünk: bizony, hihetetlen. Hogy még nyolcvan évesen. Is. Mert ez a tevékenység, beszéljünk őszintén: kulimunka. Amivel kevesebben számolnak. A kéziratot gondozni kell, időben egyeztetni szerkesztővel, tördelővel, nyomdával, ahonnan el kell hozatni azt, át kell venni, majd elszámolni a költségekkel; szerencsés esetben, mondom, mert ez azt jelenti, hogy a könyvre sikerült valamilyen forrástámogatást találni, de hát annak elszámolása könyvelői feladat, szabott határidőkkel, ennek is szorít az ideje, ám – miközben ezt – aközben le kell egyeztetni a könyvbemutató helyszínét, szereplőit, bort, falatokat, virágot beszerezni, majd odaszállítani a könyveket taxival, hátizsákban és erős reklámszatyrokban – ahogy ezt sokan láttuk már, be is segítve. Az utolsó métereken.

És – addig? Igen, részletesen írtam le azt a tevékenységet, annak hétköznapi feladatait, ami sokak előtt rejtve marad, mert bár tudják, hogyan készül el egy kiadvány, de a legtöbb, ugye, erre hivatott könyvműhelyek, kiadók munkahelyi tevékenysége. Ahol a fenti feladatokra külön-külön ember van, és a legkisebb kiadóban is legalább három íróasztal és négy-öt csörgésre kész telefon várja őket. Ezzel szemben Szondi Gyuri egyedül küzd meg a munka nyolcvan-kilencven százalékával, sokszor éjszakákon át, mert ha kap is segítséget – mondjuk a mindig változó elszámolási ívek kitöltéséhez, kódjaihoz – az csak átmeneti; a hogyan-ra akad ebben járatos ember, ám aki csak a napi munka után tud erre időt szakítani, egy keveset. Igen, részletezem, hiszen ahhoz, hogy megértsük, miért hihetetlen ez az életkor ama ember kapcsán, aki nem csak ebben, de a mindennapi élethelyzetekben is egyedül küzd, segítség nélkül, bizony, ahhoz az egészet kell látnunk. Miközben s mindeközben azon is eltűnődnünk, hogy ez a sziszifuszi küzdelem vajon elég elismerést kap-e azoktól, akik miatt mindez végbe megy. És nem, nem a szerzőkre gondolok itt, hanem az olvasókra. Tőlük kérdezem meg: vajon szánnak-e elegendő időt az olvasásra? Mert az meglehetősen nagy és roppant időigényes munka. S már kicsiny belemerülés után olyan fogalmak jönnek ott szembe, mint eszmetörténet, művelődéstörténet, korszakhatárok, érvénytelenül is érvényes és érvényesen érvénytelen, majd mindezt megfordító cezúrák kusza vonalai között kell tájékozódnunk, kitapogatnunk a maradandó erővonalakat, mintha tennénk ezt negyvenezer éves barlangrajzokon, a mély karcok alatt-mellett fölismerve a lágy, lírai, lélekrebbenést megjelentő szelíd vonalat. És megérteni, hogy talán az erős, mély, éles vonal tulajdonosa-elkövetője rendelte el a szomszéd törzs kiirtását, területének megszerzését, ezzel szemben a lágy, alig látható vonalkák

rajzolójának jutott talán először eszébe a rajz, mint művészeti eszköz, s az, hogy ennek segítségével egyedi üzenetet hagyhat hátra utódainak. Jelet hagy, akár csak arról, hogy hol állt ő akkor, amikor legyőzték a nagy vadat. És talán az ő génvonalán születik majd meg valamikor a történetírás gondolata.

Szondi György nyolcvan esztendős. Legkevesebb hat évtizede dolgozik, készül arra, amit a mai napig végez: kiadót és folyóiratot gründol, bolgaristaként nyelveket és kultúrákat kötött össze, kortárs bolgár szerzőket hozott el nekünk s kortárs magyar szerzőket vitt el – nekik. Kiadvány-számokat, általa bemutatott – elsőkönyves – szerzők seregét nem sorolom, nevesítek; mindez kikutatható, megismerhető a róla szóló szócikkek, lexikális bekezdések apró betűs – nem teljes – bibliográfiáiban. Nem teljes, mondom, mert nem lehet az – ugyan minden kikutatható, összegezhető s összesíthető egy arra szolgáló statisztikában, ám melyik statisztikai ív képes arra, legyen bármilyen is, hogy megmutassa a szerzőt, a szerkesztőt, a kiadót? S hogy szétszálazza azt a rettentő nehéz sziszifuszi munkát, amivel ez a munka jár? Eljuttatni a könyvet a jelen s az utókor olvasóinak, akárcsak palackpostaként. Miközben még az sem biztos, hogy az iménti nevet helyesen írtam le. Mert lehet, hogy Sziszüphosz, vagy Sisyphos, esetleg Sisyphus. Persze, itt még egyértelmű a hasonló nevek jelentése, a kiejtést csupán a nyelvből fakadó hangalak-változások befolyásolják; de akár egy nyelven belül is mennyi hangalak-változás születhet, születik. És mennyi hangsúly-kontextus, mennyi gondolathatársáv. Át kell törni valamennyin – vagy legalább jelet hagyni, könyvet a szándékról az utókornak.

A feladat adott. Kerülgetem e határt magam is, e szövegben, mert semmiképp sem szeretnék árnyékot vetni e jeles ünnepre, de ne hallgassuk el azt sem, hogy ez az életáldozat mivel szemben, mivel ellenkezve vált, válik példaértékűvé. Az, hogy ezer esztendő távolából, hátán kis batyuval kilábolt a népségből a nép fia, de nem a verset folytatja, nem annak indulatát, hanem móriczi magvetéssel jár-kel a könyvkiadással együtt járó hagyományőrzés és új hagyomány-teremtés zegzugaiban, rendíthetetlen hittel és bizalommal téve mindent, mert hisz abban, hogy a magból kisarjad a könyv: a szellem és lélek tápláléka. Hisz ebben évről évre, évtizedről évtizedre, s ezt a hitet fenntartani, nem könnyű vállalkozás. Akár csak önmagunkban. (Tegyem hozzá: nekem ebbe a hitbe egyre gyakrabban törik bele a bicskám.) Mert a történet nem is azzal kezdődik, amit közhellyé koptatva oly gyakran megkérdezünk magunk is: „Ment-e / A könyvek által a világ elébb?" Elég ehhez e Vörösmarty-verset, a tűzre vetett s a tűzből mentett fohászok biblikus szellem-ódáját elolvasnunk, s tudjuk a megfelelő választ, de képesek vagyunk-e ezt el is hinni? Ami a világot illeti: elég rápillantanunk a blazírt feleléthez. Ha ment is, úgy átabota. Egy lépést előre, két lépést hátra. Kapja kézhez akár a legmegrázóbb, legtanulságosabb könyvet is, mindhiába; ami valaha nagy lépés volt az alkotónak, az kis ugrás az emberiségnek. S nem biztos, hogy jó irányba. Mert azt, hogy jó-e, valaki más fogja eldönteni.

Hiszen könnyű a könyvek fölött ítészi pálcát törni. S reménytelen kallódásra ítéltetni őket – jó, ha könyvraktár-labirintusok polcain éri őket a süket csönd. Mert lehetne, lehet, mindig van rosszabb. S nem is az ilyen-olyan gondolatrendőrségek eljárásaira gondolok. Hanem az idő könyörtelen pusztítására. A papirusz-tekercsek, a pergamen-kötéstáblák, de már a kőtáblák kora sem

mindig a megőrzést szolgálta. „Abban, hogy mi veszett el és mi maradt fenn, nagy szerepe volt az utókor értékelő magatartásának. Így nem csoda, ha a körülbelül 2000 antik görög író közül, akiket név szerint ismerünk, csak körülbelül 250-nek a munkái maradtak ránk, de ezek közül is teljes műveit csak a felének ismerjük, a másik felének pedig csak kisebb vagy nagyobb töredékeit. Jellemző például, hogy Sophoklés 120 tragédiája közül csak hét maradt ránk teljesen. Találó tehát az a megállapítás, hogy az antik görög irodalom »rommező«" – írja erről nálam precízebben Moravcsik Gyula. E pusztulásban a korabeli közízlés éppúgy szerepet játszott (a természetes enyészeten túl), mint a korszellem változásával együtt járó kiűzetése a könyvtárakból a kor „pogány" íróinak... Igen, a krisztusi kor beköszöntének kezdeti éveiben – s azóta is – könyvek tízezreit söpörte el egy új korszellem, s ki tudja, mennyi életmű, mennyi értékes gondolat ment akkor veszendőbe, került közömbös cenzorok vagy még azok sem – csak egyszerű könyvtárépítők érdeklődésén kívülre. Meglehet, Szondi Gyuriról majd valaki egyszer úgy ír könyvet, hogy regényalakot formál belőle. Aki írókat fedez fel s pusztulásra ítélt római patrícius-könyvtárakból menti a klasszikusok akkor épp senkit sem érdeklő munkáit – ahogy azt Britanniai Alarik tette Richard Blake amúgy roppant szórakoztató regényében.

Szondi György nyolcvan esztendős. Jó, hogy köztünk van, jó, hogy még mindig fáradhatatlan. Avagy legalábbis legyűri annak szorongattatásait, amiről sokan tudunk több, mint eleget – főleg azok, akik magunk is ballagunk e talán elérhetetlen évtizedhatárhíd felé. S biza, szongynál sokkal inkább vagyunk három+-os vereség-pozitívak. Nyolcvan év... fura... Ha hozzáadom a magam hetvenhármát, és a kettő összegét kivonom a most cipelt évszámból, akkor az eredmény: 1873. Lám, egy kis számmisztika, s máris oda röppentünk, ami Gyurira nézve a legtermészetesebben adódó metafora. Budapest születésének éve ez, a jobb és a bal part egyesítése, a múlt megőrzése és a jövőbe tekintés összeolvadó pillanata, a hídépítés a jövő felé – hogy hátha, mégis, hogy menjen előbbre a világ. Ha másképp nem, hát – könyvek által.

Thuróczy Gergely

Memoárpótló ökölszabály-tapogatódzás

mottó:
„Haladjon a korral, írjon ön is AI-verssorral!"

Idestova 20 éve ismerem Szondi Gyurit, az utóbbi években pedig kisebb-nagyobb megszakításokkal, mondhatni ideiglenesen (kisegítő) munkatársává avanzsáltam. Jórészt a Pannónia u. 6. alatti kiadványraktárat rendezgettem, mázsaszám mozgattam meg a pincében tornyosuló könyveket, de segítettem a terjesztésben is (Írók Boltja). Kiegészítettem a Wikipédia-szócikkét, létrehoztam a hozzám irányított kedves szerzői szócikkeit, bibliográfiai adatokat gyűjtöttem kérésére az internetről etc.

Tavaly több héten át életút-interjút készítettem véle a Petőfi Irodalmi Múzeum részére. A napjainkban egyre nagyobb súlyt képviselő „born digital" anyagainak archiválásában is közreműködtem. Irodalomtörténetileg fölbecsülhetetlen az a sok ezernyi e-mail, amit Gyuri irodalomszervezőként és kiadóként az évtizedek alatt írt és kapott. Ezek szakszerű lementése is megtörtént a PIM illetékes részlegén. És hát kevesen mondhatják el, hogy Szondi mester beengedett a lakásába – ennek oka leginkább az, hogy vállaltam: „kitermelem", ami közgyűjteményi szempontból érdekes lehet az utókornak. Ennélfogva megszerveztem irodalomtörténetinek ítélt papíralapú anyagainak (kéziratok, levelezés, hivatalos dokumentumok és szerződések, fotók és képzőművészeti alkotások stb.) PIM-be szállítását.

Oroszos lévén viszonylag sokat megértek alapszinten a bolgárból. De azért rendre azzal nyaggattam, hogy „és ez hogy van bolgárul?". Úgyhogy sikerült is – két év alatt… – egyetlen új szót megtanulnom tőle: jumruk (az én fölvezetésemben lyumrük), azaz ökül. Ez afféle „hívószó" volt köztünk: amint kiejtettem a számon, már elfelhősödött a tekintete, és ki tudja, a szívének oly kedves Balkán mely melegebb égtájára küldött el képzeletben…

Néhányszor publikáltam a *Napút*ban, s a 2018/8. lapszámot részben én szerkesztettem. Tematikus címe: *Rejtőtől Péhovardig*, benne egy irodalmi-képzőművészeti pályázat díjnyertes anyagai, illetve egyéb, Rejtőhöz köthető írások és karikatúrák. És ezzel még nem volt vége a történetnek: a nyertesek jutalmain túl Gyuri és a Cédrus Művészeti Alapítvány nagyvonalúan állta a PIM-ben tartott nagyszabású lapszámbemutató-díjosztó költségeit. Életem egyik legjobb PIM-es rendezvénye volt – ezúton is köszönet érte!

A mostani jeles alkalom kapcsán vettem egy nagy levegőt, és nekiláttam megírni a véle kapcsolatos emlékeimet. Tán a feléig jutottam, de már így is bőven túlléptem a megszabott leütésszámot. Úgyhogy egy huszárzsírvágással úgy döntöttem: a próza földhözragadtsága helyett a vers röppentyűsűrítményét hívom segítségül. No meg a Mesterséges Intelligenciát (ha már hibádzik a sajátom…).

Ímhol tehát egy tapogatódzó próbálkozás, egy afféle klapancia-félkésztermék – az AI segedelmével. A filológiai hűség kedvéért a végeredményen túl a kiindulást, a „prompt"-ot is közlöm, benne a saját közreműködésemmel. A szövegen nem változtattam – álljon itt érdekességként, vagy épp intő példa gyanánt, merrefelé is csángál most digitális kultúra-permetezte világunk. Kicsit suta, kicsit búvalbélelt – akárcsak kapcsolatom Szondi Gyurival, no meg hát maga az Élet…

https://chatgpt.com/
Írj egy rímes blues-dalszöveget, «Szondi 80 blues» címmel. Témája Szondi György (1946) bolgarista, műfordító, költő, szerkesztő, könyv- és lapkiadó. A szöveg szóljon arról, hogy robbantómesterként kezdett dolgozni a pécsi uránbányában, majd nyelvészként folytatta tudományos pályáját, írt bolgár nyelvkönyvet, dolgozott könyvtárban, kultúrdiplomata volt Bulgáriában, szerkesztett folyóiratot, fordított könyveket, sok könyvet ad ki. Mindez nehéz, de ő nem lankad, mert mindene a magyar irodalom. Egyik kedvenc helye a Lipócia-béli Norbi Étkezdéje, de hétvégénként piacra is jár, és sok ásványvizet iszik, míg alkoholt nem. A refrénje legyen ez:

„A Szondi műhely nem lankad, / A könyvek sora nem apad, / S a szerkesztői szárazmalom / Visszhangozza most a dalom / 80 éve már, / Hogy Gyuri köztünk jár, / Budapest – Rodope – Szófia, / Két kultúra fáin fia…"

Thuróczy Gergely – ChatGPT

Szondi 80 blues

Egyszer lent a mélyben szólt a bánya-ének,
Pécsi uránfényben izzottak az évek,
Robbantómester, csákány és kanóc,
Föld reng alattad, Gyuri, szikrázik a harc.

Kőpor szállt, de fejben már a szó zenélt,
Ragozás és igerend, titkos nyelvi térkép élt,
A tárnák mélyétől a könyvek asztaláig,
Felrobbant a gránit, s megnyílt a világ itt.

A Szondi-műhely nem lankad,
A könyvek sora nem apad,
S a szerkesztői szárazmalom
Visszhangozza most a dalom!
Nyolcvan éve már,
Hogy Gyuri köztünk jár,
Budapest – Rodope – Szófia,
Két kultúra fáin fia…

Bolgár szó cseng már minden lap fölött,
Nyelvkönyv születik, tintája csöndben csöpögött,
Szótár, ragozás, hangsúly és jel,
Híd lett a Duna és a Balkán között ezzel.

Könyvtári csöndben polcok hajolnak rá,
Kéziratok súgják: „dolgozz még tovább”,
Kultúrdiplomata Szófiában él,
Magyar szóért dobban a bolgár éjfél.

A Szondi-műhely nem lankad,
A könyvek sora nem apad,
S a szerkesztői szárazmalom
Visszhangozza most a dalom!
Nyolcvan éve már,
Hogy Gyuri köztünk jár,
Budapest – Rodope – Szófia,
Két kultúra fáin fia…

Folyóirat születik szerkesztői kéz alatt,
Betűk között zúg a századnyi akarat,
Műfordítóként más szívét dobogja,
Idegen versből magyar lángot csihol ma.

Könyv- és lapkiadó, rakja a sorokat,
Nem fogy az álom, csak nőnek a tornyok ott,
Nehéz a pálya, sok az éjszaka,
De mindene a magyar irodalom maga.

Lipócia-béli Norbi Étkezdéje vár,
Egy tányér leves, s már mosolyog a nyár,
Hétvégén piac, friss szó, friss kenyér,
Ásványvíz csobban – poharában tiszta tér.

Nem kell a bor, nem csábít ital,
Tiszta fejjel száll a gondolat-dal,
Nyolcvan év súlya? Ugyan, dehogy teher,
Minden új könyvvel fiatalabb az ember.

A Szondi-műhely nem lankad,
A könyvek sora nem apad,
S a szerkesztői szárazmalom
Visszhangozza most a dalom!
Nyolcvan éve már,
Hogy Gyuri köztünk jár,
Budapest – Rodope – Szófia,
Két kultúra fáin fia…

Szól a blues most Pécstől Szófiáig,
Bányától könyvig, emberi csodáig,
Robban a szó, de nem rombol már,
Épít hidat, míg Gyuri köztünk jár.

A Szondi-műhely nem lankad,
A könyvek sora nem apad,
S a szerkesztői szárazmalom
Visszhangozza most a dalom!
Nyolcvan éve már,
Hogy Gyuri köztünk jár,
Budapest – Rodope – Szófia,
Két kultúra fáin fia…

Toót-Holló Tamás

Evaszon. Dehaszon. Szóajándékhalom.

Sokszor hallom Szondit mostanában a saját apróbb hibáiról, megkeseredéseiről panaszkodni. Még egy rá jellemző szóalkotással is megtisztelte a saját félrelépéseit. Azt mondja rájuk, hogy ez már *„evaszon”*. (Az „Elegem Van Szondiból” című ironikus önostorozás nyomán alkotva meg az újabb jeles szondizmusát. Olyan örökbecsűen értelmetlen, de a maguk dadaizmusával igenis értelmes szondizmusok nyomába és örökébe lépne, mint a *mutyunesz*. Vagy a *zsöneszpe* és a *tojten*. Akik régóta körülötte sürögnek-forognak, talán hallották már ezeket a szépségesen nem evilági szóvirágokat. Ha nem terelték el a figyelmüket a Szondi torkából felfakadó szintén dadaista operaáriák.)

De miért ne hihetnénk azt a lépést, ami elsőre félrelépésnek tűnik, nagyon is helyes lépésnek? Jómagam már csak a hitemből következően is mindig ezt teszem: a taoizmus nagy varázslata, a rossz jóra fordítása nyomán.

S akkor Murphy törvényei nyomán bizony mondjuk azt, hogy ami megfordítható, az meg is fordul. Ami talán rossz lépésnek vélhető, az meglehet, hogy csak egy kósza tánclépés az örökkévalóságba. Ami felé más irányok nyílnak, mint holmi hétköznapi célok felé.

Az egyik ilyen hétköznapi, de mégis elvarázsolt célunk a Pilisben akadt. A Vaskapu-szikla felé kapaszkodva fel egy túlontúl meredek hegyoldalon. Ahol Szondinak félrelépnie adatott. Mondhatnánk, hogy ez csak „evaszon”. De én akkor azt mondom a Tao nagy varázslatával szólva, hogy „dehaszon”. Hogy mit is tesz ez?

Hogy „Derekasan Helytáll A Szondi”. Például. Gurultából feltápaszkodva is. Rendületlenül. Mert volt annyira meredek az a hegyoldal Pilisszentkereszt felett, hogy azon Szondi bizony félrelépett. S gurult egyet azon zuhantában nyomban. Én kissé odébb és feljebb állva csak a szememmel kísérhettem az illő megpróbáltatását. Féltve legelőbb is őt, aztán a becses fényképezőgépét. Mert az is az egyik fotós körutunk volt, amikor sziklanézőben jártunk a Kárpát-medencében, hogy a kövek misztériuma feltáruljon előttünk. S hogy a kőmisztérium-trilógiába csodás Szondi-fotók kerülhessenek. Kerültek is. Mert Szondi meg sem rezzent a gurulás után megállapodva. Feltápászkodott, s kapaszkodott tovább. Hogy mi haszna volt ennek? A „dehaszon” tanúbizonysága. Hogy nincs hova hátrálni. S hogy lehet felfelé is zuhanni. Ha a félrelépésben foglalt rosszat jóra fordítjuk. S a lépteinket megint a magasba irányítjuk. Megtörve, de elhatározásunkban soha meg nem fogyatkozva. S a Vaskaput szépen fényekbe borítva. S képekbe foglalva.

A másik ilyen hétköznapi, de mégis elvarázsolt célunk máshol akadt. Egy omladozó, ősrégi vízimalmot jártunk és fotóztunk körül. Mert akkor már három volt a kő, mert a csodamalom is három kővel járt a kőmisztérium éppen akkor tárulkozó szentsége szerint. És tényleg összekavarodik bennem, hogy hol

is voltunk akkor. Talán valahol Csíkszék tájain. Csíkdelne közelében. Lövétei Lázár László kíséretében. De az is lehet, hogy nem is ott, hanem Pápától nem messze, már a Bakonyban jártunk, Babics Imre látogatását megcifrázva egy kissé a magunk módján. Malmokkal cimborálva. Malomárkok felett a megfelelő látószög becserkészésével foglalkozva. Aztán az lett, hogy nem Szondi cserkészte be a megfelelő látószöget, hanem őt cserkészte be a malomárok. Mert megint csak egy reccsenésre kaphattam fel a fejem. De akkor nem ám gurult Szondi, hanem azzal a félrelépéssel egy derekas lyukat taposott ki magának a korhatag fahídon a malomárok felett. S aztán úgy tűnt el abban a lyukban mondjuk épp a derekáig, mint ahogy a sárkányokkal viaskodó táltosok vágják be a sárkányt a földbe a derekukig. A kérdés akkor már csak az, hogy Szondi volt-e akkor a táltos? Vagy inkább ő maga volt a sárkány?

S hogy mi haszna volt ennek? Hát megint csak a „dehaszon" tanúbizonysága. A derekas helytállás rezzenéstelen nyugalma. Mert ezekből a félrelépéseiből – vezessenek azok már a hegyoldalon meghengergőző vagy a malomárok sötét űrjében megmerítkező megpróbáltatásokhoz – Szondi ugyanúgy keveredett ki. Elkeveredett, de azonnal megkerülközött. Ahogy a hegyoldalban tápászkodott, a malomárok felett is csak úgy kepeszkedett, ez utóbbihoz persze már én is táncra kértem az örökkévalóság felé igyekezvén. Kezet nyújtottam neki, hogy ne az űrben legyen maradása, hanem a híd roskatag deszkáira visszaérve legyen neki még pár csodás fotókat termő kattintása. Hogy legyen úgy, hogy üsse kő, de bánja kánya. S hogy legyen úgy, hogy az én piros vérem, a te piros véred egy árokba folyjon, s egy malmot ott még szorgosan meghajtson.

Pedig az a malom három kövű legyen, s a legelső köve szeretetet járjon, s a második köve aprópénzt hullasson, s a harmadik köve igazgyöngyöt járjon.

Hát így esett, hogy az evaszon dehaszont termett. Amikor a malom legelső kövével szeretetet jártunk. S amikor a malom második köve a Vaskapu előtt aprópénzt hullatott, a Szondiból is apraját-nagyját kicsörgetve. S amikor a malom harmadik köve igazgyöngyöt járhatott.

Hogy megigazuljon közben az is, hogy milyen Szondinak sebezhetetlennek lenni. Egy hegyoldalban és egy malomárokban megpróbálván is jóra fordulni, felfelé zuhanni, fénybe borulni.

Megint csak egy kósza tánclépést téve az örökkévalóságba. Nyolcvanadszor is csak ezredszer.

Egyre csak szavakból összeborított ajándékhalom körül forgolódván.

Kedves Gyuram! Egy lópikulát evaszon ez.

Dehaszon ez – akárki meglássa. Fogadd még ezeket a félrelépéseidet további nyolcvan évig is hasonlóan derekasan. Felfelé zuhanvást is csak fénybe borulva.

Tornai Xénia

Szonett a-mollban

Nyolcvanadik születésnapodra

S ebes nyilát Időnek el nem éred,
Z engő vihar szárnyára nem vehet.
O rozni perc versenyt zihál veled –
N ehézkedésre jog csupán a béred.

D alló magadnak mindörökre háttal,
I fjonti vágyak nyűtt cipőiben,
GY alog – berked vezéreként. Igen,
Ö blös világ szűk útvesztőin által.

R ebbenve jő az alkony, s minden éjjel
G únydalt kacag a Hold orcádba kéjjel:
***Y** ork napsütése rosszkedvünk telét…*

N evet se adj a testi rémületnek!
E földgolyón is égivé születnek,
K ikért a Fényből burkot sző a lét.

Tornai Xénia

A dőlt betűs sor idézet William Shakespeare *III. Richard* c. drámájából

Turai Laura

Dereng az isteni hold

Szondi György születésnapjára

Szelíd mannaillat árad valahonnan odakint
Ozirisz néz, félretekint, megáldja az alkonyi kínt.
Nem kerül a nagy lélek földi sebére gyolcs.
Dereng csak a tóban a hold, dereng az isteni hold.
Int egy angyal, hogy jön az Igaz,

Gyűlnek köré a szent madarak
Ökölnyi köveket dobál a semmi, partra úsznak a halak…
Rezzenéstelen a tó, akár a kígyó szeme, de
Győzött ki bátran a partról farkasszemet nézett vele.

Turai Kamil

Summae poeticae

„Adj erőt a jelen tortúrájában a jobb-akaró hazafi-barátomnak, Szondi Györgynek, az áldozatos *Napút*-főszerkesztőnek!"

Ványai Fehér József

Mindigderűvel

A múlt század kilencvenes éveiben tudtam róla, hogy Szondi György a *PoLíSz* folyóirat főszerkesztő-helyettese, majd főszerkesztője, de ekkor még személyesen nem ismertük egymást. Ekkoriban éltem újságírói korszakom legaktívabb időszakát, s mert bár huszonévesen publikáltam néhány irodalmi folyóiratban, s nem titkoltam ilyen ambícióimat, a firkászlét teljesen lefoglalt. Rendszerváltáskor azt gondoltuk, hogy a sajtószabadság gyakorlása egészségesebb társadalmat hoz létre a Kárpát-medencében – kollégáimmal ennek megfelelő elánnal vetettük magunkat új és új témák nyomába, a múzsák hallgattak a Helikón-hegységben.

A kétezres évektől kezdve már rendszeresen szerepeltem Turcsány Péter lapjában, sőt 2007-ben *A feloldott bűbáj* címen verskötetem jelent meg náluk (szerkesztette: Kovács Attila Zoltán), sőt a Csengey-díjat is megkaptam tőlük –, de ekkor már Szondi György a *Napút* útját járta, ha nem is az égbolton, ott legföljebb csak képzeletben, hanem a magyar valóság talaján, a Földön.

A *Sárhajók* című verskötetemet a Cédrus Művészeti Alapítvány megbízásából a Napkút Kiadó adta ki 2009-ben: Prágai Tamás szerkesztette, Szondi Bence tördelte, édesapja volt a felelős kiadó. Az internet kezdett elterjedni, bemutatkozó anyagomat azon küldtem; aztán a *Vár*ban, a Szentháromság téren – vidéki fiú Pesten – személyesen is megjelentem. Már nem számítottam a tejfölös szájú kezdők közé, azért a szerkesztőség körül egy-két kört leírtam. Odabent Szondi György úgy fogadott, mintha ezer év óta ismernénk egymást, megnyilvánulásaiból humor és bölcsesség sugárzott, kitűnt a filozofálgatásra való hajlama, őszinte érdeklődése a másik ember iránt. Gyuri személyében az egyik legjobb magyar irodalomszervezőt ismertem meg, ünnepi könyvhétre hívott, és onnantól fogva gyakran publikálhattam a *Napút*ban. Sőt, Prágai Tamással közösen ajánlották felvételemet a Magyar Írószövetségbe. A szerkesztés során arról is meggyőződhettem, hogy a később sajnálatosan fiatalon elhunyt Prágai Tamás nem véletlenül a magyar irodalmi élet egyik legfelkészültebb, legkarakteresebb figurája.

Sokat kaptam tőlük, keveset adtam vissza, talán csak néhány folyóirat-melléklet szervezését hozhatom fel érdememül: Szabó Pál író falujáról, Biharugráról szólt az egyik, Ladányi Mihály dévaványai és csemői „intézményesüléséről" a másik.

2007-től 2011-ig a *Csabai Mérleg*et, a békéscsabai városi lapot szerkesztettem, ahol egyik elődöm Sztojcsev Szvetoszláv, a Bulgáriából Magyarországra települt újságíró és költő volt, akinek pályáját a bolgarista Szondi György figyelte és segítette. Tudtam, hogy Gyurival köztünk félreértés nem lehet, biztosra mentem, ugyanis nem közvetlenül váltottam Szvetót. Mikor a *Napút* főszerkesztőjének ezt elmondtam, s hozzátettem, hogy én még sohasem buktattam meg senkit, sőt a jövőben sem szándékozom, kisimultak a redők a homlokán. Sőt, mondandómhoz hozzáfűztem, hogy a lehető legjobb a szakmai barátság

köztem és Szvetó között, a megyei könyvtárban (ahol ő később dolgozott) gyakran cseréljük ki véleményünket a média működéséről. Amit *Üvegrajz* című verskötetéről el akartam mondani, a *Napút* aktuális számában olvasható. Az élet olykor nagyon kegyetlen tud lenni, ma már Szvetó sincs köztünk.

Az utóbbi években a Szondi Bence által irányított Napkút Kiadónál három könyvem látott napvilágot, melyekkel ünnepi könyvheteken és őszi könyvfesztiválokon léptem fel. Úgy gondoltam, hogy az irodalomcsinálás családon belül marad. Közös munkánkat egy ízben a Nemzeti Kulturális Alap támogatta, vagyis a szakma sem tartotta dilettáns kezdeményezésnek, amit műveltünk.

Novelláimat, verseimet közben a *Napút Online*-on publikáltam, Szondi György főszerkesztővel leveleztünk, olykor telefonáltunk. Írószövetségi üléseken direkt keresem a társaságát, mert néhány mondattal képbe helyez, mi a pálya, ki kivel van, mit terveznek a palotaforradalmárok, és lapulnak-e a hosszú köpenyek alatt hosszú tőrök… Jobb mindig tudni, mire készüljön az ember.

Egyedi stílusa rövid üzeneteiben sem hagyja cserben: „mindigderűvel", szokta volt írni, csak így, egybehúzva a két különálló szót. Vagy azt: „vagyunk, hogy legyenek". Ezen aztán mindenki azt ért, amit akar, a legfontosabb jelentés kisugárzik.

Mindig derűvel. Ez azért külön is értelmezhető. S legfőképpen Szondi György legbensőbb lényegét adja vissza.

Boldog nyolcvanat, Gyuri!

Ványai Fehér József

Vitéz Ferenc

Seneca olvasása közben

Szondi Gyurinak, ki volt olyan merész:
hetvenedikre Bertha Zolinak
Seneca-csokrom küldte Nap-útra,
s ki nem gondolta: nyolcvanadikra
ő is Senecát kap – haikukat…
Tőlem mit is várt volna egyebet,
mint e gondolat-egyveleget? No!

1.

„Szoríts korlátok
közé tested – s tágítsd ki
a lélek lakát!”

2.

A dolgok által
megsebezhetetlenül –
a dolgok nélkül.

3.

Az idő talán
a szád szikkadt szélére
csurranó mézcsepp.

4.

Minden ébredés
az első óra – s minden
álom a végső.

5.

Az aggodalmas
nem örülhet a madár
énekének sem.

6.

Sehol sem leszel,
ha mindenütt egyszerre
szeretnél lenni.

7.

A „kellő idő”? –
Az alkalom, hogy ne válj
haszontalanná.

8.

Naponként meghalsz.
A holnap a múlónak
az örök jelen.

9.

Akkor vagy gazdag,
ha önként adod magad
a szegénységnek.

10.

Te vagy a legjobb
társ egy magadról szóló
beszélgetéshez?

11.

Jó színész! Mindent
utánozni képes. – Csak
elpirulni nem.

12.

Ha mindentől félsz:
pazarolod erődet –
élő halott vagy.

13.

Csak arra gondolj,
amit *„jobban”* szeretnél,
s valóságod lesz.

14.

Rossz helyett a Jót
lásd belülről, szívedben! –
Így nyerhetsz időt.

15.

Ha észreveszed,
hogy folyton átalakulsz:
már önmagad vagy.

16.

Emlékeidnek
sajgó törmelékeit
szelídíti szél.

17.

Minden porszemben
átváltozik csodává
a végtelen. –

Vörös István

Szomszédságban istenekkel

Szondi Györgynek

Volt egy különös ember,
kinek egy mély pincéje volt
teli könyvvel, lélekkel.

Aki nem olvas, az félember;
aki nem ad ki, szinte holt.
Az a különös ember

a könyvekért élt szerelemmel,
s mások ügyeiben loholt.
Teli könyvvel, lélekkel

jóban volt az örök élettel,
ami meglátogatta bármikor.
Volt egy különös ember

szomszédságban a görög istenekkel –
arra bolgárok nyelve szólt.
Teli könyvvel, lélekkel

mi újat mondana a tenger?
Minden kihívásra jól válaszolt.
Volt egy különös ember
teli könyvvel, lélekkel.

Vörös Viktória

Kézbe fogni egy könyvet

Szondi Györgynek

A ház gyomra aranybánya
– csak legyen ki felhozza
a telér érceit –
könyvraktár odalenn
Tölgylépcsők rakottan
mint
az a másik
újra faragott tölgyerdő
a Párizs felhőit tartó huszártorony
alatt

Itt nem hűvös és borús
ahova
bevilágít a megszerkesztett gótika
Egységben a négy égtáj
a Balkán ritmusa
Attila vasalt inge
finn erdők lehelete
haiku cserépbe ültetett cédrusa

Nem pörög a delejtű:
lecövekelt delejezetten

Boldog perc a születésé
és boldogít egy új könyv gerincét
először kézben tartani

Belelapozva
tudni
mi is az íze
annak
mi
örök

Wehner Tibor

ideg.nyugtató helyzet.jelentés

(egy kételllyel, Szondi Györgynek)

reggelente hosszan lenne jó üldögélni az ágy szélén azon tűnődvén, hogy ránk köszöntött egy nehézségekkel kecsegtető, ámbár azért mégiscsak szépnek nevezhető, új nap

esténként tűnődve lenne jó üldögélni az ágy szélén latolgatván, hogy egy félelmekkel és fájdalmakkal terhelt, riasztó álmokkal fenyegető új éjszaka vár ránk

így már csak a reggelek és az esték között feszülő röpke, egyre inkább szűkülő időt kellene valahogy átvészelnünk

vigyáznunk kell, mert a szépség könnyen elandalít, ám az álomittas éjszakákat is nyugodtan száműzhetjük a szellemi partvonalakon túlra

és akkor úgy vélekedhetünk, hogy csaknem minden rendben van

az ágy széle az vitathatatlanul (megkérdőjelezhetetlenül) az ágy széle

azonban megbizonyosodásaink labilis tudatát mégiscsak megbolygathatja kissé néhány megválaszolhatatlan kérdés

közbevetőleg azért megjegyeznénk, hogy jobban tennénk, ha a csaknem és a mégiscsak szavakkal szemben a kezdetektől súlyos ellenérzésekkel viseltetnénk

(miért nincs a temetőkben éjszaka világítás?)

Zöldy Pál

Kedves Gyuri! Végül is levelet írok Neked, mert ez még viszonylag személyes műfaj, és Te a személyedben vagy fontos számomra – ugyanis, ahogyan a boldog kortársak mondják: ezek az összegyűjtött írások végül tán könyv formátumot öltenek majd magukra, lévén, hogy ez a forma nekünk betűvetőknek, akik szeretünk és köszöntünk Téged, még mindig nagyon fontos. Én három képet vázolok föl itt, ezekkel írom le Neked, hogy hogyan látlak Téged, mit is jelent ez a születésnap.

Eszembe jut egy kép arról a házról, ahol élsz vagy lakol, amelynek legfelső emeletére mindig fölgallyazol. Ott, ahol már ritkul a levegő, ott szigorúan gyalog. Szerényen és büszkén, mert van, igenis van privát szféra. Még Prométheusznak is van, aki ellopta volt a tüzet, doktori dolgozatot, az életét az istenektől, az akadémikusoktól, a tudománytól és széthintette közöttünk, itthon vagy Bulgáriában, a világban. Mert nekünk adtál az istenek tüzéből. „Mindig derűvel" – intesz széles karmozdulattal, mi pedig melegszünk, s boldogan nézelődünk a zsarátnok fényénél.

Fönn a hegy tetején, a „legfelső emeleten" kitárt kézzel ajánlod föl mindazokat – ó, nem az isteneknek, hanem egyenest a világteremtő Napnak –, akik a ház pincéjének mélyén titokzatos rendben várakoznak. Mert ezeket a kötetekbe fagyott csillagokat Sziszifusz áldott léptekkel görgeti, juttatja föl a csúcsra, ahol láthatóvá válnak világunk számára, s nem gurulnak vissza, hiszen addigra már a boldog Nap a fényüket magába szívja.

S milyen fontos pillanatok azok, mikor ott ülünk a függőfolyosón, vagy a szemközti szálló halljában kávézgatva, s derűs, huncutkodást sem nélkülöző beszólásaiddal, mosolyoddal gyönyörűvé varázsolod a pincért, a filmest, a pultost, a professzort vagy éppen a takarítót. Először csodálkoztam, hogy hogyan lehet, hogy Te mindig az érdekes, szép vagy kedves embereket veszed észre, de ma már látom, bárki legyen is az, akit megszólítasz, megtisztelsz, az azért vonul tovább ragyogva, mert az aranykezű Midász királlyal találkozott.

Számomra Prométheusz vagy! Neked a Kaukázusodra novellákat, verseket hoznak a sasok, keselyűk, hollók és galambok, miközben az istenek csak zavartan a fejüket vakargatják. Nekem Te Sziszifusz vagy! Boldogan, bolygók járásához mért nyugodt tempóban tolod föl a csillagokat a Kútból a hegytetőre, hogy a Nap soha ne maradjon éhes. És Midász király vagy! Te magad válsz arannyá a körülötted pezsgő emberek nevetése, derűje, öröme, boldogsága révén.

Isten éltessen, legyen mindig derűnk!

Zsávolya Zoltán

A gongütögető

Néha egy hang harsan. Nyers, de igaz,
amit üzen, nem éppen langy vigasz.
Sokkalta inkább hívó riadó,
sorba berántó, fegyelmet adó.
Rendetlenség mások voltak (vagyok!),
ő meg nyugalom: takartan ragyog;
csendes talajként les gomoly alól,
mely kavarog s azt kiáltozza: „Gól!”

Minden szájával… És mindenfele.
Főleg összes torkán. Eredete
a Mezőny maga, úgy dinamikus,
mint Rábában volt Horváth Ede-kuss –
ott, ahol széles kollektíva jár,
mégis csak egy dönt, tárgyal igazán.
Kétfejű pedig… Tíz-, hetven-? Ha száz-,
akkor már hidra, kígyónyelvvel pofáz’,
elágazón, megsokszorozva bong,
s alig csitítja, ha felszól, a gong.

Pedig egy férfi gongot gongba fűz…
Gonghang gonghanghoz? – Partitúratűz,
csak pattog, rőzsét tördel ujjain
egy koma, nem Kain, inkább fain;
lángfészket rak, porciózó matek
jön ki neki, sűrűlő képletek
kopogják szét legfőbb üzenetét:
„Határidő van!” A körmünkre ég.

S részt veszel benne, éppen nem veszel?,
azért támogatod, és úgy visz el
ötlete végül, hogy már te viszed
válladon, lendkerék –: az üzemet.
És ilyen lend- avagy fogaskerék
vagytok sokan, sorolni illenék
mindnek nevét. A magadét tudod,
géppé kooperál össze egy titok
benneteket. Vállalkozásba vág,
majd újba s újba. Egy-más sikerál!
Mind gyorsulóbban ütem hangja zúg,
s az a jó, nincsen belőle kiút…

A ritmusrajz itt hő ra-ta-ta-ta,
oszló pártütés szétdúlt padlata.

Honjaim, ez hát az irodalom,
konkrét helye meg *irodai lom*…
Ez, ennyi volna, sokkal több talán
tényleg soha, mégis, úgy igazán
a lényege, hogy közösség kerül
belőletek. Rajz'tok a Gong körül,
amely mindegyre új harcra duhog,
kihívás, föladat, a *pastiche*-ok
kartácsa zúg már. S karmester-horog,
ahogyan csapdos. Szól egyre a gong.

A kongatóban – vagy épp mit csinál –
meglátsz-e hőst, szentet avagy királyt?
„Csak" szerkesztőt? Költőt! Lingvisztika
lovagját, aki híd két kultúra
között, s tán több között. Főleg *közök*
vannak itt, „kék vagy sárga ördögök",
mint Lenin mondta (ő sem volt hülye)
a „Mindegy!"-re.
Csillagra ülni le
csak úgy lehet, ha befogsz sok irányt;
az űrhajón a kormányt félrerántsd,
ha erre vinne, arra visszaút
nélkül, ekkor már felkísért a múlt…
Láttasd, a kizárólagos: hamis!
Mint Szondinál, minden érvényes így.

✶

Őeszgyéségének, aki van, hogy legyenek.

S remélem, nem lesz élete egy képtelen szövege ez: zsjubbadöpétyak;
s hogy Eszgyét napi (gyönyörű) robottömege még sokáig ne hagyja el!
Köszönetből és köszöntésből: illetés.
Éljen!

Marton Réka Zsófia „Sophie"

Thuróczy Gergely

Áthallásos klapanciaciklus, avagy okostelefonra lelesett fotópillanatok

Gumipapucs, mackónadrág –
És a Szondi bazsalyog rád!
Én vagyok lám a könyvtámasz,
Kérlek, Túró, most ne fárassz!

E-digitália földje termel sok digikönyvet,
Ám Pannónia 6 – ont papíroldalakat.
Sokra becsülnek, bár a Napút is, dafke, kepeszt már…
Szellemem egyre dicsőbb, hátam egett van a ződ!

Van nékem egy jó szokásom. Ha művedet kiadom,
Megnyugodhatsz: egy pincében sokáig tárolgatom.
De ha duducmód reámjön a terjesztés mámora,
Görtrezorba górom könyved, vár az olvasók sora!

Hagyatékom múzeumba vándorol és hagy nyomot,
Értem én, a világ rendje: kultúrlatba' mit nyomok?
Száz szónak is egy a vége, titokzatos, fura szó:
Ökölszabály gyanánt súgom – (önmagamnak?): evaszó!

Szeretetfalatok és köszönetkortyok

Még sok szép és dolgos évet kívánok neked, Gyuri!
Szeretettel és köszönettel:

Konéc Ildikó

***

Íme a kenyér – edd erejét.
Íme a víz – idd nyugalmát.
Íme a tűz – égesd el félelmed.
Íme az ágy – álmodd ifjúságod.
(Rumen Sztojanov: *Vendég* – fordította: Szondi György)

EZÚTON KÍVÁNUNK
ERŐT, EGÉSZSÉGET!

HÁLÁS KÖSZÖNETTEL ÉS SZERETETTEL:
NAPUTAS BARÁTAID,
MINDAHÁNYAN VAGYUNK

2026. március 15.

Megjegyzem: biztos vagyok benne, hogy van még lap, amit lehúz nekünk, úgy kettőnknek, a sors. De ha nem, akkor se jártunk rosszul – a lassan visszaszámlálhatatlan évek, hónapok, napok nem múltak el terméketlenül akkor sem, ha fizikailag viszonylag ritkán találkoztunk. Lehet, hogy a következő lap egy sörözőben-borozóban üldögélés lesz valahol a Vígszínház környékén? (Csak mert három a magyar igazság – négy; legfeljebb öt vagy hat…)

Zalán Tibor

OKLEVÉL

A Napút és Cédrus Társasága

DERŰ-DÍJAT

adományoz

SZONDI GYÖRGY

bolgaristának, kiadóvezetőnek, lapalapítónak,

főszerkesztőnek, költőnek, írónak, fordítónak,

bölcsészdoktornak, mecénásnak, irodalomszervezőnek

áldozatos, önzetlen munkájáért

80. születésnapja alkalmából

Gratulálunk!

Budapest, 2026. március 15.